



İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

2000'Lİ YILLARDA ALMAN DIŞ POLİTİKASI VE
DEĞİŞEN TRANSATLANTİK İLİŞKİLER: NEO-KLASİK
REALİST BİR ANALİZ

Yüksek Lisans Tezi

Nurhilal Akdemir

Eylül 2023



İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

2000'Lİ YILLARDA ALMAN DIŞ POLİTİKASI VE
DEĞİŞEN TRANSATLANTİK İLİŞKİLER: NEO-KLASİK
REALİST BİR ANALİZ

Yüksek Lisans Tezi

Nurhilal Akdemir

Danışman

Doç. Dr. Helin Sarı ERTEM

Eylül 2023

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Nurhilal AKDEMİR tarafından hazırlanan; “2000’li Yıllarda Alman Dış Politikası ve Değişen Transatlantik İlişkiler: Neo-Klasik Realist Bir Analiz” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Helin SARI ERTEM

.....

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. İsmail ERMAĞAN

.....

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Gonca OĞUZ GÖK

.....

Kurumu: Marmara Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 29/09/2023

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığında yazılan bu tezin APA yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun metin içi kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Doç. Dr. Helin Sarı Ertem

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Nurhilal Akdemir

ÖZET

2000’li Yıllarda Alman Dış Politikası ve Değişen Transatlantik

İlişkiler:

Neo-Klasik Realist Bir Analiz

Akdemir, Nurhilal

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Helin Sarı Ertem

Eylül 2023

Bu tez; Uluslararası İlişkiler’de neoklasik realizm yaklaşımı eşliğinde, 21. Yüzyıl Alman dış politikası ile Almanya’nın ABD liderliğindeki Transatlantik bölgesiyle ilişkilerinin yeni yol haritasını analiz etmek amacıyla hazırlanmıştır. Neoklasik realizmin, dış politika pratiklerinde sistemik değişimler kadar ülkelerin iç politika dinamiklerinin de etki yarattığı iddiası ile yola koyulan çalışma, 2000’li yıllarla birlikte Alman dış politikasında yaşanan önemli olaylara ve Almanya’nın Transatlantik politikalar bağlamında özellikle ABD ile ilişkilerinde yaşanan değişime dair; sistemik, bölgesel ve ülke içi-yerel dinamikler göz önünde bulundurularak, Sosyal Bilimlerde niteliksel araştırma metotları arasında yer alan süreç izleme (process-tracing) yöntemi eşliğinde nedenselliğe dayalı bir açıklama getirmeyi hedeflemiştir.

Soğuk Savaş döneminin önemli bir kısmını iki ayrı devlete bölünerek geçiren Almanya, tekrar birleşmesinin ertesinde çok sayıda bölgesel ve küresel kriz ile baş etmek; ABD liderliğindeki Transatlantik ilişkileri kendi ulusal çıkarlarını riske atmadan yönetmek durumunda kalmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, 21. Yüzyılda küresel ve Transatlantik sistemin yarattığı tüm baskılara rağmen, Almanya, dış politikada kendi iç dinamiklerinin gerektirdiği en rasyonel davranışı sergilemekte ısrarcı olmuştur. Dünya savaşlarında yaşanan yenilgilerin de yarattığı travma ile “Sivil Güç” (Zivilmacht) olma iddiasını öne çıkaran Almanya, 2000’li yıllarda bir yandan küresel konjonktürün değişen yapısına ayak

uydurmaya çalışırken, diğer yandan ekonomik kalkınma odaklı; barışçıl bir dış politika izlemiştir. İte ve dışta devam eden endişeler, ülke için dış politikada zaman zaman ABD ile olan ilişkileri de zora sokacak bir denge siyasetini gerekli kılmıştır. Gerhard Schröder döneminde pragmatist ve çok taraflı bir dış politika anlayışına yönelen Almanya, 21. Yüzyıla damga vuran Angela Merkel döneminde dengeli bir form kazandırmıştır. 2021 yılında iktidara gelen Olaf Scholz ise daha çok batı dünyası odaklı bir dış politika anlayışını tercih etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Almanya, ABD, Transatlantik ilişkiler, 21. Yüzyıl dış politikası, neo-klasik realizm.

ABSTRACT

German Foreign Policy in The 2000s and The Changing Transatlantic

Relations:

A Neo-Classical Realist Analysis

Akdemir, Nurhilal

Master's Thesis, Department of International Relations,

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Helin SARI ERTEM

September 2023

With the help of the neoclassical realist approach in International Relations, this thesis aims at analyzing the new roadmap of 21st century German foreign policy and Germany's relations with the US-led Transatlantic region. The study, which started with the neoclassical realist claim that together with the systemic changes, the domestic dynamics of the countries too have an impact on the foreign policy practices, evaluates the important events in German foreign policy in the 2000s and the change in Germany's relations with the USA in terms of the Transatlantic policies while taking into account the systemic, regional and intra-country/local dynamics. For that aim, it tries to provide a causality-based explanation by using the process-tracing method, which is one of the qualitative research methods in Social Sciences.

Germany, which spent a significant part of the Cold War period by being divided into two separate states, had to cope with many regional and global crises after its reunification while trying to manage the US-led Transatlantic relations without risking its own national interests. According to the findings of this study, despite all the pressures created by the global and Transatlantic system in the 21st century, Germany has insisted on exhibiting the most rational behavior in foreign policy, mainly required by its internal dynamics. Emphasizing its claim to be a "Civil Power" (Zivilmacht) under the trauma caused by the defeats in the world wars, Germany in the 2000s has tried to keep up with the changing structure of the global conjuncture on the one hand and pursued an economic

development-based, peaceful foreign policy. Continuing domestic and foreign concerns necessitated the country to choose a balancing foreign policy, which from time to time would put the relations with the USA into distress. Germany, which turned to a pragmatist and multilateral foreign policy approach during the Gerhard Schröder period, gained a balanced form during the Angela Merkel period. Olaf Scholz preferred a foreign policy approach focused more on the Western world.

Key Words: Germany, USA, Transatlantic relations, 21st Century Foreign policy, neo-classical realism

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tezi; zorlu koşullarda, farklı şehir ve ülkelerde kaleme alındı. Tezi sonuçlandırmaya çok yaklaştığımız bugünlerde bazı isimlere teşekkür etmek isterim.

Öncelikle vermiş olduğu akademik desteğin yanı sıra ve tüm zorluklara rağmen tezi sonuçlandıracağıma dair inancımı korumamı sağlayan kıymetli Hocam Doç. Dr. Helin Sarı Ertem'e;

Değerli yorumları ve katkılarıyla bu tezin tamamlanmasında yol gösteren saygı değer Prof. Dr. İsmail Ermağan'a ve Doç. Dr. Gonca Oğuz Gök hocama;

Hayatı beraber omuzladığımız, beni yarınımız için ümitlendiren, farklı ülkelerde farklı zorlukları göğüslerken her zaman yanımda olan kıymetli eşim Harun Akdemir'e;

Çocukluğumdan beri bana inanan, destekleyen; tüm imkanlarıyla elimden tutan canım annem ve babama;

Daima faydalı bir insan olmayı nasihat eden, ilim yolculuğunda yol gösteren rahmetli dayım Murat Sandıkçı'ya;

Teşekkürü borç bilirim.

Nurhilal AKDEMİR

Haziran 2023/ Leipzig-Almanya

İÇİNDEKİLER

TEZ JÜRİSİ ONAYI.....	I
BEYANLAR.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR.....	X
TABLOLAR.....	XI
ŞEKİLLER.....	XII
GİRİŞ	1
1. NEOKLASİK REALİZM VE DIŞ POLİTİKA ANALİZİ.....	10
1.1. REALİST DÜŞÜNCENİN GELİŞİMİ	10
1.2. NEOKLASİK REALİZM VE DIŞ POLİTİKA ANALİZ YÖNTEMİ.....	14
1.2.1. Bağımlı Değişken: Dış Politika	16
1.2.2. Bağımsız Değişken: Uluslararası Sistem	18
1.2.2.1. Sistemin Yapısı ve Yapısal Dönüştürücüler	20
1.2.2.2. Güç Dağılımı ve Sistemin Kutuplu Yapısı	21
1.2.2.3. Sistemin Açık ve Net Olma Durumu	22
1.2.2.4. İzin Veren ve Kısıtlayıcı Stratejik Çevre	24
1.2.3. Ara Değişkenler: Devlet ve Dış Politika.....	24
1.2.3.1. Liderin Siyaset Fikri ve Yorumu	25
1.2.3.2. Stratejik Kültür	26
1.2.3.3. Devlet Toplum İlişkisi	27
1.2.3.4. Ulusal Kurumlar	28
2. ALMAN DIŞ POLİTİKASINDA 2000'Lİ YILLAR	31
2.1. GENEL HATLARIYLA ALMAN DIŞ POLİTİKASI	31
2.2. 21. YÜZYILDA KÜRESEL DEĞİŞİMLERİN ALMAN DIŞ POLİTİKASINA YANSIMALARI: SÜREKLİLİK VE DEĞİŞİM	32
2.3. ULUSAL SEVİYEDE MÜDAHALECI FAKTÖRLER.....	35
2.4. REFORM EDİLEN ALMAN TOPLUMU, ŞANSÖLYE MAKAMI VE SİYASİ PARTİLER....	36
2.5. ALMAN DIŞ POLİTİKASINDA STRATEJİK KÜLTÜR ÖĞELERİ	40
2.5.1. Sivil Güç (Zivilmacht).....	40
2.5.2. Silahsızlanma ve Kısıtlama Kültürü	41

2.5.3. Çok Taraflılık.....	43
2.6. LİDER İMGE VE ALGILARI.....	46
2.6.1. 1998-2005 Gerhard Schröder Dönemi Alman Dış Politikası	46
2.6.2. 2005- 2021 Alman Dış Politikasında Angela Merkel Dönemi: Mädchen'den Mutti'ye	51
2.6.3. 2021- 2023 Olaf Scholz: Alman Dış Politikasında “Zeitenwende” Dönemi. 64	
3. ABD-ALMANYA İLİŞKİLERİ ÖZELİNDE 21. YÜZYILDA TRANSATLANTİK İLİŞKİLERİN YENİ SEYRİ.....	77
3.1. GEORGE W. BUSH DÖNEMİ ABD-ALMANYA İLİŞKİLERİ: KÜRESEL DÜZENİN YENİDEN DİZAYNI.....	79
3.2. BARACK H. OBAMA DÖNEMİ: TRANSATLANTİK İLİŞKİLERDE YAKINLAŞMA.....	85
3.3. DONALD TRUMP DÖNEMİ: TRANSATLANTİK İLİŞKİLERDE DERİNLEŞEN FİKİR AYRILIKLARI	95
3.4. JOE BİDEN DÖNEMİ: ÇOK KUTUPLU SİSTEMDE ARTAN REKABET	102
SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA.....	119

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AfD: Almanya için Alternatif

AGSP: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası

BM: Birleşmiş Milletler

CDU: Hristiyan Demokrat Birliği

CSU: Hristiyan Sosyal Birliği

DA: Demokrat Birliği

FDP: Hür Demokrat Parti

KİS: Kitle İmha Silahları

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

NSA: Ulusal Güvenlik Dairesi

OGSP: Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası

PESCO: Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği Savunma Anlaşması

SPD: Sosyal Demokrat Parti

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TTIP: Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı

Uİ: Uluslararası İlişkiler

TABLÖLAR

Tablo 1: Klasik Realizm, Neorealizm ve Neoklasik Realizm	11
Tablo 2: Dört Dış Politika Teorisi.....	15
Tablo 3: Alman Siyasi Partilerin Değer Yorumları ve Politika Tercihleri.....	37
Tablo 4: Alman Siyasi Partilerin Dış ve Savunma Politikalarına Yönelik 2021-2025 Seçim Beyannameleri	68

ŞEKİLLER

Şekil 1: Neo-klasik Realizmin Kurduğu Nedensellik İlişkisi.....	16
Şekil 2: Neo-klasik Realizm Dış Politika Modeli	17

GİRİŞ

Bu çalışma, 21. yüzyılda küresel ve Transatlantik düzlemdeki tüm baskılara rağmen, Almanya'nın dış politika tercihlerinde, kendi iç dinamiklerinin gerektirdiği en rasyonel davranışı sergilemekte ısrarcı olduğunu öne sürmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplininin önemli bir gündem maddesi olan dış politika analizi, devlet davranışlarına yönelik bir açıklama getirme amacına hizmet etmektedir. Birçok teorik kuramın üzerine eğildiği bu çalışmalar günümüzde çok yönlü bir görünüme sahiptir. Geçtiğimiz yüzyılda devlet davranışlarını açıklamakta nakıs kalan ana akım teorik yaklaşımların normatif değerlerine yönelik bir sorgulama gerçekleşmiştir. Kavramsal alt yapısını “sistem” tartışması üzerine inşa eden klasik Uluslararası İlişkiler kuramları, Sovyet Sosyalist lider Gorbaçov'un çift kutuplu sistemi sona erdiren açıklamalarının sonuçlarını tahmin edemediği gibi, devlet davranışlarını tek bir değişken üzerinden açıklama gayretinin de geçerliliğini yitirmesine neden olmuştur.

Dış politika tercihlerinin sistemdeki etkileşimler neticesinde gerçekleştiği konusunda bir konsensüs sağlayan teorik kuramlar bu eylemleri belirleyen, şekillendiren ve yönlendiren unsurların mahiyeti ve çeşitliliği hususunda bir arayış içerisine girmişlerdir. Nihayetinde Uluslararası İlişkiler literatüründe tezahür eden bu tartışmaya karşılık realist kuramın temel ilkelerinden istifade eden güncel dış politika analiz kuramı olan Neoklasik Realizm (NKR) Gideon Rose öncülüğünde inşa edilmiştir (Rose, 1998). Klasik realizmin köklü iddialarını bu teorik kuramın zeminine yerleştiren Rose, diğer yandan neo-realizmin devlet davranışları üzerinde doğrudan müdahalesi olduğunu iddia ettiği sistem kaynaklı yapısal uyarıcılar ve baskı unsurlarının varlığını kabul ederek bu teoriyi geliştirmiştir. Bu açıdan NKR devleti sistemin temel aktörü olarak kabul etmekle klasik realizme dayanırken, sistemin ana uyarıcı etkisini analiz kuramına dahil etmesi açısından neo-realist yaklaşımla ortak bir noktada buluşmaktadır (Rose, 1998, s.146).

Böylelikle bir kara kutu haline dönüştürülen devlet, yeniden uluslararası ilişkiler çalışmalarına dahil edilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Dönemin dış politika teorilerini dört farklı kategoriye yerleştirerek açıklayan Rose, sistemik

faktörlerin devlet davranışları üzerinde daha baskın bir belirleyiciliği olan *atak ve savunmacı realizmden* bahsederken ikinci sırada devletlere ait içsel faktörlerin dış politikayı belirlediği yönündeki iddiaları benimseyen *innenpolitik teoriden* bahsetmektedir. Devlet davranışlarını yine devletlerin çeşitli iç parametreleri eşliğinde açıklanacağını savunan *innenpolitik teorinin* en büyük eksiğinin benzer siyasi yapılanmaya sahip devletlerin neden farklı davranışlar sergilediğini açıklayamadığı gibi farklı karar alma mekanizmasına sahip devletlerin neden benzer davranışları tercih ettiğine dair yöneltilen sorulara cevap veremediğinden bahsetmektedir (Kiraz, 2020, s.674). Bu iddiaların eşliğinde Rose, neo-klasik realizm dış politika kuramlarını bir araya getirerek hem sisteme ait özellikleri hem de devletlerin içsel faktörlerini birlikte ele aldığı teorik kavramsallaştırma sunmuştur (Quintinn, 2013, s.163).

Devlet birimleri kadar sistemin yapısal birimlerinden de bahseden NKR, dış politika karar mekanizmasını açıklayıcı çok boyutlu basit bir analiz geliştirmiştir (Rose, 1998, s.147). Buna göre sistemin yapısal baskı ve uyarıcıları tarafından uyarılan devlet altı birimler; devlet lideri ve hükümet kanadı, bir politik refleks geliştirmek adına en alt tabakan en üst tabakaya varan etkileşim ağı sonucunda politika çıktılarını meydana getirmektedir (Ripsmann, vd., 2016, s.43). Böylelikle bu ara birimleri açıklamanın bir gereklilik olduğunu vurgulayan neo-klasik realist düşünürler, devlet davranışına müdahalesi bulunan tüm değişkenleri üç başlıkta toplamıştır. Bunların ilki tüm kademeleriyle sistemi temsil eden ve açıklayan bağımsız değişken olarak karşımıza çıkarken ikinci aşamada sistemden gelen uyarıcıları yorumlama ve devlet davranışına dönüştürme vazifesiyle görevli siyasi karar alıcılar ve devletin tüm toplumsal, kurumsal ve stratejik kültür öğelerini kapsayan, her bir devlete özgü ara değişkenlerden bahsetmektedirler. Bu açıdan yapısal teoriler ve konstrüktivistler arasında orta bir noktada bulunmaktadır (Rose, 1998, s.154). Son olarak tüm bu işlem prosedürünün bir çıktısı olarak devlet davranışlarını bağımlı değişken olarak kabul etmektedir. Netice itibariyle neo-klasik realizm, Soğuk Savaş'ın muhtemel sonunu öngöremeyen uluslararası teorilerin kavramsal eksiğini kapatacak önemli bir analiz kuramı olarak literatüre önemli bir katkıda bulunmuştur.

Böylelikle benzer sistemik koşullar altında benzer siyasi yapılanmaya sahip devletlerin neden farklı tercihlerde bulunduğuna bir açıklık kazandırmak amaçlanmıştır. Her bir devletin kendine özgü dinamiklere sahip olduğu ilkesinden yola çıkan neo-klasik düşünürler orta ve uzun vadede karar vericiler kadrosunda yaşanan değişimlerin devlet davranışlarının anlaşılmasını zorlaştıracaklarını ve bu nedenle belli bir olay veya bir dönem aralığı üzerinden dış politikayı okumanın daha doğru çıkarımlar elde etmemizi sağlayacağını dile getirmişlerdir. Ancak neo-klasik realizmin geniş bağlamı nedeniyle dış politika analizlerinde birtakım zorluklar yaşanabilmektedir. Bu nedenle çalışmamızda ara değişkenlerinin dış politikadaki ağırlığını göstermek adına lider ve stratejik kültür öğeleri üzerinden bir okuma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın yürütülmesinde ise süreç-izleme (process- tracing) metodolojisi ile teorik alt yapı desteklenerek elde edilen sonuçların nedenselliğine açıklık kazandırılması amaçlanmıştır. Sosyal bilimler alanındaki çalışmalar özellikle çift kutuplu sistemin sona ermesiyle birlikte karar alma süreciyle ilgili yeni düzenlemelere giderek kurumsal yapılar ve kişisel tercihler arasındaki bağlamsal ilişkiyi dış politika analizlerine dahil etmiştir (Onursal-Beşgöl, 2022, s.277). Süreç-izleme yöntemi ise “bağımlı ve bağımsız değişken” arasında tezahür eden ilişkiye müdahalede bulunan nedensel süreçleri ve mekanizmaları açıklamak için önemli bir rol üstlenmektedir. Böylece nedensel mekanizmaları inceleme girişimi “yapısal nedenler ve etkileri” arasında bulunan ara değişkenleri bulmamıza olanak sağlamaktadır (Beach & Pedersen, 2013, s.2). Neden-sonuç ilişkisi arasındaki bağlantıları öne çıkaran ve bu değişkenleri değerlendirme fırsatı sunan süreç-izleme yöntemi, teorik bilgi doğrultusunda elde edilen verilerin ve nedensel çıkarımların izini sürerek belirli vakaları ve ara değişkenleri ortaya koymaktadır (Onursal-Beşgöl, 2022, s.277). Böylelikle neo-klasik realist argümanları doğrultusunda yürütülen bu çalışmada Alman dış politikası ve Transatlantik ilişkilerin 2000’li yıllarda hangi alanlarda değişim geçirdiği ve hangi unsurlarda sürekliliğin sağlandığını açıklama amacıyla devlet aktörleri ve stratejik kültür öğeleri üzerinden bir dış politika analizi gerçekleştirilmesi tercih edilmiştir.

Bu kapsamda çalışmada iddia ettiğimiz Alman dış politikasının 2000’li yıllarda değişim ve süreklilik arasında varolan dinamik görünümü şu faktörlerden yola çıkılarak açıklanmaya çalışılmıştır:

- Alman dış politikası 2000’li yıllarda değişim geçirmiş midir? Değişimin boyutu ve sınırlılıkları nelerdir?
- Alman dış politikası hangi paradigmalarda süreklilik göstermiştir?
- Şansölyenin karar verme mekanizmasına müdahalesi bulunan faktörler- değişkenler nelerdir? Zayıf ve güçlü koalisyon dönemlerinde şansölye ulusal çıkarlar ve sistemik baskılar arasında nasıl bir yol haritası izlemiş ve sonuçları Alman dış politikasına nasıl bir katkı veya zarar da bulunmuştur?
- Gerhard Schröder’in başlattığı dış politikada “normalleşme”, Angela Merkel ve Olaf Scholz tarafından tüm olasılıklara rağmen hangi koşullarda nasıl sürdürülmüştür?
- Bölgesel ve küresel düzlemde tezahür eden hangi olaylar Alman dış politikasında köklü bir etkileşime yol açmıştır?
- Dış politika geleneğine işlemiş stratejik kültür öğelerinde geçmişten günümüze özünde ve işlevinde farklılaşma gerçekleşmiş midir? Tarihsel sorumluluklara yöneltilen sorular hangi düzlemde bir karşılık bulmuştur?
- Almanya uluslararası arenada yeni roller benimsemiş midir? Yerel ve küresel zorunluluklar arasında tercihlerini yönlendiren unsurlar neler olmuştur?

Üçüncü bölümde ele aldığımız Transatlantik ilişkilerin benzer şekilde bir değişimden geçtiği ancak özünde ikili ilişkilerin üzerine kurulu olduğu temel ilkeleri sürdürdüğü iddiaları şu unsurlar üzerinden değerlendirilmiştir:

- George Bush, Barack H. Obama, Donald J. Trump ve Joe Biden’nın dış politika doktrinleri nelerdir ve özellikle Almanya’ya yönelik tutumlarını nasıl etkilemiştir?
- Farklılaşan ulusal çıkarlar doğrultusunda taraflar, stratejik hedeflere ulaşma ve ittifak bağlarını koruma ikilemini nasıl yürütmüştür?

- ABD'nin Almanya üzerindeki baskın rolünün gerekçeleri nelerdir? İttifakın bağlayıcılığı hangi olaylar eşliğinde zayıflamış ve liderler tutumlarını hangi nedenselliklere bağlamıştır?
- Köklü ittifak geçmişine rağmen ortaklık kaidelerini aşan gelişmeler Amerikalı liderlerin Almanya'ya yönelik yaklaşımında bir farklılaşma yaratabilmiş midir?

Böylece sırasıyla Alman dış politikasının ve Transatlantik ilişkilerin 2000'li yıllarda bir değişim geçirdiği iddiamızı sorunsallaştıran ve açıklama amacı güden bu çalışmada dış politika analiz parametrelerimizin sınırları ve kapsamı ortaya koyulmuştur. Alman dış politikasına yönelik literatür tarandığında Angela Merkel dönemi ile ilgili çok yönlü çalışmaların fazlalığı dikkat çekmektedir. Alman dış politikasına yönelik kapsayıcı yaklaşımların tek bir lider üzerinden analiz edilme çabası yetersiz ve eksik kalmıştır. Bu açıdan Almanya'ya yönelik akademik katkılarıyla İsmail Ermağan (Ermağan, 2021), Hüseyin Bağcı ve Burak Gümüş (Bağcı&Gümüş, 2019), Kemal İnât (İnat, 2009), Rıza Arslan (Arslan, 2019), Caner Tekin (Tekin, 2019), Mehmet Çanlı ve Abdullah Cüneyt Küsmez (Çanlı&Küsmez, 2019), Ebru Turhan (Turhan,2019), Birgül Demirtaş ve Mahmut Mazlum (Demirtaş&Mazlum, 2018), Helin Sarı Ertem ve Çağla Vural (Sarı Ertem&Vural, 2019), Kaan Diyarbakırlıoğlu (Diyarbakırlıoğlu, 2020), İlhan Aras ve Akın Sağıroğlu (Aras&Sağıroğlu, 2020), Murat Önsoy ve İbrahim Canbolat gibi akademisyenler alana dair önemli katkılarda bulunmuştur. Son dönemde Alman dış politikasına dair yönetilen tezlere baktığımızda Ahmet Bülbül (Bülbül, 2019)'ün "Başbakan Angela Merkel Dönemi Ortadoğu Politikası" genel olarak 1871'den 2017 yılına kadar olan süreçte Almanya'nın Ortadoğu politikasını ele almıştır. Neo-klasik realist bakış açısına göre yürütülen çalışma aynı zamanda Alman dış politika yapım sürecine yer vermesi bakımından alana dair önemli bir katkıya sahiptir. Bir diğer çalışma ise Hidayet Çilkoparan (Çilkoparan, 2022) tarafından yürütülen "The Changing World Order and German Foreign Policy in the Era of Chancellor Angela Merkel (2005-2021)" liberalizm bakış açısıyla ele alınan çalışma Almanya'nın dış politika parametrelerini ve yönelimlerine ülkeler bazında bir değerlendirme sunarak Angela Merkel döneminde öne çıkan olayları yine Merkel'in dış politika yaklaşımları ve söylemleri üzerinden analiz etmiştir. Şuay Nilhan Açıkalin'ın

(Açıklan, 2020) 2020 yılında yayınlanan “Foreign Policy and Political Leadership: Recep Tayyip Erdoğan and Angela Merkel” başlıklı doktora tezinde vaka çalışması üzerinden liderlerin hem kendi ülkelerinin hem de kendi kişisel geçmişlerinin dış politika davranışları üzerine olan etkisini incelemesi bakımından farklı bir perspektif sunmaktadır. Mahmut Mazlum (Mazlum, 2016) tarafından hazırlanan “Alman Dış Politika Kimliği ve Güç Kullanımı (1949-2016): Süreklilik ve Değişim Dinamiklerinin Analizi” başlıklı çalışmada Almanya’nın Soğuk Savaş sürecinde edinilen dış politikada değer bazlı kimliğin değişip değişmediği belirli olaylar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Son olarak Hazal Can (Can, 2022) tarafından 2022 yılında yayınlanan “Transformation and Continuity in German Foreign Policy from the End of Cold War to Present” inşacı yaklaşıma göre ele alınan bu çalışma Almanya’nın Sivil Güç (Zivilmacht) ilkesine dayalı dış politika misyonunu devam ettirip ettirmediğini uluslararası operasyonlar ve yeni dış politikanın rehber ilkeleri etrafında tartışmıştır.

Çalışmamızın farklılaşan ve literatüre sunmuş olduğu katkılara yer vermek gerekirse öncelikle Alman dış politikasının son yirmi üç yıllık sürecini değerlendirmesi ve üç farklı şansölyeye yer vermesi bakımından özgün bir niteliğe sahiptir. Neo-klasik realizm argümanları doğrultusunda ara birimlere ağırlık verilerek önceki çalışmalarda eksik kalan koalisyon grubu parametreleri ve stratejik kültür öğelerinin paradoksal yapısına vurgu yapılarak ilerlenmiştir. Aynı şekilde üçüncü bölümde yer verdiğimiz Transatlantik ilişkilerin değişim sürecine dair analiz ikili ilişkilerin Alman dış politikası üzerindeki ağırlığını ve belirleyiciliğini ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir. Özellikle Amerikan başkanlarının Bush, Obama, Trump ve Biden’nın doktrinleri ve Almanya’ya yönelik tutumlarını belirleyen tarihsel dogmaların Alman şansölyelerinin dış politika tercihleri üzerindeki baskı parametrelerine değinerek, Berlin-Washington çekişmesinin muhtemel sonuçları ortaya koyulmuştur.

Dolayısıyla Gerhard Schröder’in iktidarı ile başlayan bu analizi sırasıyla Angela Merkel’in 16 yıllık iktidarı ve bugün devam eden Olaf Scholz döneminde öne çıkan ve dış politikada etkileşime yol açmış olay ve olgulara yer verilerek ilerlenmiştir. Çalışmanın bir diğer ayağı olan Transatlantik İttifakının en önemli

ortağı olarak ABD ile ilişkilerinin nasıl bir düzlem içerisine girdiğini ve buna yol açan faktörlerin neler olduğuna yine NKR teorik argümanlarından istifade ederek cevaplanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Alman dış politikasının değiştiğini varsayan iddiamızı destekleyici argümanların, niteliksel araştırma metotları arasında yer alan süreç izleme (process tracing) yöntemine uygun olarak periyodik bir değerlendirmesi yapılacaktır (Beach and Pedersen,2013).

İkinci Dünya Savaşında yenilgiye uğratılan Almanya, Avrupa'nın stratejik konumu zayıflatmış ve bölgesel güç dinamiklerinde bir kırılmaya sebebiyet vermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin devletleşme evresinde elde ettiği başarı yükselişiyle Avrupa bölgesiyle ekonomik rekabet içerisine girmesine ve Sovyet gücü karşısında çekişmeli bir sürecin başlamasına sebebiyet vermiştir. Alman Nazi güçleri ise revizyonist bir politika izleyerek Avrupa'nın birçok alanında düzenli bir ilerleme kaydederek Batı ittifakını zayıflatmıştır. Tüm bu güç çekişmeleri Amerika ve Britanya öncülüğünde siyasi bir hesaplaşmaya dönerek Almanya'nın zayıflatılmasına ve nihayetinde yenilgiye uğratılmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak Almanya'nın jeo-stratejik konumu itibariyle halkanın zayıf bir üyesinin Sovyet tehdidi karşısında yeni riskler doğurma ihtimalini göz ardı edemeyen Batılı müttefikler meşhur 'Alman sorunu' için çözüm arayışı içerisine girmiştir. Bir tarım ülkesi olması planlanan Almanya için tüm güç birimlerini elinden alınmış Sivil Güç politikası devreye sokularak diğer Avrupalı devletlerle birlikte tüm alanlarda kalkınmasına odaklanan Schuman Planı'nın uygulanmasına karar verilmiştir. 1989'lı yıllara gelindiğinde Almanya, dış politika geleneklerine işleyen yeni normatif değerlerini benimsemiş ve Avrupalı devletler topluluğunun 'iyi vatandaşı' olmayı başarmıştır.

Sivil Güç ilkesinin rehberliğinde Avrupa bütünleşmesini kuşatıcı bir dış politika normu olarak 'çok taraflılığa' sıkıca bağlanmış ve proaktif güç kullanımına karşı anti-militarizm geleneğinin önemli bir savunucusu olmuştur. Ancak Soğuk Savaş sonrasında prangalarından kurtulan Almanya dış politikasının bir uzvu haline gelen 'Eingebundenheit' bir diğer ifadeyle Batı ittifakına derinlemesine *bağlılığı* ifade eden bu terim zamanla siyasiler arasında ve kamuoyu tarafından rahatsız edici bir durum olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Böylelikle Almanya egemenliği

üzerindeki kontrol mekanizmalarından kurtularak dış politika eksenini Batı odağından çekmek ve küresel rekabetin bir ortağı olma yönünde değiştirme gayretine yönelmiştir.

Angela Merkel'den önce Alman siyasi tarihinin en uzun iktidarına sahip Helmut Kohl hükümeti dönemi birleşmenin toplumsal uyum problemlerinden ekonomik krize kadar varan krizler silsilesiyle zayıflaması üzerine dış politika pasif bir eğilim içerisine girmiştir. Böylelikle Gerhard Schröder her ne kadar bir medya şansölyesi olmakla eleştirilse de Almanya'nın değersizleştirilen itibarını yeniden şaha kaldırarak Batı'nın zincirlerle kuşattığı Gulliver'i bağlarından kurtarmış ve ABD'nin tek kutuplu hegemonya taleplerine kafa tutarak Almanya'nın normal-real bir siyasi aktör olduğunu kanıtlayıcı girişimlerde bulunmuştur. Böylelikle Alman dış politikasında gözlemlenen değişim parametrelerini 2000'li yılların başından itibaren yürütmenin gerekliliğine bir açıklık kazandırılmıştır. Almanya bölgesel ve küresel değişimleri okuma pratiklerini Batı merkezietini gözetmenin ötesine taşımak istediğini aşikâr etmekten çekinmemiştir.

Schröder'in iktidardaki sekiz yılında Alman dış politikasını küresel denklemin önemli bir partneri yapmakta başarılı olamasa da Alman ulusunun 'normalleşme' taleplerini uluslararası kamuoyu önünde ifade etmesi diğer Alman liderlerine geçilmesi zor olan bu eşiği aşmalarını sağlamıştır. 1998-2005 yılları arasında Schröder'in en büyük engeli Başkan Bush'un 11 Eylül müdahalesi sonrasında başlattığı teröre karşı küresel mücadele girişimine direnç göstermesi olmuştur. Bu bakımdan Almanya'ya yönelik Batı cephesinin baskısı altında kalsa da Sivil Güç geleneğini arkasına sığınmayı tercih etmiştir. Siyasi aktörlerinin dış politikaya dair varolan algıları devlet davranışlarının belli dönemlerde benzer sistemik koşullarda nasıl farklılaştığını gözler önüne sermektedir. Bu açıdan NKR, yerel ve küresel değişkenlerin bir bütünsel olarak birlikte değerlendirmeye alınmaları takdirde doğru dış politika analizi yapabilmenin mümkün olduğunu göstermektedir.

Netice itibariyle Alman dış politikasının sistemik uyarılar karşısında liderlerin uluslararası sistemden gelen uyarı ve baskıları değerlendirme

yöntemlerindeki hem kişisel hem de koalisyon grubunun farklılaşan görüşleri bunun yanında Almanya'nın küresel ve bölgesel konumuna dair varolan algılarına eşlik eden Almanya'nın stratejik kültür öğeleri, kamuoyu yoklamaları gibi tüm bu bağımsız ve ara değişken girdileri Almanya'nın her bir dönemde dış politikasının neden farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Her ne kadar siyasi lider, dış politikada devlet geleneğini aşacak bir girişimde bulunmayı talep etse toplumsal zihniyete işlenen Sivil Güç argümanları politika tercihlerini frenleyen bir yapıya dönüşebilmektedir. Schröder'in Batı ile kutuplaşan yaklaşımını bir sonraki seçimi kaybetmesiyle cezalandıran toplum Merkel'in geleneksel ilkelerin devamlılığını vurgulayan politik duruşu nedeniyle uzun yıllar iktidarda kalmasını tercih etmiştir. Bunun yanında Scholz hükümeti ise Merkel'in statükocu dış politikasını sürdürmekte zorlanarak Alman halkını kızdıran ve ağır ekonomik sonuçlara yol açan tercihlerde bulunmuştur.

Almanya toplumsal demografik yapının giderek değişmesiyle birlikte aşırı sağcılarının yükselişi karşısında ulusal çıkarları gözeten politika tercihleri yapmak zorunda kalmıştır. Merkel döneminde Almanya'nın elde ettiği jeo-ekonomik üstünlük Avrupa Birliği'ne verilen önemin artmasına ve NATO'nun bölgesel denkleme zayıflamasına yol açmıştır. Ancak bu bağlam Avrupa değerlerine yaslanan parti politikalarının daha güçlü bir yükseliş elde ettiğini göstererek Almanya'nın uluslararası sistemin çok kutuplu denkleminde bağımsız kalmasının ön koşulu olarak desteklenmeye devam ettiği görülmüştür.

Sonuç olarak Alman dış politikası temellerini üzerine inşa ettiği ana ilkelerini sürekliliği konusunda bir istikrar gösterirken Batılı ortaklarıyla varolan ilişkilerinin özünde ulusal çıkarlarını önceleyen bir değişim içerisinde olduğu görülmektedir.

1. NEOKLASİK REALİZM VE DIŞ POLİTİKA ANALİZİ

1.1. Realist Düşüncenin Gelişimi

Uluslararası sistemin yapısal özellikleri devletlere açık veya kapalı iletişim dinamikleri sunmaktadır. Geçtiğimiz yüzyılda devletler tarafından daha geniş iletişim ve etkileşim ağları kurabilmek adına inşa edilen yeni aktör biçimleri uluslararası sistemin işleyişinde bir değişim gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla devletlerin meydana getirdiği farklı aktör biçimleri birçok farklı siyaset edinim, amaç ve sonuçlarını ortaya çıkarmıştır. Bu süreçler hakkında uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi literatüründe önemli bir tartışma sorusu mevcuttur. Devletlerin davranışları üzerinde normatif-kurucu ve belirleyici bir etkisi bulunan unsurlar ve aktörler nelerdir ve bunların taşıdıkları anlam ve rolleri nasıl değerlendirebiliriz?

Nitekim bu konuya özel bir alan tahsis eden dış politika analiz çalışmaları uluslararası ilişkiler literatürünün önemli bir gündemini teşkil etmektedir. Geçtiğimiz yüzyıla kadar sistemden kaynaklı yapısal özelliklerin devlet ilişkilerinde baskın bir role sahip olması mevcut kuramların varsayımlarını kısır bir gündeme hapsedmiştir. Ancak sistemin yapısındaki kırılmayla birlikte sistemin sürekliliğine bel bağlayan ana akım teoriler, normatif bir sorgulamaya tabi kılınmıştır (Wohlforth, 1994-95, s.92). Öyle ki burada tezahür eden eleştiriler akabinde, dış politika üzerinde belirleyici ve kurucu bir etkiye sahip unsurların neler olduğu sorusuna ışık tutan yeni tartışmalar teşekkül etmiştir. Devletin tek düze değişkenler ışığında değerlendirilmesine karşı ortaya çıkan teorik açılımlar, çok boyutlu bir analiz yöntemini gündeme getirmiştir. Disiplin içerisinde cereyan eden bu gelişmeler arasında realist kuramı güncel bir seviyeye taşıyan bir meydan okuma gerçekleşmiştir (Kitchen, 2010, s.118). Realist teorinin uluslararası ilişkilerle olan irtibatını ve dış politika ile kurmuş olduğu ilişkinin boyutlarının anlaşılması amacıyla tarihsel sürecini açıklamak faydalı olabilir. Bu araştırmanın teorik çerçevesini ve dayanağını oluşturan neo-klasik realizmin, bugünkü kavrayışına hangi tartışmalar eşliğinde gelindiğine değindikten sonra, kuramın alt yapısının oluşum evrelerini özetle izah etmeye çalışacağım.

Realizm, uluslararası ilişkilere dair süre gelen tartışmalarda, siyaset felsefesinden beslenen ve *UI'de* ana akım teorisi olarak kabul gören bir yaklaşım olmuştur. Bir siyaset teorisi olarak Realizm, kaçınılmaz bir şekilde geliştiği dönemin şartlarından hem yerel hem de uluslararası düzeyde etkilenmiştir. Nitekim her bir teorik yaklaşım, kendi gerçekliğini ve normatif iddialarını inşa ettiği tarihsel-sosyal ve siyasal gerçeklikten bağımsız olarak ortaya çıkmamıştır. Bu etkilenmeler ise dönemsel olarak tasnif edilmeye çalışılmış ve farklı kavramsallaştırmalar ile izah edilmiştir. Üç aşamalı bir dönüşüm etrafında yapılan açıklamalar; *klasik realizm*, *neo-realizm* ve *neo-klasik realizm* olarak sınıflandırılır (Burchill, 2012, s.60).

Teori	Epistemoloji	Uluslararası Sistem Görüşü	Birimler	Bağımlı Değişken	Nedensel Mantık
Klasik Realizm	Tümevarımcı; siyasetin doğası hakkında felsefi yansımalar	Bir miktar önemli	Farklılaşır	Devletlerin dış politikaları	Güç Dağılımı ya da çıkarların Dağılımı dış politikaları belirler
Neorealizm	Tümdengelimci; Nitel metodlar (Bazı durumlarda nicel de kullanılır) kullanılarak rakip hipotezleri sınamak	Çok önemli; kalıcı olarak rekabetçi ve belirsiz	Farklılaşmaz	Uluslararası politika çıktıları	Görelî güç dağılımı (bağımsız değişken) uluslararası çıktıları (bağımlı değişken) belirler
Neoklasik Realizm	Tümdengelimci; nicel yöntemler kullanılarak rakip hipotezleri sınamak	Önemli; anarşinin etkileri değişken ve genellikle karar alıcılara göre belirlenir	Farklılaşır	Devletlerin dış politikaları	Görelî güç dağılımı (bağımsız değişken) yerel sınırlamalar ve elitlerin algıları (ara değişkenler) aracılığıyla dış politikayı (bağımlı değişken) etkiler

Tablo 1: Klasik realizm, Neorealizm, Neo-klasik realizm (Kiraz, 2020, s. 672)

Realizm esin kaynağını siyaset felsefesinin önemli düşünürlerinden Thomas Hobbes, Machiavelli, Clausewitz, Hamilton ve Thucydides'den almaktadır (Rose,1998, s.1). Bu önemli düşünürlerin eserleri *Klasik Realizmin* fikri temellerini meydana getirerek realist teorinin kurucu temellerini inşa etmiştir. Devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve siyaset edimlerini inceleyen Klasik Realizm, insanın doğasında saklı bulunan niyetlerini ve siyaset pratiklerinde hayat bulan davranışlarını uluslararası ilişkileri mümkün kılan dinamikler olarak değerlendirir (Burchill,2012, s.60). Realizmi “gerçekçilik” isimlendirmesi ile literatüre kazandıran ilk kişi ise Edward Hallet Carr olmuştur. II. Dünya savaşının engellenememiş olması ve burada büyük bir payı olduğuna inandığı idealist yaklaşımları ütopyacı olmakla itham eden Carr, idealizmin karşısında realist bakış açısını daha kabul edilebilir ve faydalı olduğunu inandığı teorik yaklaşımını ortaya koymaya çalışmıştır. Devletler arası ilişkilerin nasıl bir siyasal zemin üzerinde olması gerektiğini felsefi-analitik bir şekilde tartışmıştır (Carr, 2001, s.65).

Bir kavram olarak realizm ilk defa Carr'ın çalışmasında geçiyor olmasına rağmen, realizmin bir uluslararası siyaset teorisi olarak kabul görmesini mümkün kılan kişi ise Morgenthau'dır. Morgenthau klasik realizm algısının teorik bir bütünlük içerisinde değerlendirilmesini sağlamış ilk düşünür olarak kabul edilmektedir (Ertoý, 2019, s.2). İnsanın doğası gereği güç ve çıkar peşinde koşan ve bu güdüler eşliğinde siyasi aktörlerin eylem planlarına rehberlik eden karşılıklı bir etkileşime dikkat çeker. Bir başka deyişle, insan doğasının kötülüğü, güç talebi ve çıkar merkezli varoluş tasavvuru ve kabulü, devletler arası ilişkilerde kurucu-temel olarak değerlendirilmektedir. Böyle bir ortamda ise düzen yerine anarşinin bulunduğu inanılır (Gözen, 2019, s.162). Uluslararası sistemin yapısını “anarşi” olarak temellendiren klasik realizm, çift kutuplu dönemi açıklamakta nakıs kalmıştır. Realizm önemli bir teorik mercek sunmasına rağmen, çift kutuplu dünya düzenine dair gerçekçi, kabul edilebilir ve tutarlı açıklamalar sunamamıştır. Bu anlam yoksunluğu, yeni siyasal akıl yürütmeleri ve tartışmaları beraberine

getirmiştir (Wohlforth, 1994-95, s.92). Bu yeni tartışmalar eşliğinde, klasik realizm yerini neo-realist yaklaşıma bırakmıştır.

Sistem merkezli bir yaklaşım olan neo-realizm aynı zamanda yapısal realizm olarak da adlandırılmaktadır. Yapısal realizm, klasik realist gelenekten tamamen kopuk bir teori olarak değerlendirilmez. Waltz, 1979 yılında neşrettiği *Theory of International Politics* isimli eseri ile neo-realizmin tanımını sunmuştur (Quintinn, 2013, s.160). Burada altı çizilmesi gereken en önemli husus, uluslararası sistemin yapısı hakkında ifade edilen düşüncelerdir. Waltz tündengelim bir yöntem izlediği neo-realist bakış açısında, uluslararası sistem ve sistemin yapısından kaynaklı birimlere dair tanımlamalarla yetinmiştir (Taliaferro, 2000, s.132). Devlet eylemlerinden kaynaklı bir uluslararası siyaset sahnesinden ve devletlerin karşılaştığı muhtemel koşullar hakkında ne yapacaklarından bahsetmemiştir. Ona göre devlet eylemleri sistemin anarşik yapısından kaynaklanmakta ve devletler benzer davranışlar sergilemektedir. Bunun gerekçesi olarak ise sistemin devletlerin kapasitelerine göre tahsis ettiği güç dağılımlarına işaret eder. Nitekim bu durum, anarşik düzenin yapısından dolayı ortaya çıkmaktadır (Ripsmann, vd., 2016, s.9). Waltz, sistemin yapısını merkeze alarak hem anarşinin hem de hiyerarşinin aynı anda mevcut olduğunu iddia eder (Foulan, 2015, s.636). Ona göre devletler hayatta kalma güdöleri nedeniyle uluslararası siyaset dinamik bir görünüm kazanmaktadır (Ripsmann, vd., 2016, s.38).

1990'lı yıllara gelindiğinde uluslararası sistemin yapısındaki düzene bel bağlayan neo-realizm, eleştirilerin hedef tahtası haline gelmiştir. Neo-realizm ve Liberalizm gibi iki ana akım teori, her devletin kendine has politika yapım sürecinin yerel aktörler ve devlet adamları üzerindeki etkisine dair veya devletlerin tehdit ve fırsatları değerlendirmelerinin nasıl gerçekleştiği hakkındaki sorulara yeterli cevaplar üretememiştir. Uluslararası siyaseti neredeyse tamamen sistemin yapısal özellikleri üzerinden okuyan neo-realizm, büyük güçlerin değişmekte olan çok boyutlu ilişkilerini kavrayamamıştır (Taliaferro,2009, s.5). Yeni fikir akımları uluslararası siyaset sahnesinin doğru okunmadığını ve siyaset pratiklerine etkisi bulunan çeşitli faktörlere verilen önemin azlığına dikkat çekmek istemiştir. Bu

tartışmaların devamında ise yine realizm içerisinde cereyan eden ve yeni bakış açıları öneren neo-klasik realist yaklaşım sahneye çıkmıştır.

1.2. Neoklasik Realizm ve Dış Politika Analiz Yöntemi

Klasik ve neo-realist kuramlar analiz birimi olarak sistemi kabul etmekle devleti bir kara kutu haline dönüştürmüşlerdir. Bunun neticesinde ise devlet, ne olduğu bilinemeyen, uluslararası ilişkilerde hangi aktörler ve bağlamlar ile nasıl etkiler oluşturduğu anlaşılamayan bir kavram haline gelmiştir. Neo-klasik realistler ise bu kara kutuyu açmaya, açıklamaya ve tartışmaların içerisine dahil etmeye yönelmişler ve tartışmaları çok boyutlu ve kapsamlı bir hale getirmişlerdir (Ripsmann, vd., 2016, s.17). Teoriler genel itibariyle sistemin doğasını tek belirleyici birim kabul ederek sistemin aktörleri olan devletleri ve bu devletlere içkin olan özgün dinamikleri, eylemleri ve niyetleri göz ardı etmelerinden veya iktiza ettiği şekilde tartışmalara dahil edememekten kaynaklanan temel bir soruna sahiptirler (Bega,2017, s.322). Dış politikayı uluslararası ilişkiler ve iç politika arasında orta noktaya konumlandıran Waltz, dış politikanın teorik bir özerkliği olduğuna ve birleşik büyük bir teori üretmenin imkansızlığına işaret eder. Bu noktada Waltz, sistemik dış güçlerin devlet davranışlarını nasıl etkilediğini açıklayan neo-realist yaklaşımı, iç faktörlerin etkisi hakkında bilgi sahibi olmamakla eleştirir. Ona göre dış politika teorisi, devletlerin iç birleşimlerinin dış politikada meydana getirdiği farklılıkları araştırmalı ve tartışmalıdır.

Neoklasik realizm bu aşamada dış politikayı açıklamanın yöntemini bulduğunu iddia eden bir çıkış gerçekleştirmiştir (Bega, 2017, s.323). Gideon Rose'un 1998 yılında yayınladığı "*Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy*" adlı makalesi ile devleti analiz bünyesine dahil ettiği neo-klasik realizm yaklaşımı diğer anlamda realizmin güncel versiyonunu literatüre kazandırmıştır (Rose, 1998, s.144). Rose, neo-realizmin devlet ilişkilerinin boyutlarına dair sundukları dar değerlendirmenin uluslararası ilişkilerde yaşanan gelişmelerin anlaşılması ve analiz edilmesi önündeki engeli gideremediğini belirtir. Bu noktada neo-klasik realizm, politika sonuçlarının nasıl meydana geldiği ile ilgili

süreçlere odaklanarak, diğer normatif-siyasi açıklamalardan farklılaşmaktadır. Rose, makalesinde dört ayrı dış politika yaklaşımını tartışmaktadır.

Teori	Uluslararası Sistem Görüşü	Birimler	Nedensel Mantık
Innenpolitik	Önemsiz	Yüksek oranda benzeşir	İçsel faktörler dış politikayı belirler
Savunmacı Realizm	Zaman zaman önemli Anarşinin etkileri değişkenlik gösterir	Yüksek oranda farklılaşır	Sistemik teşvikler ya da içsel faktörler dış politikayı belirler
Atak Realizm	Önemli, Hobbescu anarşi	Benzeşirler	Sistemik teşvikler dış politikayı belirler
Neoklasik Realizm	Önemli, anarşi muğlak	Farklılaşır	Sistemik teşvikler (bağımsız değişken) içsel faktörlerle (ara değişken) birlikte dış politikayı belirler.

Tablo 2: Dört Dış Politika Teorisi (Rose, 1998, s.154)

Sistemden kaynaklanan müdahalelerin dış politika üzerindeki baskın rolüne öncelik veren *atak realizm* ve sistemik teşvikleri daha ılımlı bir şekilde ele alan *savunmacı realizm* ve üçüncü olarak ise içsel faktörleri doğrudan belirleyici olarak kabul eden *innenpolitik teorilerden (içkin siyaset biçimleri)* bahseder (Quintinn, 2013, s.163). Dördüncü ve sonuncu yaklaşım olarak ise dış politikada analiz kuramlarının bütüncül bir değerlendirmesini mümkün kılmak adına *neo-klasik realizmi* takdim etmektedir. Sisteme içkin ve sistematik değişkenleri ait her bir önemli unsura dikkat çeken bir analiz yöntemi geliştirmeyi denemiştir. Rose’a göre devletin sahip olduğu göreceli güç kapasitesi ve sistemdeki konumu, belirli bir devletin dış politika kapsamını ve muhtemel amaçlarını belirlemektedir (Rose, 1998, s.144-47).

Sistemin tayin ettiği ilişki dinamikleri bakımından klasik realizmle örtüşen bu açıklamalara ek olarak güç ilişkisi dinamiklerinin dış politika pratiklerine yansımalarının birim seviyesindeki ara değişkenlerin müdahalesiyle gerçekleştiğini savunmaktadır. Burada yapısal realistlerin sistemik faktörlerin belirleyiciliğine olan aşırı bağlılığının yanlışlığına dikkat çekerek, dış politika üzerindeki dolaylı ve karmaşık ilişkiler dizinini ortaya koymak istemiştir (Foulan, 2015, s.636). Netice itibariyle uluslararası ilişkileri açıklayabilmenin yolu sistemin yapısal özellikleri ve devlet aktörünün ara birim unsurları arasında bütüncül bir yaklaşımla ele alan neo-klasik realizm, devlet davranışlarını belli bir dönem aralığını incelemesi bakımından süreçsel bir analiz ortaya koymaktadır (Çakırca, 2021, s.234). Böylelikle Rose, realist kuramın ana akım yaklaşımlardan bu noktada ayrıldığını ifade ederek, neo-klasik tarafın ne olduğuna işaret etmiştir (Rathbun, 2008, s.301). Bu bakımdan devlet davranışlarını üç aşamalı bir analiz yöntemiyle değerlendiren neo-klasik realist yaklaşımın argümanları sırasıyla ele alınacaktır.

1.2.1. Bağımlı Değişken: Dış Politika

Bir dış politika analiz kuramı olarak neoklasik realizm, devletlerin dış politika tutumlarını bağımlı değişken olarak kabul etmektedir (Kiraz, 2020, s.675). Devlet davranışlarının çeşitlenen görünümünü nedenselleştiren NKR, bu farklılığa yol açan birimleri bir araya getirerek teorik bir bağlam geliştirmiştir.

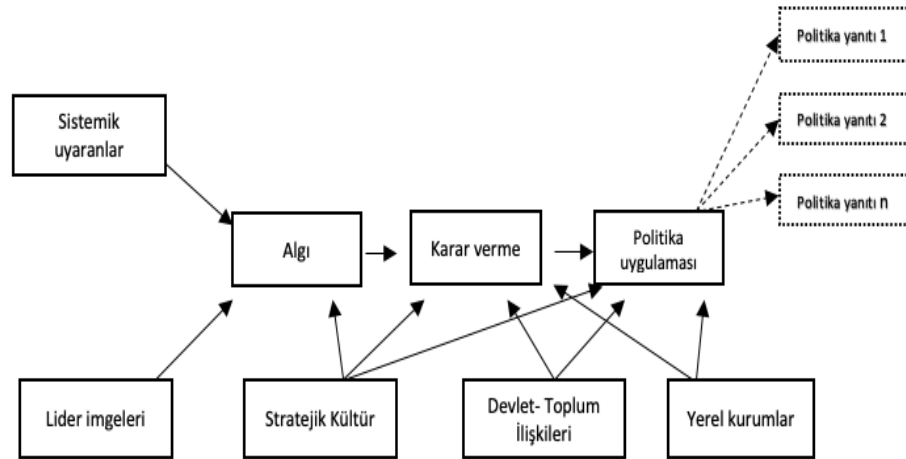


Şekil 1: Neoklasik Realizmin Kurduğu Nedensellik İlişkisi (Ertoyl, 2019, s.12)

Klasik ve neo realizmden çekilen iç ve dış unsurları birleştirerek (Rose,1998, s.146) devletlerin dış politika davranışlarının kapsamlı bir şekilde analiz edilmesine olanak sağlar (Devlen&Özdamar, 2009, s. 137). Devletlerin dış politika stratejilerinin kapsam ve amacı, sistemdeki konumu ve göreceli güç

kapasitelerine dayanmaktadır. Ancak uluslararası siyasetin geçtiğimiz yüzyıldan itibaren çeşitli unsurların giderek artması dış politika pratiklerinde gözlemlenen ani değişimler kadar belirli amaca hizmet eden ve devamlılığı olmayan birtakım eylemleri anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bu nedenle neoklasik realizm, dış politikayı uluslararası sistemin ve yerelin birleşme noktasında bulunan bir “janus-faced” (iki yüzlü) ile açıklamaya girişmiştir (Ripsmann, vd., 2016, s.43). Bu iki unsurdan ilki bağımsız değişken olarak kabul edilen uluslararası sistemin kendisidir. İkinci unsur ise sistem ve dış politika arasında bir bağlam kurmaya imkân tanıyan devlete ait içsel ara değişkenler tarafından meydana gelir (Rose, 1998, s.146).

Sistemden gelen baskı ve teşvikler, birim düzeyinde araya giren değişkenler tarafından filtrelenerek dış politika eylemlerini oluştururlar (Rose, 1998, s.146). Ancak devletlerin farklı iç kompozisyonları dış politika reflekslerini değiştirmektedir (Schweller, 2004, s.164). Bu nedenle devletler, benzer sistemik koşullara rağmen benzer dış politika tepkileri sergilemezler (Foulon, 2015, s.648). Dolayısıyla buradan da anlaşıldığı üzere neoklasik realizm, uluslararası sistem ve yerel birimler arasında mükemmel bir aktarım kayışı yerine kusurlu bir aktarım kayışı bulunduğunu ortaya koymuştur (Foulon, 2015, s.648; Ripsman vd., 2016, s.117).



Şekil 2: Neo-klasik Realizm Dış Politika Modeli (Ripsmann, vd., 2016, s.59)

Wohlforth'un “*imperfect transmissions belt*” (Wohlforth, 1987) ifadesi ile tabir ettiği bu *kusurlu-aktarım kayışı* şablonu (Turpin, 2018, s.3), uluslararası sistemin gönderdiği açık sinyallerin, lider imgelerini, devlet davranışlarını yönlendiren stratejik kültürü, devlet-toplum ilişkilerinin boyut ve bağlayıcılığının seviyesini nasıl meydana geldiğini şematize etmektedir. Bu yüzden önemli olan yalnızca devletin güç kaynakları ya da konumu değil, dış politika tercihlerini gerçekleştiren gerçek siyasi lider ve aktörlerin göreceli güç algıları da önem arz etmektedir. (Rose, 1988, s.147) Neoklasik realizm, sistemik dinamiklerin uzun vadeli dış politika eğilimlerini açıkladıklarını ancak kısa süreli veya belirli bir dış politika pratiğini açıklayabilmenin yolu yerel parametrelerle açıklanabileceğini ifade etmektedir. (Kaarbo, 2015, s.15) Devletlerin ötekiyle kurduğu ilişkiler ancak uluslararası düzen içerisinde yerel politika unsurlarıyla bütüncül bir şekilde anlaşılacağını ifade eden neoklasik realizm, süreç merkezli bir analiz yöntemi sunmaktadır (Çakırca, 2021, s.234) Bu bağlamda NKR, belli bir zaman aralığındaki dış politika stratejilerinin tipleri ve yoğunlukları bakımından önceki eylemleriyle benzeşme (emulation), mevcut stratejiyi devam ettirme veya yenileme (innovation) şeklinde çeşitlenen varyasyonlarını çok boyutlu bir şekilde açıklama ve analiz etme imkanını bize sunmaktadır (Taliaferro, 2009, s.213).

Neoklasik realizm devlet davranışlarını açıklayıcı gücünü artıran bu analiz yönteminde dış politikanın sadece sistem tarafından tanzim edilen bir yapıdan ziyade en başta siyasi liderlerin o ülkenin uluslararası konumuna ve gücüne dair varolan algıları, daha sonrasında stratejik kültür öğelerine ve sırasıyla devlet-toplum ilişkisi ve yerel kurumlar aracılığıyla nasıl bir forma büründüğünü kapsam ve boyutlarıyla detaylandırarak açıklamaktadır. Bu nedenle sırasıyla devletler üzerinde öncelikli olarak etkisi bulunan bağımsız değişken olarak uluslararası sistem ele alındıktan sonra dış politika üzerinde karar vericilerin algılamalarının ve devletlerin müstesna özelliklerinin bağlayıcılıkları nedeniyle ara değişkenlere değinilecektir.

1.2.2. Bağımsız Değişken: Uluslararası Sistem

Neo-klasik realizme göre dış politika analizi yapabilmenin ön koşulu sistemik unsurları/baskıları, bir başka deyişle ‘bağımsız değişken’ değerlendirilmeden gerçekleştirilemez. Aktörlerin etkileşim sahası olarak tezahür eden sistem ve sistemin doğası, devletlerin politika seçimlerini doğrudan etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkar (Ripsmann vd., 2016, s.19). Rose’un tabiriyle “bir devletin maddi güç kapasitesi ve özellikle sistemdeki konumu o devletin dış politika boyutunu ve yeteneklerini yönlendirmektedir.” Neo-klasik realizmin uluslararası sistemi değerlendirirken referans aldığı “göreceli güç dağılımı” yaklaşımı, dış politikayı güç paradigmaları üzerinden analiz etme ve tartışma girişimlerini ortaya çıkarır. Buna karşı çıkarak gücün nasıl algılandığı ve dış politika yapımının ana sorunsalının ne-neler olduğuyla ilgili olarak geniş bir değerlendirme yapılır (Quintinn, 2013, s.165-66). Yapısal özellikleri sistemsel bir rastlantı olarak kabul eden *NKR (neo-klasik realizm)*, belirli bir zaman aralığındaki olayları ele alarak sistemin değişen koşullarından bahsetmektedir. Bu özelliğiyle klasik realizmle benzeyen *NKR*, devlet eylemlerinin benzer sistemik olaylar karşısında farklılaşan politikalarına cevap aramaktadır. Bu noktada iç faktörlerin etkisine yaptığı vurguya ek olarak sistemin dönemsel değişimler geçirebileceğini ve genişleyip daralabileceğini ifade ederek, çevresel faktörlerinde yönlendirebileceğine dikkat çeker (Ertay, 2019, s.13).

Burada bağımsız değişkenin değeri ve hakkındaki tartışmalar Wohlfoth’un “güç” tanımlaması üzerinden ele alınır. Ona göre “güç”, devletlerin uluslararası arenada etkileşim alanı oluşturmalarını sağlayan “kaynak” ve “kapasite” imkanlarına işaret etmektedir (Ovalı & Özdikmenli, 2020, s.5). Bu kaynak ve kapasiteler sistemi dönüştürebilecek bir etkiye sahip olabilir. Sistemsel uyarıcılar olarak da kabul edilen bu unsurların sisteme doğrudan bir yansımaları olup olmayacağı ise küresel sahnenin mevcut durumuyla da ilişkilendirilerek tartışılır. Ancak Neo-klasik realistler, diğer realist kuramlardan farklı olarak devletlerin, uluslararası anarşi ortamında güç veya güvenlik maksimizasyonu aramadıklarını, bunun yerine belirsizlik ortamında çevrelerini şekillendirmeye ve kontrol etmeye çalıştıklarını varsaymaktadır (Bega,2017, s.324). Ripsman gibi isimler sistemi dört kademeli bir boyutta değerlendirmeyi daha uygun görmüşlerdir (Taliaferro, 2009, s.35). Sistemin alt birimleri olan bu seviyeli değerlendirmede ele alınacak unsurlar

sırasıyla; yapısal dönüştürücüler, güç dağılımı, uluslararası ortamın açık ve net olma durumu ve son olarak izin veren/kısıtlayıcı çevre faktörleridir.

1.2.2.1. Sistemin Yapısı ve Yapısal Dönüştürücüler

Sistem yapısal özellikleri devletlerin etkileşim birimlerine/aktörlerine, stratejilerine ve dış politikaları üzerinde dönüştürücü bir güce sahiptir. Ancak sistem, devletlerin hangi davranışları sergileyeceği konusunda kesin hükümlerde bulunan bir özelliğe sahip değildir (Çakırca, 2021, s.235). Neo-klasik realistler, Waltz'ın sistemde hiyerarşik bir düzen tesis edileceği veya merkezi bir güç etrafında bir birim olarak devletlerin ortak hareket etme ve iş birliği yapma durumlarıyla tanımladığı sistem anlayışından ziyade Barry Buzan'ın fikrini benimsemişlerdir. Buzan'ın yaklaşımına göre sistemde yalnızca birimlerin etkileşimde bulunma yetenekleri ve isteklerinin yanında başka tür etkileşim düzeylerinin ve ilişkiler ağının da mevcut olduğu ve arzulandığı belirtilir. Bu durumun ise geniş sistemik özelliklerden kaynaklandığını, ancak bunların çoğunlukla yapısal anlamda sisteme ait olmadığı ileri sürülmektedir (Ripsmann vd., 2016, s.40).

Neo-klasiklere göre sisteme içkin değişkenlere ait etkileşim süreçleri üzerinde farklı temel yapısal elementleri etkileyen ve dönüştüren *yapısal dönüştürücüler* vardır. Burada Snyder'ın kavramsallaştırdığı “yapısal dönüştürücüler” terimi; (Ripsmann vd., 2016, s.40; Snyder, 1996) sistem içerisinde tüm birimleri aynı şekilde etkileyen ve sistemsel yapıya içkin ve harici olan çeşitli faktörleri tanımlamaktadır. Örneğin askeri teknolojik sistemleri sistem içerisinde dönüştürücü bir kuvvete sahip olabilir. Bunun nedeni ise sadece birimlerin niteliği ile sınırlı kalmayan ve büyük güçler arasında potansiyel bir etki meydana getiren çeşitli özelliklilere mündemiç olmasıdır.

Ripsman ve diğer düşünürler “yapısal değiştiriciler” terimi yerine “etkileşim kapasitesi” (Ripsmann vd., 2016, s.41) ifadesinin daha yerinde bir tercih olduğunu ileri sürerler. Yapısal değiştiricilerin etki alanında ise teknolojik yayılma alanları, askeri saldırı-savunma mekanizmaları ve coğrafya yer almaktadır. Bazı “yapısal

değiştiriciler” sistemin tüm birimleri üzerinde aynı etkiye de sahip olabilir, ancak etkileri özellikle belli sektörlerde, bölgelerde, birim veya birim çiftleri üzerinde sınırlı olma ihtimalleri mevcuttur. Soğuk Savaş döneminde nükleer silahlarının varlığı yapısal bir değiştirici özelliği sergilemiş olabilir, fakat yine de anarşinin yapısal etkilerini değiştirmemesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde coğrafyanın da yapısal dönüştürücü bir etkisinin olduğunu ve bazı birimler için çeşitli kısıtlamalar oluşturabileceği, bunun neticesinde yeni tip stratejik etkileşim fırsatlarının meydana geleceği ileri sürülür. Tüm bu etkileşim ağının boyutunu ise sistemdeki güç dağılımı belirlemektedir.

1.2.2.2. Güç Dağılımı ve Sistemin Kutuplu Yapısı

Ripsman ve diğerleri sistemin yapısı ile birlikte yapıyı değiştirmeye muktedir aktörlerin devlet davranışlarında alışılmışın dışında olası stratejileri ve geniş pazarlık aralıklarını etkilediğini ifade ederler. David Baldwin *uluslararası ilişkiler* literatüründe iki baskın “güç” tanımı yapmaktadır. Bunlar taraflar arasında mevcut ve olası yakınlık olarak betimlenen “ilişkisel güç yaklaşımı” ve gücü kaynaklar olarak değerlendiren “ulusal güç yaklaşımı” unsurlarıdır. Ripsman ve diğerleri “ulusal güç yaklaşımını” benimseyerek gücün bir amaç unsuru olarak görülmemesini tercih ederler (Ripsmann vd., 2016, s.44). Yapısal realistler gibi neo-klasik realistlerde devletlerin maddi yeteneklerinin ölçümü veya belirtilerini yol gösterici olarak tanımlar. Bu göstergeler, bir devletin gayri safi yurtiçi hasılası (GSYİH); yıllık savunma harcama oranı, sahip olduğu silahlı kuvvetlerin büyüklüğü ve özellikleri, nüfus sayısı ve demografik yapısı, doğal kaynaklarının çeşitliliği ve son olarak bölgesel büyüklüğünü içermektedir. Güce dair liderin uluslararası ilişkileri algılaması gibi diğer ulusal unsurlarda gücün tanımlanması içerisinde sayılmaktadır (Taliaferro, 2000, s.14).

Neo-klasik realist teori uluslararası sistemde belli süre zarfı içinde güç parametrelerindeki değişimleri yani büyük ve küresel güçlerin sayılarını tasvir etmek için “kutupluluk” terimini kullanmaktadır (Ripsmann vd., 2016, s. 43). Taliaferro, kutupluluğu gücün brüt dağılımının en yaygın ölçüm şekli olarak değerlendirir (Taliaferro, 2000, s.15). Wohlforth, John Ikenberry ve Michael Mastanduno’nun gözlemlerine göre çok kutupluluk, iki kutupluluk ve tek

kutupluluk açıkça sistemin ideal güç türlerini ifade eden terimlerdir (Ripsmann vd., 2016, s.45). Ancak uluslararası sistem içerisinde teşekkül eden sistem geçişleri anlık olarak fark edilemeyebilir, bu tarz geçişlerin ancak yıllar sonra açıkça gözlemlenebileceği iddia edilir. Bu belirsizlik durumu ise sistemin güç parametreleri hakkında açık sinyaller barındırıp barındırmamasıyla ilişkilidir.

1.2.2.3. Sistemin Açık ve Net Olma Durumu

Bağımsız değişkenler içerisinde neo-klasik realist yaklaşımı neo-realist akımdan ayıran temel sistemik değişken, uluslararası sistemin temel aktörleri olan devletlere sunduğu bilgilerin ve işaretlerin açık ve anlaşılır olmasıdır. Bu açık ve net olma durumu esasen üç bileşen aracılığıyla tesis edilir. (1) Birincisi olası tehdit ve fırsatların fark edilmesindeki kolaylık derecesidir; (2) İkincisi ise “time horizon” uluslararası sistemde olması beklenen tehditler veya fırsatların gerçekleşeceği zaman hakkındaki bilgi olarak ifade edilir (Lobell vd., 2018). (3) Üçüncüsü ise alternatif politikalar arasında en uygun olan seçeneğin benimsenmesi imkanındır (Ripsman vd., 2009, s.282-7).

Açık tehditler kavramı üç temel niteliğe sahip devleti ifade eder. Bunlardan ilki devletin toprak bütünlüğüne/ana çıkarlarına zarar verecek revizyonist politikalar ve açık düşmanlıktır. İkinci sırada ise devlet için tehlike arz eden potansiyel ekonomik, askeri yeteneklerdir. Bu unsurların jeopolitik alana taşınması ve gelişen yeni teknolojilerle oluşturacağı riskleri ifade edebilir. Son olarak *yakınlık durumu* ise kısa bir süre içerisinde veya öngörülebilir bir zaman içinde zarar verme potansiyeli yüksek olan aktif politikalar hakkındaki endişelere işaret etmektedir (Ripsmann vd., 2016, s.46).

Açık fırsatlar durumu ile işaret edilen husus ise bir devletin diğer devletlerle mukayese edildiğinde daha gelişmiş ekonomik/siyasi/askeri özelliklere sahip olduğu bu imkanlar uluslararası sahnede kendisine daha etkin ve kurucu-yönlendirici bir avantaj tesis etmektedir (Ripsmann vd., 2016, s.46). Bu açık fırsatlar için örnek olarak; ani ekonomik çöküşler/krizler, devlet kapasitesinin askeri/siyasal olarak zayıflaması veya büyük ölçüde ortadan kalkması gibi durumlar

gösterilebilir. Dahası devletler için açık fırsatlar üç ana etken içerisinde değerlendirilir. Bunlar sırayla (1) göreceli yeteneklerin devlet kapasitesini desteklediğine dair kanıt; (2) diğer devletlerin veya devletin siyasi olarak karşı politika oluşturacak güçten yoksun olduğuna dair bulgular ve düşünceler; son olarak (3) elverişli özelliklerin uyumu ve kararlı tavırlar ile davranışın en kısa sürede sergilenmesidir. Tüm bu bileşenleri değerlendirme süresi “time horizon” zaman ufku ile bağlantılıdır (Lobell vd., 2018, s.5). Diğer bir ifadeyle lider, rakip devletlerin yeteneklerini, niyetlerini, stratejik ikilem durumunu doğru okumalı ve analiz etmelidir. Bunun neticesinde ise doğru politikalar ortaya koymalıdır. Bunun için üçüncü ve son açıklık unsuru olan sistem seçeneklerinin net ve anlaşılır olması gelmektedir. Uluslararası siyasette nadir gerçekleşen bir durum olması bakımından devletler kısıtlı imkân ve yeteneklerine eşlik eden mevcut sınırlı tercih olanaklarıyla en uygun politika faaliyetlerinin üretmekte zorlanmaktadırlar (Ripsmann vd., 2016, s.48).

Neo-klasik realist düşünürler uluslararası sistemin göstergelerinin açık-şeffaf olma durumunu doğru ve hakkaniyetli analizler için kritik bir öneme sahip olduğunu vurgularlar. Bunun nedeni olarak ise devlet liderlerinin toplumsal etkileşimler, siyasi partiler ve farklı ulusal tercihlerin baskın olduğu kısıtlı bir ortamda dış politika üretmelerinden ileri geldiğini ifade eder. Aksine açıklık ve anlaşılabilirlik ne kadar belirgin ise devletlerin eylemlerinde ulusal baskıların etkisinin azalacağı kanaatindedirler. Uluslararası sistem, yapısı itibarıyla nadiren berrak bir görünüme sahip olduğu için devletler birtakım belirsizlikler ile karşı karşıyadırlar. Örneğin güç dengelerinin yeteri kadar açık olmaması, diğer devletlerin niyetlerinin, kabiliyetlerinin ve potansiyellerinin doğru analiz edilememesi bu husus içinde ifade edilebilir. Özetle, kusurlu ve kısıtlı faktörlere mündemiç olan uluslararası sistemin iktiza eden açıklığa sahip olmaması sebebiyle siyasi-askeri ve ekonomik unsurlar doğru olarak anlaşılamaz ve bu nedenle uluslararası sistemin bu yapısı eşliğinde *belirsizlik durumu* meydana gelir (Taliaferro, 2000, s.136). Ancak devletler uluslararası sistemde cereyan eden bir dizi olaylara verecekleri tepkiler içinde bulundukları stratejik çevrenin yakınlık ve uzaklık durumuyla ilişkilidir.

1.2.2.4. İzin Veren ve Kısıtlayıcı Stratejik Çevre

Neo-klasik realist teoriye göre sistemin bir diğer önemli parçası da stratejik çevrenin bizatihi kendi doğasıdır. Diğer sistem ögeleri bilginin kapsamı ile ilgilenirken, stratejik çevre ise sistemin sinyalleri ve bilgilerinin içeriğiyle ilgilenir (Ripsmann vd., 2016, s.280). Talioferra stratejik çevrenin iki türünden bahseder; *izin veren ve kısıtlayıcı çevre*. Aralarındaki ayrım devletlerin sistem içerisinde meydana gelen tüm olaylar eşliğinde karşı karşıya kaldıkları tehdit ve fırsatların yakınlık, büyüklük ve ciddiyet durumları ile ilgilidir (Taliaferro, 2000, s.146). Kısıtlayıcı stratejik çevre devletler için tehdit veya fırsatların yakın olduğunu, tehdidin ne kadar ciddi olduğu veya muhtemel fırsatların önemi ölçüde çevrenin o kadar kısıtlayıcı olacağı anlamına gelebilir. Bunun aksine tehdit unsurlarından veya fırsatlardan birinin yakınlık veya uzaklık durumu uluslararası siyasetin sistem içerisinde barındırdığı stratejik çevrenin esnekliğini ve değişkenliğini belirlemektedir (Ripsmann vd., 2016, s.282). Ancak uluslararası sistem tek başına stratejik çevrenin esnekliğini ya da kısıtlayıcılığını belirleyemez (Rathbun, 2008, s.305). Diğer olması muhtemel güç dağılımları da devletlerin çevrelerine etkide bulunmaktadır. Neticede devletlerin uluslararası sistemdeki aslî stratejileri ve uluslararası politikanın merkezinde bulunan ve sisteme dayalı baskı unsurlarına ara/iç değişkenler vereceği tepkilerle şekillenecektir.

1.2.3. Ara Değişkenler: Devlet ve Dış Politika

Neo-klasik realizmin kuramsal çerçevesinin diğer bir önemli unsuru ise müdahil-ara değişkenlerdir. Ara değişkenler veya diğer bir isimlendirmeye düzenleyici faktörler terimi dış politika analiz denkleminde bağımlı ve bağımsız değişkenleri neden-sonuç denkleminde dahil eden bağlayıcı bir unsur niteliğindedir (Götz, 2021, s.3). Rose, birim düzeyindeki etkenlerin kavramsal analize dahil ederek devleti yani *kara kutuyu* anlamaya ve izah etmeye çalışmıştır (Rose, 1998, s.148). Uluslararası politikaları şekillendirdiği iddia edilen sistemik baskılara karşı devletlerin vermiş oldukları tepkileri sorunsallaştırılmış ve sistemin koşullandırıcı dinamiklerine devletlerin ürettiği eylem çeşitliliğini eleştirel bir şekilde tartışmıştır. Politika geliştirme süreçlerinin daha iyi bir şekilde anlaşılması amacıyla bu

değişken türünü merkeze alan neo-klasik realist düşünürler her bir devletin kendine özgün doğasını, kabiliyetlerini, tarihsel ve sosyo-politik tecrübelerini göz önünde bulundurarak bir sınıflandırma yapmışlardır. Rose (1992) ve Schweller (2004) siyasi elitlerin ve siyaset pratiklerini mümkün kılan aktörlerin sistem hakkındaki kabullerini ve amaçlarını daha iyi bir şekilde kavramak amacıyla doğrudan analiz birimine ve tartışmaların merkezine taşımıştır. İktidar sahiplerinin alternatif politika tercihleri arasında uygulamaya koyacağı kararlar aynı zamanda her bir devletin kendine özgün operasyonel kodlarını, stratejik kültür öğelerini, toplumsal kimlik ve iç siyasete özgü dinamikleri, müdahaleci faktörlerin çeşitliliğini yansıtmaktadır.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli bir unsur ise ara değişkenler içerisinde meydana gelen devlet politika ve faaliyetlerine karşı farklı müdahaleci potansiyellerin mevcudiyetidir. Bu değişkenlerin tesir etikleri önemli unsurlarından bir diğeri ise liderdir. Liderin sahip olduğu özerklik seviyesi, iç siyasetteki rekabet ortamı ve görüş ayrılıklarının oluşturduğu antagonist siyaset biçimlerinin dış politikaya yansımaları olmaktadır (Schweller, 2004, s.164). Ripsman ve diğer düşünürler dört kademede değerlendirdiği siyasi aktörün etkisi ve süreçleri bir sonraki bölümde tartışılacaktır (Ripsmann vd., 2016, s.61).

1.2.3.1. Liderin Siyaset Fikri ve Yorumu

Fareed Zakaria'nın uluslararası sistemin merkezi aktörlerinin devlet adamları olduğu iddiasına katılan Rose, neo-klasik realizmin sistemik baskılarına yön veren ara değişkenler arasında karar vericilerin algı ve inançlarına öncelik tanımaktadır (Rose, 1998, s.164). Rose'un da belirttiği gibi devlet liderlerinin yapacakları tercihler, dış politika seçenekleri içerisindeki diğer alternatiflerinin önüne geçebilmektedir. Bu nedenle neo-klasik realizme göre, iktidar ve politika arasındaki koşullu görünümün sonucu olarak dış politika formüle edilir. Liderler insan doğasının gereği olarak tarihsel ve sosyo-kültürel ve politik olarak şekillenmiş inanç ve normatif değer yargılardan bağımsız aktörler değildirler (Kaarbo, 2015, s.15). Bu nedenle benzer uluslararası olaylar karşısında farklı cevaplar üretilmesinin öncelikli sebebi, yerel unsurların, yani tarihi sosyolojik

olarak topluma ve siyaset yapıcılara ilişkin normatif-ahlaki siyasal düşüncelerin etkisinden kaynaklandığı iddia edilebilir (Schweller, 2004, s.168). Yine de liderler tüm dış politika üzerindeki etkili tek ara faktör değildir. Liderlerin öngöruları ve ilk değerlendirmelerinin yanında diğer yardımcı ara değişkenler de bulunmaktadır. Diğer birimlerin neler olabileceği ülkeden ülkeye değişiklik gösteren bir husustur.

Devlet aktörleri için imkân ve sınırları barındıran güçlü yapısal özellikler mevcuttur. Rose ayrıca Zakaria'nın siyasi aktörlerin elindeki araçların dış politika davranışlarını şekillendirdiği ve bir bütün olarak ulus tarafından değil hükümet tarafından gerçekleştirdiği fikrine katıldığını da belirtir (Taliaferro, 2000, s.134). Devlet bireylerden ve kurumsal yapılardan meydana gelmektedir. Hükümet, sistem ve bürokrasi gibi devletin temel karar verme mekanizmalarını bireyler inşa eder ve bunların yönetim haklarını ellerinde bulundurlar. Neden belirli fikirler politika oluşturma sürecinin merkezinde yer alabiliyor sorusunu tartışan neo-klasik realistler, bu soruya cevap olarak toplumsal ve kurumsal yapının desteğini oluşturma kabiliyetine vakıf olan taşıyıcı aktörlerin ve politika belirleyicilerinin rolünden kaynaklandığı kanaatindedirler. Böylelikle herhangi bir politika girdisinin ilk filtrelemesi karar vericilerin ve onların danışmanlarının siyaset edinimlerinden geldiği kabul edilmektedir (Kitchen, 2010, s.130). Burada “operasyonel kodlar” denilen tarihten alınan dersler, kişiliğin etkisi, grup dinamikleri ve fikirleri gibi psikolojik modellerden alıntılanan “*the fundamental attribution error*” (temel yükleme hatası) olarak adlandırılan bilişsel açıklamaları ve kısıtlamalara işaret eden neo-klasik realist düşünürler, liderlerin bilgileri-verileri analiz etme, anlama ve pratiklere geçirme kabiliyetlerini ikinci sırada gelen stratejik kültür öğeleriyle anlaşılacağını ileri sürmektedir (Ripsmann vd., 2016, s.62).

1.2.3.2. Stratejik Kültür

İkinci seviyedeki temel ara değişken ise bir devletin stratejik kültürü, o devlete ait inanç, norm ve tarihsel kalıpları kapsamından oluşmaktadır. Neo-klasik düşünürlerden Colin Dueck, Nicholas Kitchen ve Victor Cha stratejik kültür ve fikirleri dış politika davranışı ile devletin kabiliyetleri arasına giren bir değişken olarak yorumlamaktadırlar (Kitchen, 2010, s.131). Devletlerin kolektif varsayım ve

beklentileri, o devletin toplumsallaşma ve kurumsallaşma sürecinde derin bir şekilde yer edinebilmektedir. Devletler kolektif belleklerini inşa eden çeşitli normları stratejik kültür bünyesinde barındırma özelliğine sahiptirler. Devletlerin belleklerine işleyen bu fikirler “iç güdusel” bir form olarak devletlerin nesnel gerçekliğiyle bütünleşir. Yerleşik hale gelerek kolektif kimliğe işleyen bu fikirler, değişen karar alıcılara ve ilgi alanlarına karşı etkilerini sürdürmeye devam etmektedir (Kitchen, 2010, s.132). Buradan da anlaşıldığı üzere stratejik kültür veya diğer bir adıyla kolektif beklentiler liderlerin, siyasal ve toplumsal seçkin aktörlerin ve halkın stratejik anlayışını etkileyebilmektedir. Devletlerin tarihsel deneyimleri ve kültürleri tehdit algılarını değiştirebilmekte ve bunu gelecek nesillere aktarabilmektedir (Ripsmann vd., 2016, s.774).

Zaman içerisinde ulusal stratejik kültür ve zihniyet önem arz eden tarihi durumlarda değişim ve dönüşüm geçirebilir, ayrıca istisnai durumlarda işgalci güçlerin dayatmaları ile de şekillenebilir. Dueck’in ifadesiyle; güç parametrelerinde meydana gelen değişim, uluslararası ortamın doğrusal etkisinden kaynaklı stratejik uyumu gerekli kılmaktadır. Sistemde gerçekleşen değişimler karşısında siyasi elitlerin üzerinde stratejik uyum sağlamada bozulmalar oluşabilir. Bu gibi durumlar da siyasi elitlerin stratejik kültürün engelleyici özelliklerinden dolayı, asli olan ve uzun vadede gerçekleşmesi beklenen siyasal hedefler üzerindeki denetimleri kaybetmesine yol açabilmektedir (Ripsmann vd., 2016, s.774). Stratejik kültür devletlerin bekası için bir devamlılık, değişim modelleri için de şartlandırıcı bir role sahiptir. Bu durum devletlerin uluslararası normlar karşısında yükümlülükleri bulunması kadar iç siyasi desteğin devamı için de kabul edilebilir stratejik tercihler yapacağı esnekliğe sahip olduğunu varsaymaktadır. Kısaca karar vericiler stratejik kültür öğeleriyle uyumlu politikalar geliştirmeleri devlet-toplum ilişkilerine etki ederek bir devletin ulusal meşruiyet aracını küresele taşıma imkânı sunmaktadır.

1.2.3.3. Devlet Toplum İlişkisi

Bir diğer ara değişken olarak devlet-toplum ilişkileri devletin kurumsal yapıları ile toplumsal ve ekonomik gruplar arasındaki çeşitli etkileşim birimler aracılığıyla meydana gelen anlam ve değer kümelerinin siyasal muhtevastından

oluşmaktadır. Devlet- toplum uyumu dış politika seviyesi bakımından sınırlı bir boyuta sahiptir. Ancak devlet-toplum ilişkisinin doğası, toplumsal farklılık ve anlaşmazlıkların çözümleme becerisi politika yapım aşamasında ve uygulanmasında benzer bir orantıya sahiptir. Toplumsal dinamikler, iktidar birimleri ile dengeli bir uyumun yakaladığı takdirde hükümetin muhtemel dış müdahale ve olasılıklar karşısında yanıt verme yeteneğini olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Götz, 2021, s.3). Devletlerin uluslararası uyarıcılar karşısında yeri geldiğinde üstlenecekleri rolün şekli ve yönteminde belli şartlar koşullandırılabilir. Böylelikle iktidar sahipleri toplumsal saygı ve güvene sahip oldukları müddetçe gerçekçi ve tutarlı politika yapımında özgür olma imkanını elinde bulundurabilirler. Aksi halde toplumsal katılımın dış politikada belirleyici bir rolünün bulunması, ulusal çıkarlar dahil karar alım sürecinde devlet yönetimini kısıtlayan bir etkiye de sahip olacaktır. Ancak devletin sahip olduğu rejim türlerinde bu etkileşimin türü ve yöntemi değişiklik göstermektedir (Foulan, 2015, s.647).

Belirli grupların çıkarlarını temsil eden otokratik rejimlerin aksine demokratik rejimlerdeki eylemler, toplumsal çıkarların genelini temsil eden bir yapıya sahip olacaktır. Devletlerin farklı iç kompozisyonları yani kendine özgü tarihsel ve sosyolojik yapısından bahseden Zakaria her bir unsurun uluslararası düzlemde benzeşmeyen iz düşümlere sahip olmalarını bu ikincil değişkenler üzerinden açıklamaktadır (Taliaferro, 2000, s.134). Bu ayrım devlet gücü aracılığıyla iç baskıların uluslararası ortamda nasıl dış politikaya dönüştüğünü izah etmektedir. Böylelikle yerel kaynakların seferber edildiği göreceli güç tanımına tekabül eden bir birleşim ortaya çıkmaktadır (Foulan, 2015, s.647). Neo-klasik realist düşünürler stratejik tercih ve politika yapımının önemine vurgu yaparak, devletlerin kendi iç baskılarından korunması ve yeterli seviyede kurumsal özerkliğin bulunması için kurumsal yapılaşmaya önem vermeleri gerektiğinin altını çizer. Bu bağlamda devlet ve toplum etkileşimini mümkün kılan ulusal kurumlar değinilmesi gereken bir başka önemli kavramdır.

1.2.3.4. Ulusal Kurumlar

Devlet-toplum ilişkilerini açıklığa kavuşturan son ara değişken olarak devletin yapısı ve yerel siyasi kurumları gelmektedir. Belirli bir anayasal düzenle tesis edilmiş normatif-siyasal ve toplumsal değerler, devletin siyasi yapısını teşkil eden resmî kurumlar, organizasyonel-örgütsel işleyişler ve bürokratik yönetim şekilleri üzerinde dış politika açısından kurucu ve yönlendirici bir etkiye sahiptir (Ripsmann vd., 2016, s.75). Her bir devletin farklı kurumsal yapılanması uluslararası sistemin baskıları karşısında cevap verme işleyişini gözler önüne sermektedir. Benzer devlet yapılanmalarına sahip ülkelerin farklılaşan tepkilerinin anlaşılmasına açıklık getirmektedir (Götz, 2021, s.6). Neo-klasik realizm kurumsal kısıtlamaları devletlerin doğası gereği varolan bir faktör olarak değerlendirir. Kuvvetler ayrılığı, siyasi kontrol ve denge mekanizmaları ve halk desteğini gerekli kılan referandum süreçleri gibi genişletebileceğimiz birçok yerel yapısal engellemeler, devlet aktörleri için politik filtreleme oluşturmaktadır. Burada bürokratik birimlerde gerçekleşebilecek gruplaşmaların sürecin işleyişine müdahalelerde bulunabileceğine işaret edilmektedir (Ripsmann vd., 2016, s.76).

Kurumsal değişkenlerin iktidar sahiplerinin elinde gücün ne derecede toplandığını ve güçler ayrılığı ilkesinin ne derece işleyişe sahip olduğu da bir diğer önemli başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu gibi unsurların devletin stratejik kültürü ve siyasal ufukları eşliğinde nasıl bir etkisinin bulunduğu değinilmesi gerekmektedir (Kitchen, 2010, s.133). Resmî kurumların yanında dış politika kararları üzerinde resmi olmayan kurumların ve prosedürlerin de etkileri mevcuttur. Bu durum aktörlerin davranışlarına etkisi olan geleneksel uygulamalar olarak kabul edilmiş kurallara işaret etmektedir. Aktörlerin yerel çevrede sahip olduğu eylem kapasitesi bu durumdan etkilenmektedir. Burada tarihsel deneyimler sonrasında dış politika kararlarında bir ritüel olarak uygulanmaya başlayan “yazılı olmayan kurallar” yukarda bahsettiğimiz şekilde yürütmenin özerklik seviyesini etkilemekte, ayrıca politik kararların bir güvence altında işlemesi için süreçlerin çeşitliliğinin belirleyiciliğini bulunduğunu da vurgulamaktadır (Kitchen, 2010, s.77).

Devletler, uluslararası siyaset sahnesinin en önemli aktörleri olarak kabul edilebilir. Devlet davranışları ise siyaset sahnesinin döngüsünü belirleyen ana

unsurlardan biridir. Neo-klasik realist yaklaşımlar bu sahneye ışık tutarak dış politika sürecinin işleyişinde katkısı bulunan değişkenleri açıklamayı amaçlamıştır. Devlete dair zamansal ve bilişsel araştırmanın çerçevesi önemli bir tartışmadır. Daha detaylı ve derinlikli bir kuram ve tartışmaya sahip olan neo-klasik realist düşüncenin şimdiye kadar değindiğim felsefi-analitik ve olgusal tartışmaları çalışmanın ana konusunu teşkil eden Alman dış politikası hakkında yapacak olduğum tartışmalar için önemli bir araç olarak değerlendirilebilir. Bir sonraki bölümde NKR teorik çerçevesinden ve süreç-izleme metodolojik yönteminden istifade ederek Almanya'nın dış politikasını izah etmeye ve eleştirel bir şekilde tartışmaya çalışacağım.

2. ALMAN DIŞ POLİTİKASINDA 2000'Lİ YILLAR

2.1. Genel Hatlarıyla Alman Dış Politikası

Avrupa'nın merkezinde büyük bir askeri güç statüsüne erişen Almanya, 19. ve 20.yüzyıllar arasında uluslararası ilişkiler tarihinde köklü değişimlere yol açmıştır. Almanya'nın yayılmacı politikalarıyla küresel güç odağını kaybeden Avrupalı devletler, Almanya'nın sahip olduğu tüm güç statülerini ve egemenliğini elinden alacak top yekûn bir mücadele başlatmıştır. Savaşı büyük bir yenilgiyle kaybeden Almanya iki farklı yönetime bölünerek Batı ittifakına bağlanması üzerine özgürlük ve statüsünde önemli ölçüde uluslararası statüsünü zayıflatmıştır (Harnisch, 2012, s.71). Bir dönüm noktası olarak klasik güç dengelerinin hâkimiyetinin başladığı İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya'ya yönelik toplumsal tabakadan yönetimin en üst kademelerine kadar kapsayıcı bir inşa girişimi başlatılmıştır. Almanya'nın siyaset sahnesine yeniden entegre edilmesine yönelik bu çabalar zincirlerle bağlanmış bir Gulliver'i anımsatmaktaydı (Harnisch, 2012, s.72).

Literatürde yarı egemen ve bastırılmış güç tanımlamaları ile anılmaya başlayan Almanya, Soğuk Savaş'ın bitişi ardından gelen birleşme sürecinde hem egemenliğini hem de bağımsızlığını yeniden kazanmıştır. 2000'li yıllara değin süren iki ayrı devlet mekanizmasının birleşmesi, toplumsal uyum sorunları ve ekonomik zorlukları beraberinde getirmiştir. Bu dönemi atlattıktan ve kendi rûştünü ispat ettikten sonra Alman ulusu, itibarsızlaşmış kimliklerini yeni bir kolektif katmanın içerisine dahil etme fırsatı bulmuşlardır. Buna karşın zincirlerinden kurtulan ve yeniden güçlenen Almanya için Gulliver'in sancıları benzetmesi yapılarak yakın coğrafyanın gündeminde yeni bir endişe peyda olmuştur (Harnisch, 2012, s.72). Öyle ki bu tartışmalar genel itibariyle değişimin normal bir devletin sergilediği realist bir tutuma mı evrileceği yoksa temel ilkelerinden sapmadan süreklilik yönünde mi olacağı şeklinde gerçekleşmiştir. (Mearsheimer, 1990, s. 55).

Netice itibariyle Almanya'nın 2000'li yıllarda dış politikasında gözlemlenen değişimi neoklasik realist yaklaşımla yönetme amacımıza değinmek gerekirse Almanya'nın toplumsal dinamikleri, siyasi edinim pratikleri ve sahip

olduğu yönetim şekli kendine özgü faktörleri bir araya getirmesi bakımından şahsına münhasır bir örnek teşkil etmektedir. Bunun yanında uluslararası düzenin işleyişinde önemli bir müdahalesi bulunan aynı zamanda yarattığı etkileşimin büyüklüğü ve derinliğinin boyutlarının yansımalarını içte ve dışta gözlemleme imkânı sunması bakımından NKR'in teorik altyapısı için araştırmaya uygun bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Dış politika analizleri üzerine yoğunlaşan *NKR* belli parametrelerle bu sürecin işleyişini anlamlandırmaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Almanya bu minvalde lider, parti ve kamuoyu gibi dış politikada büyük bir etki alanına sahip ara değişkenlerinin yanı sıra jeo-stratejik ve ekonomik güç dinamiklerine sahip bölgesel ve uluslararası siyaseti etkileyebilecek bir konumu işgal ediyor olması Alman dış politikasındaki değişimi gözlemleme açısından önemli bir perspektif sunmaktadır.

Bağımlı değişken olarak ele aldığımız Alman dış politikası üzerinde dış etkenlerin maddi ve göreceli bir ağırlığının olmasının yanında, iç faktörlerle arasında yakın bir ilişki ağı bulunmaktadır. İç faktörlerin dış politika yapımında bir köprü görevi gördüğü bu ilişkiler ağına sistemden gelen yapısal uyarıcıları liderin imgeleri, kamuoyunun tepkileri, stratejik kültürün sınırları dahilinde ve koalisyon gruplarının iktidar üzerindeki yönlendirici etkisine tabi tutulan ve dış politika çıktısına dönüştüğü birkaç aşamalı süreçten bahsedilmektedir. Dış politikanın üretimindeki bu değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkiler ağını öncelikle lider ve parti dinamiklerini ele alıp ardından stratejik kültür ve devlet-toplum ilişkileri bağlamında bir değerlendirmesi sunulmaya çalışılacaktır. Ardından uluslararası değişkenlerin Alman dış politikası üzerinde bariz bir değişime yol açtığı düşünülen olay ve olguların, kapsam ve boyutları, süreklilik ve değişim çizelgesi üzerindeki hareketleri süreç izleme analiz yöntemine uygun olarak neden-sonuç bağlantıları açıklanmaya çalışılacaktır.

2.2. 21. Yüzyılda Küresel Değişimlerin Alman Dış Politikasına Yansımaları: Süreklilik ve Değişim

Uluslararası sisteminin dinamik yapısı içerisinde devletler belli davranış kalıpları geliştirmişlerdir. Zaman içerisinde bu davranış kalıplarını anlamak için

geliştirilen teorik yaklaşımlar bu davranışları meydana getiren dinamikleri ortaya koymayı hedeflemiştir. Çalışmamızın ana sorunsalı olarak ele aldığımız Alman dış politikasının nasıl ve neden değiştiğini ve nasıl bir işleyişin var olduğunu anlamak için iki aşamalı bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Bu aşamaların ilki geçmişteki tercihlerinden uzaklaşan ve benzer davranışlara mahal vermeyecek bir topyekûn dönüşümün devreye girdiği 1945 sonrası ile başlamaktadır. Bu doğrultuda Almanya 19.yüzyıldan itibaren başlayan ve 1945 yılında son bulan revizyonist politik kimliğini bir kenara bırakmış ve bazı politik-kültürel değerleri benimsemiştir. Sonrasında ise 1989’da SSCB’nin dağılmasıyla iki ayrı Almanya’nın birleşerek bugünkü Federal Almanya Cumhuriyeti görünümünü kazandığı yeni bir sürece geçiş yapmıştır.

Kısacası İkinci Dünya Savaşı sonrasında Federal Alman Cumhuriyetinin dış politika kimliğini oluşturan ve bugüne miras kalan ilkelerin temeli geçtiğimiz yüzyılda atılmıştır. Bu kimliğin oluşumunu 6 aşamaya kadar ilerleten Lily G. Feldman, 1945’ten 2009’a kadar olan süreci incelemiştir. Burada Adenaur dönemi ile 1945-66 yılları arasında Batı ile bütünleşme sağlandığını, 1966-74 Brandt dönemi ile Doğu politikasıyla Rusya ile ilişkiler iyileştirildiğini, 1974-89 Schmidt-Kohl dönemleri ile denge politikası izlendiğini, 1989-98 Kohl liderliğinde yeni çok taraflılığa geçildiğini, 1998-2005 Schröder-Fischer ile idealist ve gerçekçi bir dış politika yaklaşımıyla ulusal kalkınmanın sağlandığını ve son olarak 2005-2009 yılları arasında Merkel’in iktidardaki ilk yılını kapsayan pragmatist ve birleştirilmiş değerler yaklaşımıyla dış politikanın çok yönlü bir görünüm kazandığı tespitini yapmıştır (Feldman, 2012, s.26).

Buradan çıkarılan ilkelerin genel hatlarını geçmişteki hataların tekrar yaşanmaması adına “bir daha asla auschwitz (nie wieder)”, komşu ve ortaklarından uzaklaşmayacak kararlılığı vurgulayan çok ulusluluğa bağlılığı “asla yalnız olma (nie wieder allein)” ve muhtemel bir savaşın çıkmasını önleyici yeni Alman anti-militarizm tahakkümü ise “bir daha asla savaşma (nie wieder Krieg)” misyonu ile geniş bir alanı kapsayan uyum kültürünü benimsemiştir (Maul, 2000, s.56) (İnat,2009, s.9). Böylece uluslararası kamuoyunun ve Avrupalı devletler topluluğunun “iyi vatandaşı” olarak yeniden tanınmıştır (Mello, 2021, s.155). Bu

ilişkiler ağının kurucu sütunlarını ise Transatlantik ortaklığın sürdürülmesi ve Avrupa entegrasyonun tamamlanması oluşturmaktadır (Oppermann, 2012, s.505). Almanya'nın böylelikle nihai öncelikleri; Nazi geçmişinin prangalarından kopma, Batılı müttefikleri ile dayanışma ve bütünleşme içerisinde bulunma ve karşılıklı güvenin yeniden teminini sağlamaya yönelik girişimler olarak yeniden tanımlanmıştır (Bülbül, 2019, s.90). Almanya bu gerekçelerle artık insani değerleri önceleyen, barış ve güvenlik için silahlı çözüm arayışlarından kaçınan, bölgesel ve uluslararası kurumlara katılmayı önceleyen ve uluslararası siyasetin içinde olmayı hedefleyen bir devlet olmayı taahhüt etmiştir.

Sistem gerilimleri sonucunda yeni güç dinamikleri ortaya çıkarken, ABD'nin süper güç rolünde bir gerileme yaşanmıştır. Bu durum Almanya için bölgesel fırsat ve kısıtları meydana getirmiştir. Bu fırsat ve kısıtları yönetme ve değerlendirme imkanını elinde bulunduran karar alıcılar ise 2000'lerin ilk on yılı içerisinde dış politikada ulusalcı bir tutumu benimsemişlerdir. 2014 yılından itibaren ise Merkel yönetiminin sağladığı güçlü koalisyon dönemi Alman yükselişinin tırmanışa geçtiği süreci başlatmıştır.

Diğer yandan Alman dış politikasına yönelik beklenti ve teşvikler genel itibariyle gelenekselleşmiş bir çizgiye sahip olmuştur. Bu çizginin öncelikleri Batılı Müttefiklerin beklentilerine karşılık verecek eylem ve gayrette bulunmayı gerektirmiştir. Bu yüzden Alman hükümetinin önceliği, karşılıklı inşa edilen bağların devamını tesis etmek adına müttefikleri nezdinde güvenilir, itibarı yüksek, etkili bir partner olarak kabul edilmesi yönünde olmuştur (Oppermann, 2012, s.504). Ancak uluslararası denge düzenindeki konjonktürel dalgalanmalar ve küreselleşmenin getirdiği yeni politik kaygılar, Almanya'nın izlemiş olduğu yöntem ve Almanya'dan beklenen davranışlar arasında gelgitlere sebebiyet vermiştir. Bu hususta öne çıkan bir dizi krizler karşısında Alman dış politikasındaki değişim eğrisini içe dönük formdan dışa dönük bir görünüm kazandığı, çevresine duyarlı ve kontrolcü bir politika benimseyen bir profile dönüştüğü iddia edilebilir. 2000'li yıllarda gerçekleşen bu görünümün gerekçelerini ve belirleyicileri üzerine yürütülecek analizimizi *NKR* yaklaşımının argümanlarından istifade ederek gerçekleştirmeye çalışacağım.

2.3. Ulusal Seviyede Müdahaleci Faktörler

Dış politikayı oluşturan sistemsal özelliklerin yanında ikinci sırada önem arz eden unsurların başında iç dinamikler gelmektedir. Devlete ait bu ikincil unsurlar yönetim birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Alman dış politikasında öne çıkan birimlerin başında ise kamuoyu, halkı temsil eden siyasi elitler ve bu aktörlerin algı ve dünya görüşleri gelmektedir (Harnisch, 2013, s.71). Oppermann ve Höse'nin kavramsallaştırdığı ara değişkenler, resmi ve gayri-resmi iç siyasi aktörlerden oluşmaktadır. Bu kurama göre resmi ara değişkenler yasama, yürütme ve sosyal çevre olmak üzere 3 alt grupta toplanmıştır. Şansölye, Dışişleri Bakanı ve Alman Federal Meclisi (Bundestag) Alman dış politikasını oluşturmada karşımıza çıkan en önemli üç aktördür (Bülbül, 2019, s.75). İktidarın tek bir elde toplanmasını önleme amaçlı gerçekleştirilen bu siyasal rejim, anayasal düzenin liberal değerlerini, çoğulcu ve sosyal adaleti de gözeterek koruma altına almıştır (Tekin, 2019, s.117).

Alman Federal siyasal sistemi yapısı gereği kuvvetler ayrılığını yatay ve dikey formatıyla uyguladığı parlamenter yönetim sistemine ve liberal bir anayasal düzene sahiptir. Ayrıca Alman yasama organı Federal Meclis (Bundestag) ve Eyaletler Meclisi (Bundesrat) olmak üzere iki farklı görev ve düzene sahip yapıdan oluşmaktadır (Arslan, 2019, s.12). Federal Meclis'in yapısı hükümetin ve devlet başkanının seçiminde rol oynayan anayasal rollere haizken, Eyaletler Meclisi ise 16 eyaletin temsilcilerinden oluşmaktadır. Federal düzeyde görevleri bulunan Eyalet Meclisi, ülkenin yönetimine katkıda bulunmakla yükümlü fonksiyonel bir meclis görevi görmektedir (Arslan, 2019,13).

Alman dış politikasının formüle edilmesinde meclis ve şansölye makamının rolünün anlaşılması adına siyasi partilere ve ideolojilerine bakılması gerekmektedir. Bunun yanında Alman kamuoyunun etno-milliyetçi kimliğini bir kenara bırakırken üstlendiği yeni görünümünün anlaşılmasına fırsat tanıyan bu partileşme aşaması, bilgi aktarımının toplumdan lidere nasıl bir geçişi mümkün kıldığını göstermeyi hedeflemektedir. Bu noktada sırasıyla toplumsal bağların değişen yargılarına, parti ideolojilerine ve şansölye makamının rolüne değinilecektir.

2.4. Reform Edilen Alman Toplumu, Şansölye Makamı ve Siyasi Partiler

Geçtiğimiz yüzyılda Almanya’da yaşanan siyasi kırılmalar toplumsal fikri altyapılara yönelik topyekûn bir dönüşümü başlatmıştır. Burada düşünürlerin işaret ettiği nokta zamanla toplumsal değerlere işleyen siyasi kültür öğeleri arzu edilen bir dizi politik hedefler için grup eylemlerini yönlendirme fırsatına veya riskine sahip olabilmektedirler (Duffield, 1999, s.771). Bu nedenle entegrasyon süreci ile Alman ulusu bir nevi rehabilite ederek, etno-milliyetçi kimliğin öğeleri toplumsal aidiyetlerden arındırılmıştır. Ancak bu değerlerin yerini dolduracak, Alman toplumunun bütünleşmesini sağlayacak bir dizi yeni siyasi ve ahlaki tezahürlere de ihtiyaç duyulmuştur (Tekin, 2019, s.129). Yeni siyasi yönelimi güçlendirecek baskın söylemlere ihtiyaç duyan Almanlar, uluslararası kurumların hukuksal üstünlüğünü kabul etmiş ve Avrupalılık iddiasını benimsemiştir. Ancak Alman dış politika gündemini şekillendiren asıl husus koalisyon ortaklığı nedeniyle siyasi partilerin pratikte nasıl bir yol izleyecekleri sorusu olmuştur.

Alman siyasi parti yapısı İkinci Dünya Savaşı sonrası sürecinde farklı kimliklere sahip seçmen gruplarına hitap etmek ve oy kitlesini genişletmek için bu bireyleri ve grupları bir araya getirmeyi amaçlayan, kısacası çatı görevi gören korporatist yapıya geçiş yapmıştır. Bu yapının partiye avantaj ve dezavantajları bulunuyor olsa da parti üyeliği anlayışına dönüşen bu uygulama sayesinde toplumsal değişime ayak uydurarak farklı sesleri bünyesine dahil ederek siyasetin kalbine taşımıştır. Parti bünyesi olarak tasarlanan bu yeni yapı birçok grubun yönetiminde büyük bir beceri gerektirmektedir. Parti içindeki bu çok yönlü eğilim ve yapılanmalar gerçek bir nüfuza sahip oldukları için toplumsal çatışmaları partinin merkezine taşımasıyla genel uzlaşmayı yaratabilen yöneticiyi paydaşlarından ayırarak koltuğun kazananı yapmıştır (Wiliarty,2008, s.84-5).

Siyasi partiler sahip oldukları çeşitli ideolojik yapılanmalardan ötürü dış politika gündemlerine dair farklı yaklaşımlara sahip olabilmektedirler. Zaman içerisinde gerçekleşen kuşak değişimleri değer yargılarındaki genel kanıyı etkileyebilmekte ve ülkenin rol ve sorumluluklarında değişime yol açabilmektedirler (Hofmann, 2019, s.56). Bu nedenle iktidarı elinde bulunduran

karar alıcıların üzerinde politika tercihlerine yönelik belli oranda bir baskı bulunmaktadır (Hofmann, 2019, s.52). Almanya'daki koalisyon hükümetleri bu bağlamda meclis çoğunluğunu elinde bulunduran parti grubu tarafından şansölye üzerinde ve dış politikanın işleyişinde yarattıkları baskı ortamının çeşitli tezahürlerini sunan bir özelliğe sahiptir.

Siyasi aktörler, parti bünyesinde varolan toplumsal kimlikleri analiz etme imkanına sahiptir. Bu iç içe geçen değerler kümesi, koalisyon hükümeti sisteminde bir dış politika gündemi oluşturma deneyiminde tarafları ya iş birliği yapmaya zorlamakta veyahut da baskın tarafın tercihlerinin kabul edilmesiyle sonuçlanmaktadır (Hofmann, 2019, s.59). Benzeşen ve ayrışan yönleriyle Almanya'daki siyasi partilerden özellikle iktidar kanadında bulunan CDU/CSU ve SPD'nin yaklaşımları çalışmamızın ana gündeminde yer almaktadır. Özellikle Merkel'in 16 yıllık uzun soluklu iktidarı süresince koalisyon ortaklığını paylaştığı SPD ve FDP, sahip oldukları parti ideolojileriyle şansölyenin manevra alanı üzerinde kapsamlı müdahalelerde bulunmuşlardır.

	Egemenlik	Çok Taraflılık	Siyasi Topluluk	Güç Kullanımı	NATO	Avrupa Birliği
CDU/CSU	Bağlamsal	(1998'e kadar) kendi içinde bir amaca ulaşmayı hedefler, şimdi başka bir amaca ulaşma anlamına geliyor	Ayrıcalıklı Batı topluluğu	Gelenekselci	Alman güvenliğinin temeli Irak operasyonu	Alman güvenliğinin temeli AB ordusu+
SPD	Uluslarüstü	Kendi içinde bir amacı var, geniş güvenlik anlayışını ifade eder	Avrupa kapsamlı Bir topluluk	Sınırlanmamış	Diğerleri arasında Irak operasyonu bir seçenek -	Diğer seçenekler arasında AB ordusu +
Yeşiller	Agnostik/ dayanışma	Kendi içinde bir amacı var, geniş	Küresel ve Avrupa	sınırlanmamış (tartışmalı)	BM'de yerleşik, diğerlerine	BM ve AGİT'te yerleşik,

		güvenlik anlayışını ifade eder	kapsamlı bir topluluk fikri		açık Irak operasyonu-	diğerlerine açık AB ordusu +/-
FDP	Bağlamsal/ hükümetlerarası	Kendi içinde bir amacı var, başka bir amaca ulaşma anlamına da gelir (tartışılmalı)	Ayrıcalıklı Batı topluluğu (tartışılmalı)	gelenekselci	Alman güvenliğinin temeli Irak operasyonu +	AB ordusu Alman güvenliğine katkıda bulunur +
Sol Parti	Agnostik/ dayanışma	Kendi içinde bir amacı var	Küresel bir topluluk	Karşıt	Var olmamalı	AB ordusu dünya barışına dönüştürmeli ve katkıda bulunmalıdır
AfD	Hükümetlerarası izolasyon yanlısı	Son çare olarak düşünülmeli	Ulusalcı, seçkin ve jeopolitik Avrupa topluluğu	Gelenekselci yaklaşım	Tolere edilebilir	AB zayıflatılmalı ya da Almanya AB ordusuna liderlik yapmalı

Tablo 3: Alman Siyasi Partilerin Değer Yorumları ve Politika Tercihleri (Hofmann, 2019, s.61)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Almanya’da başlıca 6 ana parti bulunmaktadır. Her bir partinin kendi değer yargıları ve politika tercihleri sahip oldukları dış politika vizyonunu resmetmektedir. Özellikle koalisyon hükümetleri sisteminde partilerin kendilerine görev addettikleri bu ilkeler siyasi aktörler üzerinde varolan baskı mekanizmasıyla ilişkilidir. Almanya’nın uzun yıllardır sahip olduğu istikrarlı dış politika geleneği genel itibarıyla bu altı başlık altında bir konsensüs yakalamış olan koalisyon ortaklığı sayesinde ele edilmiştir. Yeniden demokratikleşme girişimleri sırasında Almanya’da en güçlü siyasi çıkışını yapan partilerin başında CDU/CSU Hristiyan Demokratlar ve Hristiyan Sosyal Birliği (CDU’nun Bavyera’daki kardeş partisi, sadece Bavyera’da faaliyet gösteriyor), SPD (Sosyal Demokratlar) ve FDP (Hür Demokratik Parti) gelmektedir. Hristiyan Demokratlar, Almanya’nın çoğunlukla muhafazakâr kesimini temsil ederken, Sosyal Demokratlar sol hareketlerin, işçilerin ve sosyal alt kesimin temsilcisi olmuş

ve son olarak FDP ise bireysel hak ve özgürlüklerin temsilcisi olarak ikinci büyük koalisyon ortağı olarak 2013 yılına değin hükümet cephesinde yer alabilmiştir. Sosyo-ekonomik ve politik nedenlerle Alman siyaseti sağda CDU, sol cemahta SPD ve merkezde liberal kanadı temsil eden FDP ile üç partinin hakimiyeti etrafında uzun yıllarca istikrarlı bir koalisyon hükümet denklemi geliştirmiştir (Bölükbaşı, 2022, s.83).

21.yüzyıla geldiğimizde Almanya iki farklı siyasi birleşmeden kaynaklı sorunların yanında seçmen profilinde ve tercihlerinde değişimler yaşamıştır (Bölükbaşı, 2022, s.83). Bu tercihlerin dış politika pratiklerine yansımada vazife üstlenici kurum ise şansölye makamı olmuştur. Karar vericiler sahip oldukları yargılama ve muhakeme kalıpları gibi bir dizi temel faktörlerle devlet eylemleri üzerinde koşullu bir görünüme sahiptirler. Bu koşullu görünümün arkasında ise devlet aktörleri, uluslararası beklentileri iç politik taleplerle dengeleme yeteneğini bir arada yürütmektedir. Olay ve olgular hakkında doğrudan ilk analizin ve fikir beyan etme yetkisini elinde bulundurmaları bakımından öngörülemez bir donanıma sahiptirler (Oppermann, 2012, s.505).

2000’li yıllarda Alman dış politikasının değişim çizelgesi izlendiğinde 2013 yılına değin süren ulusalcı yaklaşımın arkasında CDU-SPD çekişmesini görürken, 2009-2013 arasında CDU-FDP birlikteliğiyle Almanya için sorumluluk bilinci söylemini gündemine taşımış ve dışa açılımda ivme kazanılmıştır. Parti manifestoları ile uyumlu bir dış politika çizgisi sergileyen CDU, SPD ve FDP savundukları değerlerin uygulama noktasında Avrupalı ve Amerikalı ortaklarının isteklerini kendi potalarında eşit seviyede ilişkileri gözeterek yürütme gayretinde olmuşlardır (Oppermann&Brummer, 2013, s.18).

Federal Cumhuriyetin resmi politika temsilcisi olarak Şansölyenin bireysel liderlik şekli, kurumsal ortama bağlı kabinenin çalışma yönteminden, parlamento grubundan, koalisyon ortaklığından doğan destek ya da baskının yanında toplum nezdinde sahip olduğu imajla da bağlantılıdır (Müller-Rommel, 1997, s.180). Bu nedenle koalisyon yönetim şeklinden doğan siyasi çeşitlilik şansölye makamının karar alım sürecini etkilemektedir. Bu nedenle dış politika kararlarının oluşmasında

devlet liderlerinin imge ve algılarında bir belirleyiciliğe sahip olması bakımından bir sonraki bölümde diğer alt birimimiz olan Almanya'nın stratejik dış politika kültür öğeleri tartışılacaktır.

2.5. Alman Dış Politikasında Stratejik Kültür Öğeleri

NKR ara değişkenler arasında devlet davranışlarının sistemik uyarıcılara karşı yanıt verme yeteneklerini belli katmanlara ayırmış ve belli sorular eşliğinde devlet davranışlarında müdahalesi ve etkisi bulunan ara faktörleri tespit eden bir yaklaşım geliştirmiştir (Götz, 2021, s.4). Devlet-toplum bağı bu uluslararası uyarıcılara ürettikleri yanıtların hangi parametrelerce koşullandırıldığını irdelemektedir. Siyasi liderlerinin algılarını etkilemesi bakımından ikincil ara unsurlar olarak stratejik kültür öğeleri gelmektedir. Böylelikle devletleri uluslararası alanda benzer yapısal kaidelere rağmen neden farklılaştığını bize sunmaktadır. Almanya'nın sahip olduğu stratejik kültür öğelerinin dış politika pratiklerine nasıl işlediğine değinilecektir.

2.5.1. Sivil Güç (Zivilmacht)

Sivil Güç ilkesi ilk olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD ve Avrupalı devletler tarafından barış odaklı ve gücün pasif kullanımına yönelik silahsızlandırılmış ülkeleri tarif etmek amaçlı kullanılmaya başlanmıştır (Berenskötter & Stritzel, 2021, s.8). Literatürde yaygın olarak Almanya'nın (Japonya'yla birlikte) 'Sivil Güç' (Zivilmacht) olduğundan bahsedilmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu ülkeleri küresel sistem içerisine yeniden entegre etme çabasına yönelik silahlı çatışmaya hizmet edecek tutum ve davranışlardan kaçınan, askeri güç opsiyonlarını tek taraflı elde etme ve kullanımına karşı uluslararası kurumlara ve insani diplomasi araçlarına bağlılığını prensip edinmeye karşılık gelmektedir (Harnisch, 2001, s.37). Sivil Güçler istikrarlı bir küresel güç olma yolunda uluslararası iş birliğine ve insan haklarına ve evrensel hukuka saygı duyan, tek taraflı askeri çözümler aramayan karakteristik bir özelliğe sahip olmakla ifade edilir (Forsberg, 2005, s.216). Neticede müttefik devletler Sivil Güç ilkesinin rehberlik ettiği rehabilite edilmiş bir Alman devletinin inşasını amaç edinmişlerdir

(Maul, 2000, s.56). Almanya, hem iki düşman blok tarafından kuşanmış olması hem de yeni bir savaşın tetikleyicisi olma ihtimalinin önüne geçecek düzenlemelere ihtiyaç duyulmasından ötürü dış politika temelleri Sivil Güç ilkesi üzerine inşa edilmiştir.

Özetle “Sivil Güç” yaklaşımı Alman dış politikasının eylem tercihleri üzerinde teşvik edici bir yön tayin etmesinin yanında geniş engellemeleri de kapsayan bir dış politika geleneğini resmetmektedir (Tewes, 2002, s.14). Sivil Güç anlayışının dış politika kavramsallaşmasında belli aşamaları bulunmaktadır. İnsani öncelikleri bulunan bu yaklaşım hâliyle Alman devletinin siyasi kültürüne işlemiş aidiyetleri çözerek işe başlamıştır. Askeri faaliyetleri kısıtlama girişimleri ve dünyanın geri kalan ülkeleriyle entegre olmasını sağlamak adına uluslararası kurumlar içerisinde sorumluluk almasını önceleyen çok taraflılık ve silahsızlanma anlayışları bu minvalde yürürlüğe girmiştir. Bu yeni anlayış beraberinde uluslararası ilişkilerin işleyişine yönelik çok taraflılık (multilateralism), Batı’ya ve Avrupa’ya Entegrasyon (Westbindung & Europäische Integration) bu yaklaşım Doğu Avrupa politikasını da kapsamaktadır, kısıtlama kültürü ilişkiler ağını Alman dış politika sistemine dahil etmiştir.

2.5.2. Silahsızlanma ve Kısıtlama Kültürü

Sivil Güç yaklaşımına yönelik kaygıların temelinde Almanya’nın yeniden askeri faaliyetler içerisinde yer alma veya güç politikaları peşinde koşma gibi bir heves içerisine girip girmeyeceği bulunmaktaydı. Soğuk Savaş döneminin başlamasıyla birlikte Avrupalı müttefikler tarafından silahsızlandırılma meselesi yeni Almanya’nın inşası sürecinde masaya yatırılan ilk gündemler arasında yer almıştır. Soğuk Savaş döneminde askeri birliğin kurulması gerekli görülse de kontrolün neredeyse tamamı Amerika öncülüğündeki NATO birliklerine devredilmiştir (Schöne, 2021, s.38). Ancak 90’lı yılların sonunda başlayan sınır ötesi çatışmaların uzun süreli bir hal alması, Alman hükümetine yönelik *sowohl-als-auch* dış politika kültürünün artık “tutarlı bir kararsızlık” içerisinde bulunduğu dair eleştirilerle karşılaşmasına yol açmıştır (Mello, 2021, s.160). Afganistan operasyonlarına verilen destek skandalıyla Batılı ortakları tarafından

Almanya'nın Sivil Güç envanterini bir söylem olarak kullandığı şeklinde eleştirilmesine neden olmuştur (Mello, 2021, s.160). Ancak Almanya şiddetten kaçınarak hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesine vurgu yapan, kolektif güvenlik sistemlerinin (BM) devreye girmesini önceleyen yumuşak güç unsurlarını tercih ettiğini her seferinde vurgulamaya devam etmiştir (Harnisch, 2021, s.35).

Burada temel ilkelerin mahiyetinden bir cayma yerine küresel tehditlere karşı Sivil Güç yaklaşımının esasında yapısal bir değişime gidilmiştir. Askeri yapılanma militarist Almanya döneminden farklı olacak şekilde tasarlanmıştır. Savunma amaçlı yapılandırılan ordunun Alman dış politika pratiklerine yansması ise tamamen NATO'ya bağlı bir şekilde pasifist ve anti-militarist bir sorumluluk ilkesiyle inşa edilmiştir (Çanlı & Küsmez, 2019, s.531). Sivil Güç politika söylemlerin bir diğer yönü de silahlı kuvvetlerin yapısı ile ilgili olmuştur. Askeri hizmetin bir zorunluluk olmaktan çıktığı 2010 yılını takip eden süreçte askeri personel sayısı da birleşmeden sonra ciddi bir azalmaya giderek 460 binlerden 180 binlere düşürülmüştür. Savunma bütçesinde kısıtlamaya gidilen 2009 yılları Almanya'nın ekonomik krizle mücadelesine denk gelmesine rağmen, Almanya askeri birliklerini NATO ve AB operasyonlarına daha aktif rol almak adına görevlendirmiştir (Mello, 2021, s.161).

2020 yılına gelindiğinde Almanya 3 kıtada 13 farklı askeri operasyona katılım göstermesi Sivil Güç anlayışından bir sapmanın tezahürü olarak değil, küresel düzenin gereklerine cevap veren diğer devletlerle eşit koşullara eriştiğini göstermesi bakımından büyük bir önem arz etmektedir (Şirin, 2020, s.477). Rusya'nın 2014 yılında Kırım İlhakı etmesi ve Doğu Ukrayna bölgesinde yaşanan çatışmalar neticesinde, Alman hükümeti silahlı kuvvetlerinin geleceği ve güvenlik politikaları hakkında yenilikler gerçekleştirmiştir. 2016 yılında yayınladığı Beyaz Kitap'ta uluslararası operasyonlar hakkında ve yine NATO ve AB müttefikleriyle yapacağı çok uluslu ve ulusal operasyonlar için "Framework Nations Concepts" bir çerçeve oluşturulacağından bahsetmiştir (Mello, 2021, s.161). ABD ve Avrupa ülkeleri arasındaki anlaşmazlıklar OGSP'nin savunma alanındaki eksikliğini giderecek yapılanmaya 2007 yılında imzalanan Lizbon Antlaşması ile Avrupa Birliği'nin kendi askeri yapılanmasına olanak sağladığı gibi OGSP'nin etkinlik

alanını genişletmeyi planlayan PESCO ile (Permanent Structured Cooperation-Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği Savunma Anlaşması) savunma alanında NATO'ya alternatif yeni bir girişim gerçekleştirme çabasına hizmet etmektedir (Turhan, 2019, s.354). Bu durum Almanya'nın artan bölgesel krizler ve ABD'nin sınırlı destek söylemleri karşısında ontolojik güvenlik arayışına yönelmesine ve silahlı kuvvetlerinin anayasa ile sınırlandırılan yetki alanını aşan operasyonların dışına çekerek anti-militarizm ilkesinin söylem ve pratiğinde değişmelere neden olmuştur (Çanlı & Küsmez, 2019, s.532-4).

Ancak bir savunma projesi olarak gerçekleştirilmeye çalışan PESCO girişimi Almanya ve Fransa'nın ısrarlı politikalarına ve ABD'nin NATO gücünü bölgede devamlı kılacak faaliyetleri sonrasında anlaşma metni olarak kalmaya devam etmektedir. Özetle Almanya Sivil Güç parametrelerini kullandığı bir eylem politikasını benimsemesi her ne kadar zaman içerisinde askeri ve silahlanma faaliyetlerinde bir değişime sebebiyet verse de küresel üstünlüğü askeri güç opsiyonları üzerinden tanımlama niyetinden ziyade ekonomik gücünü pekiştirecek çok taraflı iş birliklerine ve ortaklıklarına bağlılığı tercih eden bir anlayışa bağlılığı sürdürmektedir.

2.5.3. Çok Taraflılık

Batı Almanya döneminden kalan bir diğer politik kültür ise dış politikanın köşe taşı olarak nitelendirilen çok taraflılık anlayışı (*multilateralism*), yani farklı politik güç kabiliyetlerini ve dinamiklerini *mümkün kılan* bir uluslararası düzenin desteklenmesi anlayışıdır. Alman dış işleri bakanlığının resmî sitesinde yayınlanan 2019 yılına ait temel prensipler arasında yer alan bu ilkenin temeli Avrupa entegrasyonu ve Transatlantik iş birliğine olan vurguyla başlamaktadır. Çok taraflılık otoriter ve totaliter eğilimleri kontrol altında tutmayı, liberal ve demokratik çok taraflı kabulleri ilerletmeyi amaçlayan zorlu bir denge politikası gerektirmektedir. Bu özel çok taraflılığın uluslararası ortamda varolan nüfuzunu korumanın ön koşulu sürdürülebilir bir ortaklık için ilişkilerin karşılıklı desteklenmesi önem arz etmektedir. İki yönü bulunan çok taraflılık kavramı, ilkeler

ve değerlerin gerçekleştiği biçim itibariyle de farklı şekillerde tezahür edebilmektedir.

Maull, çok taraflılığı, ulusal ve uluslararası siyasi yapıların normatif ilkelerine yaslanan politik bağlamlara gömülü olduğunu iddia eder (Maull, 2021, s.57). Bu açıdan kimi ülkelerde Sivil G yaklaşımından uzak bir görünümde karşımıza çıkan çok taraflılık, Almanya için barış ve güvenliğe bağlılık, insan haklarının korunmasına, hukukun üstünlüğüne ve demokrasinin güçlendirilmesine yönelik teşvikler için birbirini destekler nitelikte bir politik bağlılığı temsil etmektedir. Kısacası devletlerin kendi aidiyetleri ve normatif temelleri dış politikada izledikleri çok taraflılık yaklaşımını şekillendirmektedir. (Maull, 2021, s.57) Almanya'nın benimsediği Sivil G şemsiyesi altındaki çok taraflılık tutumu, onu Batıya sarsılmaz bağlılığı hakkında şüpheleri akıllardan silecek şekilde Avrupa iş birliği yüküne ortak olmak ve Transatlantik ilişkilerin gereğini yerine getirecek bir güvence verme gayreti içerisine sokmuştur (Opperman, 2012, s.505). Bunun neticesinde uluslararası ve Avrupalı devletler topluluğunun "iyi vatandaşı" olarak yeniden tanınmış ve kabul edilmiştir (Mello, 2021, s.155).

Soğuk Savaşın beraberinde getirdiği koşullar altında NATO ve Batılı kurumlar bünyesine dahil edilen Almanya, karşılıklı ilişkiler aracılığıyla güvenlik endişelerini gidermesine hizmet etmiştir (Tural, 2018, s.179). Bu sayede ekonomik ve siyasi güç inşasında gerekli konfor alanına sahip olmuştur. Bonn Cumhuriyetinden Berlin Almanya'sına geçişte Doğulu komşularıyla olan ilişkilerinde yeni bir ivme kazanmış ve ilişkilerin kalıcılığına dair gerekli adımları atabilmiştir (Mello, 2021, s.157). Bu nedenle AB'nin derinleşmesine ve genişletilmesine öncülük etmeyi tercih etmiştir (Harnisch, 2013, s.35).

Avrupa entegrasyonunu sağlamak adına Ostpolitik gündemine önem verilmesinin önemli sebeplerinden birinin de çok taraflılığın ve sivil gücün bir tezahürü olduğu düşünülmektedir (Tewes, 2002, s.19). Bu noktada Almanya çok taraflılık anlayışına hizmet edecek kaynak tahsilinde kolektif bir arzuya sahip olsa da ilişkilerin Batı merkezli olduğu kadar jeo-stratejik anlamda genişlemeyi yani Asya ve Doğu ile iş birliğini geliştirmeyi hedefleyen bir anlayışı da barındırdığı

belirtilmelidir. Almanya'nın dış politikada uluslararası bir aktör olarak parlaması ve güçlenmesi gelecek yıllarda kendi ilke, değer ve çıkarlarına uygun, belirli normatif kaidelerle pekiştirilmiş olmasına bağlıdır. Aynı zamanda aralarında güçlü bir bağın bulunduğu müttefikleriyle ittifak içindeki etkileşimi ve etkin çok taraflılığa olan bağlılık, sonuç-bağlam ilişkisi bakımından Almanya'nın ulusal çıkar hanesine olumlu katkılar sunmaktadır (Maull, 2000, s.57).

Sonuç olarak Sivil Güç; “çok taraflılık” için açık bir taahhüt olarak okunmaktadır. İçinde bulunduğumuz yeni yüzyılın getirmiş olduğu paradigmlar eşliğinde artan karşılıklı bağımlılıklar güç parametreleri üzerinde bir değişim yarattığı görülmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak ise iş birlikleri kadar önem arz eden çok taraflılık, ulus devletlerin varlıklarını tek taraflı sürdürebilecekleri bir çağın artık mümkün olmadığının göstergesidir. Maull'a göre sivil gücü çekici kılan şey normatif kapsamı olduğundan bahseder (Berenskötter&Stritzel, 2021, s.8). Teoride dile getirilen ilkelerin yansıması pratikle örtüşmesi bakımından Almanya 2000'li yıllarda kendine güvenen “self-confidence” yeni küresel normuna uygun bir role bürünmüştür (Hellmann, 2016, s.6).

Hellmann'ın Alman dış politikasını tabir etmekte kullandığı kendine güven ifadesi Alman halkının anlam ve beklentilerinin karşılığını da ifade etmektedir. Ona göre Almanya'nın bu dönüşümü Bonn yıllarına atıf yapan bir seviyede özgüveni çağrıştıracak kadar derin bir anlamı barındırmaktadır. Berlin Duvarı'nın yıkılışına değin süren dış politikadaki anlayışlar günümüzdeki temel çizgisinden çıkmadan sürekliliğini korumuştur. Geçtiğimiz son otuz yıllık süre zarfında değişmeye yüz tutan söylem ve pratiklerin arkasında bir nevi tutkal vazifesi gören ve tartışmaya açık olmayan bu ilkelerden bir sapma olmasa da Batı artık kendine güvenen Almanya'nın yeni yüzüyle tanışmıştır (Bülbül, 2019, s.88). Ancak son olarak Maull, Almanya'nın dış politika açılımlarında dünya devleti rolünün Sivil Güç yaklaşımı ile uyuşmayan bir durum içerisine girdiğini de ifade etmektedir. Ona göre iç kaygılar ve diğer etmenler Almanya'yı her ne kadar Sivil Güç politikasını sürdürmekte teşvik etse de dış politikada otizm kavramıyla tabir edilen duruma yani bu politik tercihin uygulanmasında tutarlılığın sağlanamadığını, bununda Almanya'yı dengesiz bir eğilim içerisine soktuğunu ifade etmektedir.

Alman dış politikası İkinci dünya savaşından bu yana müttefikleri için güvenilir, saygın ve etkili bir ikili olarak çok taraflı bir ortak olma çabasıyla yürütülmektedir. Alman siyasal yapısının yeni güç yönelimini yönetebilmesinde uluslararası birimlerin yanında yerel dinamikler olarak karşımıza çıkan karar vericiler, kamuoyu ve meclisin tutumları da bulunmaktadır. Dış politika kültürünün bütünüyle tüm birimlere işlendiği özel bir ülke olması bakımından Almanya'nın ara değişkenlerine bakmak büyük önem arz etmektedir. Sıradaki bölümde lider bazlı bir Alman dış politikasının nasıl şekillendiği açıklanacaktır.

2.6. Lider İmge ve Algıları

Bir ülkenin dış politikası uluslararası sistem ve ara değişken unsurlarının etkileşime geçmesiyle meydana gelir. Ancak bazı ara değişkenler var ki bunlar dış politikaya aksiyon kazandıran eylemleriyle diğerlerinden bir adım öne çıkmaktadır. Bu imkânı sunması bakımından siyasi aktörler bir diğer değişle bir devletin karar mekanizmasının başında bulunan yetkili kişiler, siyasi tercihleri, deneyimleri, inançları, ülkenin konumuna ve sisteme dair algıları dış politikayı formüle etmede bağlayıcı bir role sahiptir. Bu nedenle Almanya'nın içinde bulunduğumuz 21.yüzyıl koşullarında dış politikasında gözlemlenen değişimin ve aynı zamanda dış politikasının temel ilkelerinde benzer bir rotayı sürdürme çabasının anlaşılabilmesi adına şansölyelik vazifesini üstlenen tüm liderlerin yaklaşımlarını incelemek gerekmektedir. Sırasıyla Schröder, Merkel ve son olarak Olaf Scholz'un Alman dış politikasına nasıl yön verdikleri ele alınacaktır.

2.6.1. 1998-2005 Gerhard Schröder Dönemi Alman Dış Politikası

Gerhard Schröder ve kabine ortağı Joschka Fischer, Almanya'nın farklı bir kuşağı temsil etmeleri bakımından önceki jenerasyon başkanlardan ayrılan bir geleneği temsil etmektedirler (Hacke, 2005, 542). 1944 doğumlu Schröder, önceki selefleri gibi özellikle Helmut Kohl'la kıyaslandığında İkinci Dünya Savaşı'na ya da ABD'nin kurtuluşuna tanıklık etmemiştir. Soğuk Savaş'ın Batı Almanyalı çocukları olarak 1960'ların liberal sol akımları içerisinde modern dönemin

siyasetçileri tanınmaktadırlar. Her ne kadar “1968 kuşağı” Amerika kültürünün tesiri altında olsa da genel itibariyle ABD’nin dış politikasının sadık eleştirmenleri olmuşlardır (Hacke, 2005, 542). Yüz kıztartıcı tarihi geçmişin izleri Alman toplumu üzerinde oluşturduğu baskı kültürü zamanla aşınmaya ve Amerika hegemonyasından rahatsızlık duyan gençlik hareketlerinde gözlemlenmeye başlanmıştır. Schröder ve Fischer dönemi Alman dış politikasını anlamının önemli bir bağlamı olması bakımından gençlik dönemlerinde içinde bulundukları akımın etkisi 2000’li yıllardaki siyasi tercihlerine yansımıştır. Bununla birlikte 1998’de Sosyal Demokrat partiden şansölye adaylığını ilan eden Schröder, Almanya’nın bu zamana kadar gördüğü en güçlü medya desteğine sahip siyasi lideri olmuştur (Patzelt, 2004, s.269).

Alman birleşmesinin üzerinden geçen on yılı aşkın sürede toplumsal ve siyasal adaptasyon sorunları Alman ekonomisini zayıflatarak ulusal sorunların çözümüne odaklanan bir geçiş sürecine yol açmıştır. Bu süre zarfında artan işsizlik sorunları ve iktisadi uyum problemleri Hristiyan Demokrat partili Helmut Kohl iktidarını zayıflatmıştır. Tüm bu sorunların içinde boğuşan Almanya yeni bir siyasi yüz arayışına girmişti. Medyanın sempatisini kazanmış olan Gerhard Schröder sembolik eylem ve kişiselleşmiş politika söylemleriyle uzun yıllardır kabinenin koalisyon ortağı olan Sosyal Demokratı iktidara taşımayı başarmıştır. Ancak iktidarının son yıllarında medya şansölyesi olarak eleştirilen Schröder dış politikada beklenmedik hamleleriyle Almanya’yı yüzyılın önemli bir bölgesel aktörü yapmayı başarmıştır (Patzelt, 2004, s.269).

Dolayısıyla Schröder, Almanya’nın kendi özgür çizgisinde ilerlemesini gerçekleştirecek önemli vazifeyi 60 yıl sonra yeniden üstlenmesini sağlamıştır (Karp, 2005, s.61). 1998’den 2005 yılına değin süren Kıztılar ve Yeşiller (Sozialdemokratische Partei Deutschlands ve Bündnis 90/Die Grünen) koalisyonu, Alman dış politikasının ana ilkelerinin geleceğı ve yeni formu hakkında sorgulamaların arttığı sancılı bir süreçte iktidara gelmiştir. İki ayrı Alman yönetiminin birleşmesinden hemen sonra Batılı değerler etrafında bir uzlaşa sağlanarak tam egemenliğı ve bağımsızlığını kazanan Federal Almanya

Cumhuriyeti siyasetten ekonomiye toplumun tüm birimlerince hissedilen birleşmenin sorumluluklarıyla yüzleşmiştir.

Toplumsal bütünleşmenin dış politika bütünleşmesini aşan sorunları karşısında oyun alanı dışına çıkmayan Şansölye Schröder, bu döneme damgasını vuran Alman yalnızlaşması bir diğer ifadeyle ‘German Way’ ile müttefiklerine sırt dönen ve kendi kabuğuna çekilmiş bir Alman dış politikası resmetmiştir (Karp, 2005, s.66). Ancak burada gözden kaçan husus Almanya’nın müttefikleriyle iş birliği yapmaktaki isteksizliğini anti-militarist ilkesinden ziyade siyasi liderlerin Almanya’nın uluslararası rolüne dair yeni varsayımlarından ileri gelmekteydi. Kosova ve Körfez savaşlarında deneyimlenen askeri kriz yönetiminin başarısızlığı Bundestag- Alman Federal Meclisi tarafından Almanya’nın geçmişinin ağırlığıyla bağlamsal benzerliğinden ötürü uluslararası rolünü gözden geçirmesine yol açmıştır.

Meclisin sağ kanadı NATO ve AB gibi uluslararası örgütlerin gücü, nüfuzu ve tutarlı bir girişim sergilemelerine duydukları kaygıdan ötürü “bir daha asla yalnız olma” (nie wieder allein) ilkesini benimserken, meclisin sol kanadı ise 1995 Srebrenica Katliamından hareketle kitlesel insan hakları ihlallerine ve etnik şiddetin yol açtığı güç kullanımına karşın “bir daha asla Auschwitz” (nie wieder Auschwitz) tarihi sorumluluk bilincine göre hareket etmeyi benimsemişlerdir (Dalgaard-Nielsen, 2005, s. 349). 1991 yılında gelenekselci Helmut Kohl hükümeti Amerika liderliğindeki ortak müdahaleye sessizce katkı sağlarken SPD ve Yeşiller ortaklığındaki Schröder hükümeti 2003 Irak savaşına katkı vermeyi şiddetle reddetmekle kalmayıp Alman direnişini destekleme potansiyeline sahip Fransa ve Rusya’ya lobi desteği sağlamıştır (Dalgaard-Nielsen, 2005, s.340). Bu dış politika felsefesi etrafında bir uzlaşma sağlayan Almanya, Irak savaşını koşulsuz şartsız karşısında durmasıyla bağımsızlığın nihai zaferini ortaya koymuştur. Dolayısıyla Almanya, uluslararası hedeflerini yalnızca Batılı devletlerle entegre bir şekilde tanımlamaktan daha öteye geçen temel bir dönüşüm geçirerek yeni küresel odaklanmasını ekonomiden, siyasete ve güvenliğe varacak şekilde kademeli bir şekilde genişletmenin yollarını aramıştır (Karp, 2005, s.66). İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Nazi militarizmin hayaletinin güdümünde pasifist misyonun

izinden giden Alman hükümetlerinin aksine Sosyal Demokrat partili Şansölye Schröder Alman dış politikasına ‘normal’ bir form kazandırmakla övünmüştür (Grant, 2005, s.1).

Dış politikayı güçlendirme konusunda istekli davranan Schröder hükümeti, Almanya’nın artık diğer ‘orta ölçekli gelişmiş ülkeler’ gibi ulusal çıkarlarını savunabileceği iddialı bir dış politikadan bahsetmiştir. Amerikan çıkarlarına boyun eğmekte karşı bir direniş sergileyen Schröder hükümeti Almanya’nın AB’nin veznedarı olmadığını hatırlatarak NATO ve BM gibi kurumsal ortaklıkların kolektif baskısı altında hareket etmek yerine Alman yolunu izleyeceğini dile getirmiştir (Grant, 2005, s.2, DW, 2002). Bu nedenle Batılı müttefiklerin Almanya’ya dair genel izlenimleri dış politikada daralan ve dostlarından uzaklaşan bir algının esiri olduğu yönünde olmuştur. Schröder Almanya’sı kendi yolunu sadece dış politikayla değil aynı zamanda eğitimden ekonomiye askeri müdahalelerin kapsamına kadar genişleterek birçok alanla ilişkilendirmiştir (Overhaus, 2005, s.27). Bundeswehr’ın kapsamını ve faaliyetlerine yönelik reform girişimde bulunarak savunma doktrinini ‘kriz önleme’ yerine ‘bölgesel savunma’ olarak caydırıcılık temeli üzerinden yeniden inşa etmiştir. Devamında Alman dış politikasının değişmeye dirençli stratejik kültür öğelerini tarihten ders çıkarma mücadelesi olarak yeniden formüle etmiştir (Dyson, 2005, s.362). 2002 seçimlerinden zaferle ayrılan Schröder Hannover’da yaptığı konuşmada Almanya’nın “kendine güvenen bir ülke” olarak uluslararası sahnede proaktif roller üstlenmesine dair gurur ifadelerini paylaştığında askeri angajmandaki bu çaplı genişleme yaşayan Almanya’nın İsrail topraklarında dahi askeri varlık gösterme ihtimalinin tabu olmaktan çıktığını düşünülmeye başlanmıştır (Overhaus, 2005, s.27).

Schröder’in iktidardaki ikinci döneminde Rusya ile yakın arkadaşlığı dikkat çekerken Kızıl-Yeşil koalisyonu dış politikada Avrupa Birliği’ni Doğu Avrupa’ya doğru genişleme politikalarını Türkiye’yle müzakerelerin başlatılmasını öneren farklı bir yöne çevirmesiyle birlik içinde ilişkilerin gerginleşmesine neden olmuştur. Aynı şekilde Bundeswehr-Alman Federal Silahlı Kuvvetlerini askeri bir araçtan ziyade siyasi bir unsur olarak kullanmakta mahzur görmemesi anti-

militarist ilkesinin Sivil Güç normunun sunmuş olduğu çelişkili yapı üzerinden aşmaya çalışıldığı düşünülmüştür. İnsani değerleri önceleme ve barış ortamını koruma temelli geleneksel aidiyeti bulunan Sivil Güç yaklaşımı içerisinde anti-militarizmin ilkesinin sınırlarını aşındıran bir çelişkiye sahiptir. Özellikle Almanya'nın Irak işgalinden sonra Amerika'ya yönelik muhalif tutumu Fransız-Alman dostluğunu pekiştirse de Berlin'in çok kutuplu dünyanın yeni merkezi olma gayesini baltalayan tek taraflı bir bağımlılık yaratmıştır (Hacke, 2005, s.543).

Alman yöneticiler her ne kadar belli dış politika gündemleriyle kendi rüşlerini ispat etmek adına birtakım girişimlerde bulunsalar da stratejik kültür öğelerini açacak bir girişimi sürdürme konusunda ısrar etmedikleri gibi kimi zaman da koalisyon grubunun farklı dinamikleri benimseme arzularından ötürü bu girişimleri engellenmiştir. Sosyal Demokratlar ve Yeşiller ortaklığındaki kabine, uluslararası kriz türlerine ve büyük güçlerin katılımlarını göz önüne alındığında insan hakları ve şiddet eylemlerini önleyici bir girişim olmadığı takdirde mecliste mutabakatı yakalayamamıştır (Dalgaard-Nielsen, 2005, s.355). Bunun yanında Schröder tarihsel yükümlülüğü altında ezilen Alman toplumunun üzerindeki kontrol mekanizmalarını aşmasında büyük bir başarı gerçekleştirmiştir. Alman sorunu yaklaşımıyla ABD tarafından kontrol altında tutmak istenen bu orta seviyedeki bölgesel aktör, Avrupa Birliği'ni NATO ve ABD'nin diğer kurumsal örgütlerinin önüne geçirecek bir girişimde bulunması durumunda ittifaka zarar vermekle veya ortaklığı bölmekle eleştirilmesine bir baş kaldırış göstermesi bakımından büyük bir başarı gerçekleştirmiştir. AB ve NATO içinde etkin olmaktan kaçınan Alman yönetimi, dış politikaya yönelik ABD'nin ve Batılı müttefiklerinin taleplerine karşı uzun yıllar kayıtsız kalmış ve bir askeri veya siyasi rol paylaşımına karşı isteksiz davranmıştır.

İkili ilişkiler nezdinde Bush yönetiminin çıkar yanlısı politik tercihleri ve Asya açılımları karşısında Avrupacı bir söylem takınmıştır. Ancak Transatlantik ilişkileri sürdürme yükümlülüğü ABD'nin tartışmalı politikaları yüzünden askıya alınmadığı gibi herhangi bir anlaşmazlık için uzlaşılı yoluna kapı aralayan liderler, farklı görüş ve çıkar politikalarına saygı duyarak bir çözüm arayışına girmişlerdir (Karp, 2005, 66). Dış işleri bakanı Fischer'in ABD'nin çok taraflılığı giderek terk

eden ve tek taraflılığı destekleyen seslere karşı bir yabancılaşmasından bahsettiği 1999 yılının üzerinden geçen süre zarfında Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa bölgesine duyduğu ilgide azalma ve yeni rekabet ortamı olarak Asya'ya yönelmesi kaygı verici durumları da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle Almanya'nın Schröder dönemi ABD karşıtlığı temelde sadece Alman yolu ile açıklanamayacak kadar karmaşık bir görünüme sahiptir. Dünyanın temel asimetrisinin bozulmasına karşı Avrupa'yı ve Amerika'yı uyaran Fischer, küreselleşmenin çetrefilli yapısına karşı çok taraflı yaklaşımların sürdürülmesinin tek seçenek olduğunu vurgulaması Almanya'nın dış politika temel ilkelerine çağdaş bir bakış açısı getirdiğini göstermektedir (Karp, 2005, 66). Özetle Schröder ile Almanya kendini gerçekleştirmenin yolunu uluslararası itibarından bir şey kaybetmeden gerçekleştirebilmiştir.

2.6.2. 2005- 2021 Alman Dış Politikasında Angela Merkel Dönemi: Mädchen'den Mutti'ye

Alman siyasi tarihinin birçok ilklerini kişiliğinde ve geçmişinde barından Angela Merkel, Doğu Almanyalı siyasi kimliğinden uzaklaşmak adına fen bilimlerinde yer almayı tercih etmiş apolitik bir karaktere sahipti. Dönemin baskıcı zihniyetinde aradığı özgürlüğe bu sayede ulaşan Merkel, akademik hayatı sırasında siyasi toplantılara katılım göstermek geri durmamıştır. 1989'lara gelindiğinde ise Merkel aktif siyasetin içerisine girmeye karar vermiş ve böylece birleşme sonrasında toplumsal birlikteliği yeniden canlandıracak isimler arasında anılmaya başlanmıştır. Doğu-Batı sentezini siyasi kimliğinde bir araya getirmeyi başaran Angela Merkel, Doğu Almanya'yı kabinede temsil etme fırsatını elde ederek haleflerini geride bırakan siyasi bir yükseliş gerçekleştirmiştir. Merkel'i tüm öncüllerinden ayıran en önemli özelliği sosyalizm idealizmi için Batı Almanya'yı terk ederek Doğu Almanya'ya yerleşen Lütherci-Protestan bir papazın kızı olmasından ileri gelmekteydi (Thompson & Lennartz, 2006, s.101). 70'ler dönem kuşağı genci olarak Freie Deutsche Jugend'in (Özgür Alman Gençliği) bünyesinde yer alması çok normal sayılsa da siyasete karşı mesafeli durmak ve Doğu Almanya'dan uzaklaşabilmek adına fizik teorisini bölümü tercih etmiştir. İdeolojik kampaşmadan uzaklaşarak elde ettiği bu akademik özgürlük alanında siyasi

tartışmaların yapıldığı grup toplantılarına katılmış ancak siyasete aktif katılımı Duvar'ın yıkılışından sonra gerçekleşmiştir (Thompson & Lennartz, 2006, s.102-3).

Siyasi kariyerinde ilk adımları 1989'da Duvar'ın yıkılması sonrasında Demokratik Uyanışa (DA) katılarak başlayan Merkel, Hristiyan Demokrat partinin Doğu Almanya cephesindeki kardeş partisiyle birleşmesi üzerine CDU'nun bünyesine dahil olmuştur (Mushaben, 2017, s.26). Meslektaşlarının aksine siyasi kariyer merdivenlerini sırasıyla tırmanmak yerine politikaya katılımından bir yıl sonra Helmut Kohl'un kabinesinde Kadın ve Gençlik Bakanlığına getirilmesiyle hızlı bir yükseliş gerçekleştirmiştir. Merkel'in Doğu Alman kimliğine sahip yönetimine yönelik Henry Kissinger şöyle bir tanımlama yaparak; esaret altındaki duygusal Amerikan yanlısı 1950 ve 60'lar kuşağından ve 68 kuşağının sözde tutkularından etkilenmemiş savaş sonrası bu üçüncü neslin Amerika'ya olan sert eleştirileri şekillendireceğinden bahsetmiştir (Müller-Harlin, 2007, s.3). Ancak Merkel öncüllerinden farklı olarak “dürüst komisyoncu” rolüyle ne Atlantikçilik ve Avrupacılık arasında ne de Amerika ve Rusya arasında bir ayrım yapmadan her ikisini kucaklayıcı bir dil tercih ederek dengeli bir dış politika izlemeyi tercih etmesiyle haleflerinden ciddi anlamda farklılaşmaktadır (Müller-Harlin, 2007, s.3). Apolitik başlangıcına rağmen Merkel'in bu yükselişi, sert manevraları kolayca karşılayabilen, konsensüs ve değişimi kademeli gerçekleştirmeye hazır bu imajın yanında Kohl'ın kızı- Kohls Mädchen” olmasının fayda sağladığını da hatırlamak gereklidir (Thompson & Lennartz, 2006, s.108-9).

Dönemin siyasi katmanları arasında bağ kurması bakımından hem Doğu Almanya'yı temsil etmesi hem de Federal Almanya'da başarılı politik kariyeriyle şansölye adayı olarak güçlü bir desteğe sahip olmuştur (Mushaben, 2017, s.26). Birleşme sonrasında Doğu Almanya cephesinden oy toplamakta zorlanan partiler Batı-Doğu endeksini verecek parti birleşmeleri gerçekleştirseler de Merkel'in her iki cepheyi temsil eden siyasi karakteri rakiplerini elemesine yardımcı olmuştur. Merkel'in başarılı yükselişi kimi zaman cinsiyetçi ayrımlara kimi zaman Doğu Almanyalı kimliği nedeniyle dışlayıcı tavırlarla karşılaşmasına neden olmuştur. Dikkat çeken soğukkanlı ve sakinliğini korumasıyla bilinen Merkel baskı yönetimi

altında büyümenin hayati bir katkısından pozitif bir katkı olarak bahsetmesi kimliğine ve geçmişine yönelik eleştirileri boşa çıkarmıştır. Aynı zamanda Merkel'in bu karakteristik özelliği ılımlı ve kuşatıcı tavırları, farklı politika tercihlerine sahip halkın iç siyasi rekabet ortamında ihtiyaç duyduğu konsensüsü yakalamasına kolaylık sağlamıştır (Hofmann, 2021, s.3).

Alman siyasetinin iktidar partisi Hristiyan Demokratlar'da parti yöneticisi olmasının önünü açan dinsel ve cinsiyet parametreleri yanında coğrafi değerlerinin vermiş olduğu birleştirici metafor ve aynı zamanda bir zamanlar Helmut Kohl'un gözde ortağı olmasının büyük katkısı olmuştur (Wiliarty, 2008, s.83). Özellikle Alman siyasi parti yapılanması olarak korporatist yapının birçok farklı görüşe tek bir parti bünyesinde ev sahipliği yapan çatı formu sayesinde parti tabanını bir arada tutma becerisi, Alman siyasetine kazınan ve siyasi davranışına hicivli bir gönderme yapan "karar vermemek, önemli konularda sessiz kalmak" anlamlarına gelen "*merkeln*" fiilinin üretilmesiyle yer bulmuştur. Kararsızlık gibi algılanan bu bekleme evresinde Merkel, farklı iç parti gruplarıyla yakınlaşma ve bağ kurma fırsatını yakalaması sebebiyle parti bütünleşmesini derinleştirmiştir (Wiliarty, 2008, s.85).

Merkel 2005 yılından 2021 yılına değin kabine ortaklıklarını geleneksel partilerden yana yapmıştır. Sosyal Demokratlar ve Yeşiller koalisyon grubunda dış politika ağırlığı Avrupa odaklı olurken Hristiyan Demokratlar ve Hür Demokrat muhafazakâr ve liberaller ortaklığında ise Atlantik ittifakına ağırlık verilmiştir (Diyarbakırlıoğlu, 2020, s.22). Bunun en bariz örneği olarak tüm koalisyon ortaklıklarını inceleyecek olursak 2005-2009 yılları arasında CDU/CSU- SPD koalisyonu, 2009-2013 yılları arasında CDU/CSU-FDP koalisyon ortaklığını tercih etmiştir. Ancak bu ortaklığın Merkel hükümetine getirileri müttefikleri tarafından sıklıkla eleştirildiği dönem olarak bilinmektedir. Son olarak 2013-2021 yılları arasındaki her iki koalisyon ortaklığında SPD ile iş birliği yaparak Almanya'yı ABD'den Çin'e varan küresel rekabet ortaklığı rakip isimler arasına yazdırmayı başaracak büyük ekonomik sıçrayışlara imza atmıştır (Ermağan, 2021, s.320).

Merkel'in dış politika gündemini oluşturan başlıklar genel itibariyle küresel dinamiklerde bir yükselişi kapsamaktaydı. Bu durum 2000'li yılların başlarında tamamen içe dönük politikalarla kapıları üstüne kapatan getto Almanya'sı düşüncelerine sebebiyet verse de Federal Meclis'te üstünlüğü kazanan CDU ile öncelik, siyasi anlaşmazlıklar nedeniyle kilitlenen iç politikadan ziyade dış politikaya yönelik olmuştur. Yerelde mevcut kırılma riski uluslararası arenada yükselişe imkân tanımıştır. Bu durum kendini Almanya'nın ulusal projelerini küresele taşıma ayağını oluşturan iklim değişikliği politikalarından başlayarak askeri operasyonlara katılım göstermeye kadar genişleyen “çok taraflılık, anti-militarizm ve Sivil Güç” ilkesinin opsiyonlarını genişletmeye olanak tanımıştır (Yoder, 2011, s.364).

Şansölyelikteki ilk yıllarında hızla yakaladığı siyasi şöhretin aksine dış politikada ağır krizlerle yüzleşmiştir. 2009 yılına değin süren açık ara en belirgin krizlerin başında Euro Bölgesel Krizine gönülsüz yaklaşımı gelirken ikinci sırayı BM Güvenlik Konseyi'nin 1973 sayılı Libya üzerinde uçuşa yasak bölge uygulama kararına karşı çekimser oy kullanması almıştır (Oppermann, 2012, s.502). Uzun yıllar bir balon gibi büyüyen Amerika merkezli ekonomik bunalım, aralarında Yunanistan, İspanya, İrlanda ve Portekiz'in de bulunduğu Avrupa'nın “topal ördekleri” olarak anılan bu ülkelere sıçramasıyla Batı ittifakını etkileyen bir kriz döngüsüne yol açmıştır (Çakaş, 2019, s.77). Domino etkisi gösteren bu gelişmeler karşısında ekonomik büyümelerde düşüşler yaşanmış, kamu borçlanmaları artmış ve işsizlik yükselmiştir. Birlik içerisinde ortak bir uzlaşıya varamayan Avrupalı devletler, bireysel çözüm arayışlarına diğer bir ifadeyle çareyi dış borçlanma ve yardım paketlerine yönelmekte bulmuştur. Ancak bu uygulama krizin küresel yansımalarını derinleştirmiştir.

2008 yılında başlayan bu ekonomik kriz döngüsü 2010 yılında giderek derinleşmiş ve finansal borç krizi Avrupa genelini kapsayan Euro merkezli bir bunalıma dönüşmüştür (Ela & Eser, 2015, s.210). Bu kriz sürecinde ortak bir çözüm üretmekte geciken Avrupa Birliği üyeleri devlet temelli ve kurumsal yardım paketleri oluşturmaya karar vermişlerdir. Bu durum özellikle içlerinde cari ekonomik gücüyle öne çıkan Almanya'yı ve diğer ülkeleri endişelendirmeye

başlamıştır (Diyarbakırlıoğlu, 2020, s.7). Kriz esnasında dahi büyümeye devam eden Almanya, cari fazlasına sahip ekonomi büyüklüğü ile ABD Hazinesi'nin ve kamuoyunun artan tepkisiyle karşılaşmıştır (Matthijs, 2016, s.136). Avro bölgesinde mali krizin tırmanışa geçtiği 2010'lı yıllarda dahi Almanya'nın ihracata bağlı ekonomik büyüme eğrisinin tırmanışa geçmesi bölge devletleri ve sermaye sahipleri tarafından sürece liderlik yapması yönünde çağrılar artmasına neden olmuştur. Almanya, her ne kadar isteksiz olsa da hem kredi notları hem de küresel ölçekte büyüyen GSYİH oranı yanında Avrupa ekonomisinin %28'ine sahip olması sürecin gönülsüz de olsa üstlenicisi olmasına zorlanmıştır (Matthijs, 2016, s.137).

2008 yılında Euro krizinin finansal bir görünüm olarak Avrupa geleninde bir ekonomik bunalıma yol açtığında Merkel yönetimi 2009'a kadar kapsamlı finansal kurtarma paketlerine karşı sert bir şekilde direnerek Goethe'nin şu sözüne atıfta bulunmuştur: *“Ein jeder kehr’ vor seiner Tür, und rein ist jedes Stadtquartier”*. Merkel'in bu sözlerle ifade etmek istediği şey *“herkes kapısının önünü süpürsün ki her mahalle temiz olsun”* sözü Avrupalı komşuları tarafından üzüntüyle karşılanmıştır (Mushaben, 2017, s.161). Özellikle Avrupa'nın diğer cephesinde Fransa işsizlik ve büyüme sorunlarına gömülüyken, İngiltere ise Brexit gündemi ile birliğin bütünlüğünü sarsmış, İtalya ve İspanya ise Yunanistan'ın düştüğü borçlu kampına girmiş bir manzara karşısında Almanya'ya Avrupa'nın muhtemel kurtarıcısı olmaktan başka bir çıkar yolu kalmamıştır (Matthijs, 2016, s.140). Ancak Merkel hükümetine yöneltilen eleştirilerin ortak noktasını, kriz çözümünde Avrupalı dostlarının liderlik rolünü üstlenme taleplerine kayıtsız kalması oluşturmuştur. Merkel'in bu tavrı “sorumlu bir hegemon” rolü üstlenmek, Avrupa'nın tek para birimini kurtarmak için güçlü ve kararlı taahhütleri zamanında almadığından dolayı çok geç ve çok yetersiz kalmakla kınanmıştır (Oppermann, 2012, s.502).

Krizin Almanya cephesinde ise Avrupa'nın tüm gönülsüz hegemonya yakıştırmalarına karşın Alman bankaları Amerika, İngiltere ve Fransa'daki bankalardan daha fazla fonlama politikasına bağımlıydı. Diğer bir ifadeyle finansal patlama sonlansa dahi Alman ekonomisi yapısal bir krize karşı savunmasızdı. Merkel'in elini kolunu bağlayan bir diğer mesele ise zayıf koalisyon ortaklığının

yaratacağı muhtemel sorunlardan kaynaklanmaktaydı (Zimmermann, 2014, s.323). Krizin kısa vadede bir çözümü olmadığını dile getiren Merkel, süreç boyunca sessizliğini koruyarak kemer sıkma politikaları uygulamıştır. Böylelikle Almanya Avrupa'ya sadece rol model olmakla kalmamış aynı zamanda hegemonluk kisvesini zorla üstlenmiştir (Açıkalın, 2020, s.152).

Merkel, süreci gönülsüzce devralmış, ekonomik merkezileşmeyi denetim mekanizmaları ile kontrol altına alarak sistemi güçlendirmiştir. Sürecin işleyişinde gösterilen katı tutumlar nedeniyle Almanya'nın ekonomik müdahaleciliğine yönelik ciddi çekişmeler yaşanmıştır. Almanya'nın artık çok taraflılığa daha "koşullu" bir bağlılık geliştirdiğinden bahseden Hans Kundnani, Almanya'nın ekonomik gücünü, Avro bölgesinin sıfır toplamı rekabet ortamından istifade ederek kendi önceliklerini diğer üyelere empoze etmek için kullandığını ileri sürmüştür (Crossley-Frolick, 2017, s.449). Bu süre zarfında Angela Merkel, hegemon Almanya'dan beklentiler, koalisyonun sınırlı mutabakatının politika reçeteleri ve diğer yandan ulusal çıkarları yerine getirme gayreti arasında sıkışmıştır. Bu nedenle bir sonraki seçimde yeniden meclis çoğunluğunu kazanan Merkel, koalisyon ortaklığına Hür Demokratlar ile devam etmeye karar vermiştir. Ancak meclis içerisinde aynı iletişimi yakalayamadığı FDP ile 2009-2013 yıllarında iç çekişmelerin dış politikaya olumsuz yansımaları olmuştur. Uluslararası ortamın bir kaosa doğru sürüklenmeye başladığı 2010'lu yıllar Almanya'nın jeo-stratejik konumu gereği krizlerle doğrudan yüzleştiği ve sürecin yöneticisi olarak "vazgeçilmez güç" taleplerinin de dile getirildiği kalıcı krizler dönemi olarak adlandırılan yeni bir evreye geçmiştir (Oppermann, 2018, s.498).

Bu kriz silsilesinin bir diğeri ise Libya müdahalesi ile başlayan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Arap Baharı ayaklanmaları olmuştur. Yönetim değişikliği talepleri doğrultusunda başlayan isyan hareketleri şehir içi çatışmalardan iç savaşa hatta yeni silahlı örgütlerin oluşumuna kadar varan bir kaosa yol açmıştır. İç savaş sinyali veren rejim değişikliği talepleri uluslararası camiadan tepkiler toplamaya başlamış ve Fransa ve İngiltere'nin öncülüğünde BM Güvenlik Konseyi'nin askeri müdahale kararı almasıyla bölgesel çatışma küresel bir hesaplaşmaya yol açmıştır. Hafızalarda tazeliğini koruyan Afganistan savaşının zorluk ve başarısızlıkları

nedeniyle Merkel hükümeti çekimser oy kullanarak tarafsız kalmayı tercih etmiştir (Bülbül, 2019, s.425).

Dış işleri bakanı Guido Westerwelle, operasyonun sınırları ve kapsamına dair belirsizliklerinden ötürü her adaletsizlikte askeri araçlarının kullanılmasının yanlış olduğunu dile getirmiştir. Batılı müttefiklerinin ısrarcı tavırlarına direnç göstermesi Alman dış politikasının izole bir vizyonun esiri olduğu ve dostlarının güvenini sarsmakla eleştirilmiştir (Oppermann, 2012, s.504). İç siyasi hesaplaşmalar Almanya'yı ulusal çıkarlarını dış politikanın imtiyazlı maddeleri arasında yer vermeye zorlamıştır. Kendi menfaatine hizmet etmeyen operasyonlara katılma yönündeki isteksizlik Soğuk Savaş sonrasında Alman erginleşmesine 'coming of age' olarak tanıyan durumu Almanya'yı bir güvenlik tüketicisi olmaktan çıkarıp güvenlik üreticisi- sağlayıcısı konumuna getirmiştir. Bu düzeye gelmesi ise Kızılar- Yeşiller koalisyonuna kadar bir düzine yıl olsa da ortakları nezdinde fikrine "danışılan" ve farklı bir görüşe sahip olma hakkını elde etmesine olanak tanımıştır (Fürtig, 2007, s.313).

Euro bölgesel krizi ve Libya müdahalesindeki tavırda görüldüğü üzere Almanya iç politika anlaşmazlıklar nedeniyle dış politika meselelerinde pasif kalmaya zorlanmıştır. Bölgesel krizlerin birbiri ardına tırmanışa geçtiği dönemde Alman politikacılarının dış politikadaki performansları Sonderweg (ayrı yol) veya Alleingang (kendi kendine hizmet eden- yalnız devam eden) olmakla eleştirilmiştir (Hyde-Price, 2015, s.603). Avrupa Birliği içerisindeki en büyük ortağı Fransa ile yapılacak askeri operasyon olan OGSP'ye katılmaktaki isteksizliği ve buna ek olarak NATO'nun 2013 Steadfast Jazz tatbikatına katılmayı reddetmesi üzerine Almanya'nın yolunu kaybettiğini, eksen kayması ve en nihayetinde güvenlik ve sorumluluk konusunda dış politikada stratejik tutarlılıkta konusunda bir eksiklik yaşadığı Batılı liderler tarafından sıklıkla dile getirmeye başlanmıştır.

Burada Hyde-Price'nin önemli bir benzetmesi bulunmaktadır. Almanya'nın içinde bulunduğu durumu "Biedermeier" zihniyetine kapılmakla eş değer tutmuştur. Buna göre 1815 Viyana Kongresi ve 1848 Devrimleri arasında artan refah karşısında Avrupalı orta kesim lükse ve iç kaygılarına odaklanarak depolitize

oldukları bir dönemden bahsetmektedir. Bu benzetme Almanya'nın ekonomik refah düzeyiyle bir rehavete kapıldığını ve uluslararası olayları uzaktan izlediğine dair yorumların yapılması ile aynı minvalde yer almaktadır (Hyde-Price, 2015, s.603). Bu duruma sebebiyet veren başlıca unsurlar kamuoyunun tepkileri ve koalisyon parti gruplarının ideolojik farklılıklarından kaynaklandığı görülmüştür. Özellikle birleşme sonrasında yürütmenin karar alma mekanizmasının evcilleştirilmesi, küçük partilerin (FDP ve Yeşiller gibi) hükümetteki orantısız etkileri ve dış politika uygulamalarını çıkmaza sokmaktadır (Harnisch, 2013, s.79). Ancak karar vericiler müttefiklerinin eleştirilerine daha fazla kayıtsız kalamayıp 2014 Münih Güvenlik Konferansında “sorumluluk” açıklamaları ile Almanya'nın yeni bir dış politika misyonunu ilan etmiştir. Bu noktada seçim arifesinde bulunan Merkel ise üçüncü kez iktidarını daha da güçlendirerek 2013 seçimlerini başarıyla kazanmıştır. CDU ve SPD koalisyon dönemi Merkel için yeni açılımlara özellikle dünyanın bir krizler dönemine girdiği süreçte elini güçlendirmiştir. 2014 yılında Münih'te düzenlenen Güvenlik Konferansında Almanya, Libya sürecinde Obama yönetimine ve Avrupalı ortaklarıyla ayrışan ve derinleşen görüş ayrılıklarını rayına oturtacak düzenlemeler için birtakım sinyaller vermiştir (Helwig, 2015, s.33).

Almanya ortaklarına karşı mesafeli yaklaşımını aynı zamanda ekonomik temelli ulusal çıkar politikasının yol açtığı imaj kaybını tolere edecek bir girişime ihtiyaç duymuştur. Merkel'in çalkantılı ikinci döneminde 2013 yılının başında Akdeniz ve Ortadoğu coğrafyasında yaşanan gelişmeler küresel çapta tepkilere yol açmıştır. Dönemin Alman Başbakanı Joachim Gauck'ın çatışmaların birçok alanda sebep olacağı sorunlara karşı uluslararası camiayı bir araya gelmeye ve çözüm üretmeye davet etmiştir. Bu konuşmanın ardından geleneksel olarak düzenlenen ve dünyanın dört bir yanından güvenlik katılımcılarının bir araya geldiği Münih Güvenlik Konferansının 50. Yılında Avrupa iş birliği ve sorumluluk paylaşımı konulu açıklamasını yaparak Alman izolasyonunun sona erdiğini açıklamıştır (Der Bundespraesident, 2013). Münih Güvenlik Konferansı'nda Alman dış politikasında yeni bir dönemin başlangıcının sinyallerini veren Başbakan Gauck ülkesinin uluslararası sahada daha fazla rol üstleneceğini, Almanya'nın güvenliği için BM, NATO ve AB temelli düzenin korunmasının ve devam ettirilmesinde payına düşeni yerine getireceğini kararlı bir şekilde ifade etmiştir. Bu bakımdan Güvenlik

Konferansı Almanya'nın yeniden Kosova ve 11 Eylül döneminde izlediği rotaya yeşil ışık yakmıştır. Merkel ve yeni kabine üyeleri güvenlik politikalarındaki bu başarısızlığın daha fazla sürdürülemez olduğunu kabul etmiş ve nihayetinde dış politikadaki sıfırlanma radikal bir şekilde gerçekleşmiştir (Aggestam & Hyde-Price, 2020, s.16).

Almanya Lizbon Anlaşması ile Euro krizi sürecinde önleyici kurumsal prosedürleri düzenlemiş ve Avrupa Birliği'nin işleyişine katkıda bulunmuştur. Ancak Almanya'nın sorumluluk üstlenme söylemi, Avrupa Birliği'nin kuruluş ilkelerine ve işleyiş şekline ters düşen yeni bir “yöneten ve yönetilenler” yapısı oluşturma amacı taşıdığına dair fikir çatışmasına yol açmıştır. Anthony Giddens burada önemli bir teşbih yaparak “*Almanya'nın askeri yollarla fethedemeği Avrupa'yı pasifyollarla fethetmiş*” ifadeleri birleşme sonrasında “deutschmarks”ın Alman gücünü genişleterek küresel düzlemde elde ettiği yükselişe işaret etmiştir (Şirin, 2020, s. 478; Hellman, 2016, s.6). Almanya, bu süre zarfında her ne kadar Fransa ile ‘kooperatif iş birliğini’ artırmış olsa da birlik içindeki dominant rolünü bir kenara bırakamamıştır (Bulmer, 2014, s.1255). Düşünürlerin bir kısmı ise değişimin Avrupa bölgesinde artan bir Alman hegemonyasından bahsederken, Maull'un da içerisinde bulunduğu diğer grup ise artık “normalleşen” yani normal devlet aktörleri gibi davranan bir Almanya'dan bahsetmektedir. Kısaca Almanya, nükleer güç kapasitesinden mahrum ve güçlü anti-militarist ilkesine sahip olarak yumuşak güç unsurlarını kullanan sivil bir güç olarak tasvir edilmektedir (Bulmer, 2014, s.1250).

Ancak Merkel döneminde Alman dış politikasının geleceğine yönelik bu dönemde tezahür eden tartışmalar dört gündem etrafında toparlanmaktadır. İlki Almanya'nın geleneksel ilkelerine bağlılığı devam etmesine rağmen bölgesel krizler karşısında Almanya'nın uluslararası rolü ve önceliklerini yeniden düşündüğü görülmektedir. Bu durum dış politikada Batı entegrasyonu ilkesini aşındıracak sorumluluk ve çekimserlik kavramları arasında gelgitler yaşamasıyla gerçekleşmiştir. Dış politikanın çatı formu olarak kısıtlama kültürü ve Sivil Güç ilkeleri Alman çıkarlarına hizmet edecek şekilde kullanılmıştır. 11 Eylül süreciyle başlayan ve Afganistan müdahalesindeki isteksizlikle baş gösteren “Alman yolu”

siyasi çıkışı, Libya uçuşa yasak bölge oylamasında çekimser oy kullanmak ve Eurozone kriziyle Almanya'ya gelen liderlik taleplerine yerelde gönülsüzlük nedeniyle kayıtsız kalmıştır. Ancak küreselleşmenin ve müttefiklik bağlarından en yüksek düzeyde istifade eden Almanya'nın sorumluluk üstlenerek 'yapıcı güç' rolünü yerine getirmesi beklenmiştir (Bulmer, 2014, s.1255). Alman politikacılar Alman gücünün sorumluluklarını üstlenme zamanının geldiğini kabul etmişlerdir.

Bir diğer tartışma gündemi ise dış politika ilkeleri ve çıkarların Merkel dönemindeki ağırlığının değişmesine yönelik olmuştur. Liberal değerleri yayma, demokrasiyi teşvik etme ve hukuk düzenini koruma girişimi değer ve çıkarlarıyla uyuşsa da mülteci akını güney ülkeleriyle ilişkilerin gerginleşmesine neden olmuştur. Küresel finansal krizin ardından, Rusya'nın bölgedeki güvenlik endişesini yeniden harekete geçiren Ukrayna müdahalesi, Arap Baharının beklenilenin aksine sonuçlar doğurması ve etnik-milliyetçi kimlikler arasında tezahür eden iç savaşlar Avrupa'ya doğru yeni bir göç akını tetiklemiştir (Şirin, 2020, 469). İnsanlık krizine dönüşen göç akını Angela Merkel'in 2015 yılında düzenlenen 31 Ağustos'ta yıllık yaz basın konferansında "*wir schaffen das*" yani '*biz bunun üstesinden gelebiliriz*' vurgusuyla, Almanya için ekonomik esnekliğin, gelişen sivil toplum yapısından ve demografik ihtiyaçlarının sunmuş olduğu düzenli koşulları anarak ortak bir çağrıda bulunmuştur. Merkel'in planladığı gibi yürütülemeyen bu politik çağrı Avrupa Birliği ülkeleri arasında ciddi tepkilere yol açmış ve konu hakkındaki Almanya'nın tavrına yönelik canlılığını koruyan bir konum tartışmasını başlatmıştır (Oppermann, 2018, s.5).

Merkel'in başlattığı bu politik açılım esasında Hristiyan inançlarına atıf yapan ortak bir ağ yaratmayı, krizin muhtemel sonuçlarını engellemeyi ve bu popülasyonu doğru yönetmeyi kapsamaktaydı (Demir & Atak, 2020, s.123). Bu sorumluluk yüklemesi Holocaust faciası sonrasında başlatılan iltica programını akıllara getirmiştir. Buna göre insanların güvenli bir yer arayışlarına yanıt olarak Almanya kapılarını nüfusunun büyük bir oranını temsil eden göçmenlere açmayı benimsemiştir (Aras & Sağıroğlu, 2020, s.108). Ancak Almanya'nın açık kapı politikasındaki ısrarlı dayatmaları, Avrupa Birliği içinde fikir ayrılıklarını özellikle kendi aleyhinde derinleştirmiştir. Dış politikada yeni sorumluluk anlayışının kendi

benliğine hizmet ettiğini, ortakları pahasına da olsa ulusal çıkarlarını gözettiğini ve imajını güçlendiren tek taraflı adımlar attığı yönünde genel bir algı oluşmuştur (Hellmann, 2016, s.8). Schengen sistemi ve Dublin anlaşmasını aşan uygulamaları ile Merkel'e dair varolan "dürüst komisyoncu" algısı, itibarını kaybetmiştir (Şirin, 2020, s.482). Bu nedenle siyasi elitlerin yeni dış politika vizyonu ilanıyla birlikte sıklıkla dile getirdikleri "sorumluluk" kavramı müttefiklerince sorgulanır olmuştur.

Diğer bir üçüncü tartışma konusu ise Willy Brandt'ın II. Dünya Savaşından sonra Almanya'nın Doğu Avrupalı komşularıyla ilişkilerini yeniden eski rayına oturtma çabasını girişimi olarak bilinen Doğu Politikasına (Ostpolitik) yönelik olmuştur (Ermağan, 2021, s.321). Değerler temelli oluşturulan bu politik yaklaşım Doğu'ya Açılımı kapsamaktaydı. Ancak dış politikanın ekonomik gücü diğer ülkelere karşı bir dayatma aracı olarak kullanmasından kaynaklanan ve giderek Rus-Çin otokratik rejimlere bağlılığa kaymasıyla birlikte ABD'nin Almanya ile sahip olduğu ekonomik ortaklığın giderek azalması Washington cephesini rahatsız etmeye başlamıştır (Ermağan, 2021, s.322). Batılı ortakları tarafından menfaatçıkar ilişkisine yönelik Başkan Obama'dan gelen sert eleştiriler ve NATO'nun eski Sovyet bloğunda varlık gösterme çabaları Ukrayna'nın NATO üyeliğine başvurmasıyla bölgenin hareketlenmesine neden olmuştur. Bu durumun hemen ardından Rusya stratejik bir konumda bulunan Kırım'ı ilhak ederek ve Ukrayna'daki ayrılıkçı milisleri destekleyerek bölgedeki huzur ortamına gölge düşürmüştür (Konak, 2019, s.84). Uluslararası hukuk kurallarını ihlal eden girişimleri karşısında Alman siyasi elitler ılımlı bir tutum sergileyerek ortaklık ve iş birliklerini koruyan ve normlara saygı duyan bir politik duruş sergilemeyi tercih etmişlerdi. Almanya'nın PESCO'yu geliştirme girişimleri ise sekteye uğrayarak NATO'ya olan bağlılığın bölgede güçlenerek artmasına neden olmuştur (Bayraktar, 2023, s.143). Libya süreciyle karar alma mekanizmasının hızla NATO'ya kayması Avrupa Konseyi'nin göreceli itibarını azaltmasına ve Almanya'nın liderlik yeteneğini kaybetmesine yol açmıştı. Ancak kısa bir süre sonra Almanya eşsiz liderlik potansiyelini sergileyecek uygulama alanını Ukrayna müdahalesi ile bulmuştur. Moskova ile doğru ilişkiler kurma çabası adına Berlin hükümetinin Avrupa Birliği içinde hem küçük üye devletler hem İngiltere ve Fransa ile yürüttüğü yoğun

tartışmalar neticesinde askerî harekât yerine yapıcı angajman, ekonomik ve politik yaptırımlar uygulaması konusunda bir anlaşmaya varılmasını sağlamıştır.

Böylelikle Avrupa Birliği'nin dış politika kararlarının koordine edildiği Avrupa Konseyinde, ortak amaçlar için diğerlerini harekete geçirme amacına hizmet eden kilit bir güvenlik savunucusu olduğunu kanıtlamıştır. (Weitershausen, Schäfer & Wessels, 2019, s.2-3). Almanya sorumluluk politikası doğrultusunda Normandy grubunu (Rusya, Ukrayna, Fransa) ve Weimar üçlüsünü (Almanya, Fransa, Polonya) yöneterek bölge birliğini canlandırmaya çalışmıştır. Ortak liderlik çabasını AB'ne bırakılamayacak kadar hassas bir konu olarak gören Almanya tepkileri üzerine çekmemek adına arabuluculuk masasını müttefikleri ile paylaşmıştır. İnsani diplomasinin önemli bir temsilcisi olarak bu çatışmayı çözüme kavuşturan Almanya'nın öncü duruşu Batılı müttefiklerince kimi yerde baskıcı olması nedeniyle kimi yerde ani aksiyon almaktan kaçınarak Rusya ile sahip olduğu çıkar ilişkisini korumasından ötürü eleştirileri üzerine çekmiştir (Forsberg, 2016, s. 29). Almanya önceliklerini Avrupalı ortaklarının tercihlerine uyum sağlamaya çalıştığı kadar Avrupa'nın güvenliğinin kilit ortağı olan Moskova'yla diyalog potansiyeli tüm başarısızlıklara rağmen sürdürülmeye çalışması Rusya'yı anlayanlar (Russlandverstehern) ve Putin'i dışlayanlar (Putin-Verharmlosern) arasında bir çekişmeye neden olmuştur (Weitershausen, Schäfer & Wessels, 2019, s.8).

Dördüncü ve sonuncu tartışma konusu ise Batı entegrasyonuna yönelik olmuştur. Alman dış politika eksenini Avrupa ve Atlantik ittifakına bağlılığı esas alan çok taraflılık ilkesi son yıllardaki küresel gelişmeler sonrasında jeo-ekonomik güç odaklı bir yaklaşımla yönelmiştir. Çok taraflılıkta seçici davranan Merkel yönetimi, Schröder dönemiyle başlayan 'normalleşme' sürecini bağımsız dış politika çizgisiyle ileriye taşımıştır (Matthijs, 2016, s.146). Ancak ABD'nin yeni başkanı Donald Trump, Avrupa üzerindeki geleneksel rollerinden vazgeçmiş ve Atlantik ittifakına yönelik muhalif politikalar izlemeye başlamıştır. NATO harcamaları konusunda ortak mutabakat sağlanamamışı üzerine Almanya'daki NATO askeri varlığını azaltma kararı almıştır. Almanya'nın artan ekonomik üstünlüğünü, Brexit

sonrasında “primus inter pares” eşitler arasında birinci olarak hareket edilmesinin önünü açtığına dikkat çekmiştir (Weitershausen, Schäfer & Wessels, 2019, s.11).

Bunun yanında küresel imajın elde ettiği başarıyla Avrupa Birliği ve NATO içerisinde sorumluluk üstlenme konusunda sınırlı bir ilgi göstermesine ve AB’nin ve Almanya’nın otokratik rejimlerle (Rusya, Çin ve İran) artan iş birliklerine meydan okumuştur. Almanya’nın ulusal inisiyatifinin müttefik bağlarını görmezden gelmesi olarak değerlendiren Donald Trump, Brexit sonrasında Transatlantik İş Birliği’ne olan bağlılığı savunan kesimin zayıflamasıyla Avrupa içinde otoritesini artıracak ve Avrupa’nın zayıflayan küresel ağırlığını dengeleyecek yeni savunma stratejileri geliştirerek NATO’yu zayıflatmakla ve Avrupa’yı Rus gazına esir etmekle suçlamıştır (Şirin, 2020, 485).

Trump yönetimiyle ABD’nin bölgesel rolüne dair artan tartışmalar Transatlantik ilişkilerin güvenilirliğinde büyük bir gedik açmıştır. Almanya’nın stratejik özerlik vurgusu başta Fransa olmak üzere AB’nin birçok paydaşı tarafından destek bulmuştur. NATO alternatifi olarak büyük bir savunma projesi olarak yürütülen PESCO her ne kadar Avrupa müttefiklerin bölgesel güvenliğini önceleyen ulus-üstü bir oluşum olarak Almanya ve Fransa öncülüğünde yürütülmeye çalışılsa da her bölgesel krizde bu iş birliği girişimi NATO’ya duyulan ihtiyacın artmasıyla ertelenmiştir (Bayraktar, 2023, s.143). Tüm bu değerlendirmelerin eşiğinde Merkel dönemi dış politika değişimi ele alındığında ‘Sivil Güç’ paradigması sınırlarını aşan Berlin, orta ve uzun vadede ‘jeo-stratejik ve ekonomik’ küresel rekabetin kapılarını Almanya’ya ve Avrupa Birliğine açmıştır. Batı entegrasyonunu politikasını Atlantizm ve Avrupa endeksli yapısal formunu çok boyutlu ilişkiler ağını kucaklayıcı, dengeli ve bağımsız bir yapısal form kazandırma gayretinde olmuştur. Ancak Merkel’in 2021 yılındaki seçimlere katılmayacağını açıklaması üzerine Hristiyan Demokratlar bu politik mirası devam ettirecek uygun bir aday bulamamıştır. Bu siyasi endişeler sadece Hristiyan Demokratlar cephesinden diğer partilerin hanesine oy devşirmekle kalmamış aynı zamanda aşırı sağcı kanadı temsil eden AfD’nin oylarını büyük oranda artırmasına ve Almanya’nın siyasi istikrarına gölge düşürmesine neden olmuştur. Netice itibarıyla Almanya sadece dış politikada bir dönüşüm geçirmekle kalmamış

toplumsal kimliğin yapı taşlarına işlemiş olan aidiyetler yeni neslin değişen politika yaklaşımlarına da yansımıştır.

2.6.3. 2021- 2023 Olaf Scholz: Alman Dış Politikasında “Zeitenwende” Dönemi

Gerhard Schröder döneminde tarihinin en yüksek oy oranına ulaşan Sosyal Demokratlar (Sozialdemokratische Partei Deutschlands) Merkel’in iktidarı boyunca güçlü bir çıkış gerçekleştiremeye de her seçimde koalisyonun ikinci büyük partisi olmayı başarmıştır. Ancak Angela Merkel’in 2018 yılında bir sonraki seçimde aday olmayacağını duyurması Hristiyan Demokratlar arasındaki anlaşmazlıkları derinlestirmesiyle birlikte Sosyal Demokratın gençlik tabanından gelen Olaf Scholz için şansöyelik fırsatı doğmuştur. Uzun yıllar Hristiyan Demokratlar (Christlich Demokratische Union Deutschlands) ve Yeşiller (Bündnis90/Die Grünen)’in arkasında kaderine terk edilmiş olan Sosyal Demokratlar 2021 seçimini galibiyet sonuçlandırmıştır (Turner, Vampa, Scantamburlo, 2022, s.128). Scholz’un Merkel’in iktidarı boyunca üstlendiği bakanlık görevi ve diğer vazifelerini başarıyla yerine getirmiş olması halk nezdinde olumlu bir imaja sahip olmasını kolaylaştırmıştır (Turner, Vampa, Scantamburlo, 2022, s.129).

Tekstil endüstrisinde çalışan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Scholz, akademik ve siyasi kariyerinin ilk adımlarını Batı Almanya’nın önemli şehirlerinden biri olan Hamburg’da atmıştır. Henüz lise yıllarında başlayan siyasi tutkusu Sosyal Demokrat Parti’nin gençlik yapılanmasında yer almasıyla ve üniversite yıllarında partinin radikal kanadına katılmasıyla devam etmiştir. Alman birleşmesinin beraberinde getirdiği mali ve demografik sorunlar karşısında iktidarı zayıflayan Helmut Kohl Sosyal Demokratlar karşısında büyük bir yenilgi yaşamıştır. Bu durum Olaf Scholz’a aktif siyasetin kapılarını açarak önce Hamburg-Altona bölgesinden Federal Meclis’e girmeyi başarmasına ardından Gerhard Schröder’in en yakın ortağı ve koruyucusu olarak siyasi kariyerinde önemli bir atılım gerçekleştirmesine olanak tanımıştır (Ray, 2023). Ancak Schröder’in güçlü kimliği arkasında kalan Scholz, iktidara gelmek için tarihinin en güçlü çıkışının ardından geçen 16 yıl boyunca “büyük koalisyon” un küçük ortağı koltuğuna

mahkûm olmuştur (Ray, 2023). Merkel'in bir sonraki seçimlerde aday olmayacağını ifade etmesi üzerine yeni şansölyelik makamı için en uygun adaylar listesinin başında Scholz'a yer verilmiştir.

Hristiyan Demokratlar/Hristiyan Sosyal Birlikleri ve Sosyal Demokratlar arasındaki ilk koalisyon ortaklığında Merkel'in yanı başında SPD'nin parlamentodaki ilk sekreteri olarak yer alan Olaf Scholz, Merkel'in kabinesinde çalışma ve sosyal işler bakanı olarak görev aldıktan kısa bir süre sonra ekonomik durgunluk döneminde işsizliğe karşı Kurzarbeit (kısa süreli çalışma) politikasını hayata geçirmesiyle halk nezdinde itibarını artıran bir başarıya imza atmıştır. İşçilerin işten çıkarılmasını önleyen bu politika çalışma saatlerinin azaltılmasını ve eksik ücretin devlet tarafından karşılanmasını sağlayan başarılı bir politik girişim sağlamıştır. Her ne kadar bu başarılı çalışma sonraki üç seçimde de SPD'ye istediği başarıyı sağlamamış olsa da bu politika çıkışıyla Scholz, seçmen tabanında tanınan bir isim olmayı başarmıştır. Öyle ki medya karşısındaki sakin ve mekanik tarzdaki açıklamaları nedeniyle "scholzomat" lakabıyla anılmaya başlanmıştır.

2017 federal seçimlerinde yeniden şansölyeliğe seçilen Merkel, kabinede başarılı girişimlerinden dolayı maliye bakanlığı ve şansölye yardımcılığına Olaf Scholz'un getirilmesini tercih etmiştir (Ray, 2023). Scholz'un, Merkel'e olan yakınlığı ve pandemi döneminde yeniden Kurzarbeit politikasını izleyerek ekonomiyi canlandırması, halk nezdinde popülerliğini artırmasına Merkel'in merkezci tabanı tarafından sürekliliği sağlayabilecek bir aday olarak görülmesi için olumlu bir izlenim yaratmıştır (Faas & Klingelhöfer, 2022, s.1507).

Seçim sonuçları sonrasında SPD'nin CDU/CSU'dan az bir farkla öne çıkmasına rağmen büyük koalisyonun devam etmesini istemeyen Scholz, iki aylık müzakerelerin ardından Yeşiller ve Hür Demokrat'lar (FDP) ile ortaklıkta anlaşarak kabineyi kurmuştur. Şansölye koltuğuna yerleşen Scholz, dışişleri bakanlığı görevine Yeşiller'den Baerbock ve FDP lideri Chirstian Lindner ise maliye bakanlığında getirilmesinde anlaşmaya vararak Almanya'nın ilk cinsiyet eşitliliğini sağlayan kabinesini kurmuştur (Faas&Klingelhöfer, 2022, s.1518). Bir diğer

dönüm noktası ise Almanya tarihinde ilk kez kabinede Türk kökenli bir vekile yer verilmiştir (Schmitz, 2023; Faas & Klingelhöfer,2022, s.1518).

Almanya’da 1950’den sonra ilk defa Sosyal Demokratlar (SPD), Yeşiller (the Greens) ve Liberal Demokratlar (FDP) arasında oluşan üç partili koalisyon hükümeti diğer adıyla ismini partilerin renklerinden alan trafik ışığı koalisyonu “die Ampelkoalition” görevine büyük umutlarla ve iddialı reformlarda bulunma vaadiyle başlamıştır (Anheier, 2023). Toplumun farklı kesimlerine hitap eden bu partiler koalisyon anlaşmasında “daha fazla ilerlemeye cesaret et” (Mehr Fortschritt wagen – Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit) sloganı ile çıkış yaparken alt başlıklarda yer verdikleri özgürlük-Liberal Demokratlara, adalet-Sosyal Demokratlara ve sürdürülebilirlik-Yeşiller’e işaret eden bir ittifak metni yayınlamışlardır (Stein, 2021, s.2). Pandemi döneminin getirdiği zorluklar karşısında yeni koalisyon hükümeti Merkel döneminde varolan refah düzeyine geri dönme konusunda ortak bir mutabakata sahip olsa da uluslararası paradigma değişimlerine hazırlıksız yakalanmıştır (Stein, 2021, s.2).

Toplumsal politikalarda vatandaşlık yasası ve cinsiyet eşitliğine dayanan önceki dönemden farklılaşan adımlar atıldığı gibi Paris Barış Antlaşması esasını ileri seviyeye taşıyacak farklı hedefler belirleyerek yeni ittifakın önceliklerini Merkel’in savunduğu statükocu dış politikayı koruma gayretini dile getirmişlerdir (Faas & Klingelhöfer, 2022, s.1517). Angela Merkel’in Büyük Koalisyon (Grand Coalition) ortaklığı, Avrupalı ortakları tarafından küresel ortaklık içerisindeki pozisyonunu sürdürmek adına Rusya’ya karşı yarattığı bağımlılıktan dolayı sürekli eleştirilirken Sosyal Demokratlar’ın yeni koalisyon ortaklığı Avrupa Birliğini güçlendirecek yeni politika profillerine odaklanmayı tercih etmiştir (Ross, Shehata, Baumgartner,2023).

Hristiyan Demokratlar tarafından savunulan Avrupa Birliği’nin özgürlük, demokrasi ve barış için Amerika ile eşit seviyede ortaklık fikrini benimseyen yeni koalisyon grubu “Avrupa Barış Gücü” olarak uzun yıllar gündemde yer edinen PESCO yeniden gündeme taşınarak NATO’ya paralel ve daha yetenekli bir AB geliştirme amacı koalisyon manifestosunda yer almasıyla yeni dış politikasının

Schröder'den izler taşıdığıнын sinyallerini vermiştir (Franke,2021). Ancak yeni hükümet “daha fazla ilerlemeye cesaret et” (Mehr Fortschritt wagen) iddialı çıkışını henüz gerçekleştiremeden uluslararası düzenin kurallarını yeniden yazan konjonktürel kırılmalar tarafından büyük bir sekmeye uğramıştır (Anheier,2023). Farklı politik gündemlere sahip bu partiler tüm anlaşmazlıklarına rağmen bölgesel çatışmalara yönelik çekinceli tavırlarını sürdürememiş ve olayların genişleyen bağlamlarından ciddi anlamda etkilenmiştir. Ancak dış politikada önemli başlıklar neredeyse Almanya'nın yeni Soğuk Savaş dönemini andıran krizler silsilesi içerisinde kendisini bulmasına neden olmuştur.

Rusya'nın Kırım'da askeri yığınak depolamasıyla başlayan süreç Scholz'u hayati derecede enerji bağımlılığının bulunduğu Rusya ile ticari bağlarını riske atmadan görüşmeleri yürütmesini gerekli kılmıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda, sistemin yarattığı stratejik rekabetler karşısında Almanya adına hangi aksiyonun alınacağına ve bu aksiyonun yönü ve mahiyeti konusunda her biri farklı bir görüşü temsil eden koalisyon grubu ortak bir karara varmakta zorlanmıştır. Burada Scholz'un kabineyi yönetmedeki başarısızlığı dış politika üzerinde etkisini gözlemlediğiniz ara değişkenlerin işleyişini etkilemektedir. Merkezi otoritesi güçlü iktidarların karar alım süreçleriyle, iç siyasi merkezileşmenin zayıf olduğu iktidar türleri arasında bariz bir fark öne çıkmaktadır. Özellikle mecliste veya koalisyon grubunda yükselen fikir ayrılıklarının karar alım mekanizmasını aksatmasında ya da sistemik baskıları özümseyip hızlı ve ani çözümler üretmede nakıs kalmaktadır.

Koalisyonun küçük ortakları, kıdemli partiler gibi kendi siyasi profillerini sürdürmek veya toplumsal imajlarına zarar vermemek adına dış politika üzerinde bir etki yaratma arayışında olmaktadırlar (Opperman & Brummer, 2013, s.3). Bu bakımdan benzer durumlar karşısında önceki liderlerin izlemiş oldukları yol haritaları mevcut aktörlere rehberlik etmektedir. Ancak Olaf Scholz ne Merkel'in arabulucu ve statükocu diplomasını sürdürebilmiş ne de ABD'nin baskılarına direnir Schröder'in Alman Yolu'nu izlemeyi tercih etmiştir. Scholz bu yeni dünya düzeninde Almanya'nın nerede duracağını Zeitenwende çıkışıyla sert ve keskin bir dille ifade etmeyi seçmesi Alman toplumu için büyük bir şaşkınlık yaratmıştır. Küresel zorluklar karşısında genel anlamda hemfikir olan partiler Almanya'nın ve

Avrupa'nın bu zorluklar karşısında nasıl bir yol izleyeceği, Almanya'nın nerede konumlanacağı ve hangi noktalarda aktif rol üstleneceğini özellikle askeri gücün kullanımına dair fikir ayrılıklarının üstesinden gelememiştir (Franke,2021).

Koalisyon ortağı her bir parti, sahip oldukları çeşitli dinamikler bakımından dış politika alanında farklı önceliklere sahiptirler. Bu durum karar alım mekanizmasına olan etkisi gözlemlendiğinde hem koalisyon ortağı liderler arasında hem de toplumsal tabanda özellikle farklılaşan beklentiler, dış politikanın niteliği ve yönüne dair ortak bir zeminde buluşmayı zorlaştırmıştır.

	CDU/CSU	SPD	Greens	FDP	Linke	AfD
Manifesto Uzunluğu	139 Sayfa	65 Sayfa	271 Sayfa	90 Sayfa	162 sayfa	207 Sayfa
Dış ve savunma politikası ile ilgili bölümün başlığı	Almanya'nın dünyadaki yeni sorumluluğu- Barış, Özgürlük ve İnsan Haklarına İnarak	Dünyada egemen bir Avrupa	Uluslararası olarak birlikte çalışın	Fırsatlar hiç bu kadar büyük olmamıştır: Zamanımızın büyük zorluklarının üstesinden gelelim.	Barış olmadan her şey bir hiçtir: Barış ve silahsızlanma için. Silah ihracatını yasaklayın.	Dış ve savunma politikası
Bölüm Sayfaları	6-16 (Avrupa bölümündeki ek öğelerle birlikte)	55-65 (AB siyasetini içerir)	217-254 (AB siyasetini içerir)	62-79 (AB siyasetini içerir)	133-139	62-73 (partinin AB politikasının çoğunu içerir)

Tablo 4: Alman Siyasi Partilerin Dış ve Savunma Politikalarına Yönelik 2021-2025 Seçim Beyannameleri (Franke, 2021)

Koalisyon anlaşmasında (koalitionsvertrag 2021-2025) yer alan Almanya'nın Avrupa ve Dünya'ya karşı sorumluluğu başlıklı bölümde Alman çıkarları Avrupalı benlik imajı üzerinden yeniden tanımlanmıştır. Sivil-güç ilkesinin 1945'lerde resmedilen anlam ve bağlamıyla benzer rotayı kullanarak insani değerlerin ve insan haklarının, sivil krizlerinin önlenmesi ve barışın inşası için Batılı ortakların beklentileri doğrultusunda kimi zaman silahlı araçlarla kimi zaman da diplomatik,

mali ve personel destek verilerek yerine getirilmesi şeklinde genişletilmiştir. Bu bakımdan Almanya artık dünyanın yeni küresel düzleminde 2014 yılında Münih Güvenlik Konferansında dile getirilen “sorumluluk politikası” (Verantwortungspolitik) arkasında yatan ihtiyatlı söylemi bir rol olarak benimsediğini dünya kamuoyuna göstermiştir (Crossley, 2017, s.444).

Henüz Ukrayna savaşı patlak vermeden kısa bir süre önce Zelenksy ve Biden’ın birlikte hazırlamış oldukları Ukrayna’nın NATO üyeliğini de garantileyen birtakım eylemler Putin’inin tüm uyarılarını rağmen devam ettirilmiş ve Moskova tarihi işgali için ilk adımı atmasına neden olmuştur (Cafruny & Fouskas, 2023, s.3). 2022 yılının şubat ayında Rusya’nın Ukrayna’yı işgal etmesi, Avrupa ve Amerika cephesinde tarafların Rusya ile ilişkilerini kopma noktasına getirmiştir. Ancak burada dikkat çeken husus Alman dış politikasında Transatlantik bağın Rusya ve Çin cephesinde artan anti-demokratik eğilimler sonrasında yeniden ağırlık merkezi haline mi geliyor sorusunu akıllara getirmiştir. Burada cevabın mahiyetinden ziyade sürecin Almanya tarafından nasıl işlendiği ve fırsat ve kısıtları kendi nezdinde nasıl şekillendirdiği önem arz etmektedir.

Rusya-Ukrayna krizi ile beklenmedik bir engelle karşılaşan Berlin yönetimi, koalisyon sözleşmesinde derin ve birçok alanı bulunan bu ikili ilişkiler için istikrar ve sağlamlığa atıf yapan bir başlık altında ele almıştı. Ancak iki taraf arasında bir ortak-çıkart ilişkisi yürütüleceğine (koalitionsvertrag, 2021) dair ifadeler bulunmasına rağmen Rusya’nın agresif politikaları ile Almanya yönetimi ılımlı tutumunu terk etmiştir. Koalisyon anlaşmasında Rusya ile “caydırıcılık ve diyalog” çerçevesinde dikkatle yürütülen ikili ilişkiler Çin’e dair üçlü bir etkileşim ağına işaret etmekte ve “rekabet, sistemik çekişme ve ortaklık” ilkeleriyle yeni bir yol haritası sunmaktaydı. Almanya’nın küresel siyasetteki yerine dair Sosyal Demokrat partili dış politika sözcüsü, Bahreyn’deki bir toplantıda “Alman dış politikasında çok fazla değişiklik beklemeyin” sözlerini sarf etmesinin hemen ardından (Terhalle, 2022, s.6) Almanya sistemik baskıların dış politika üzerindeki ağırlığı karşısında ABD’nin arkasına sığınmıştır. Seçim sürecinde Merkel’in statükocu dış politika mirasını devam ettireceği konusunda söz veren Scholz, Ukrayna krizinin tırmanışa geçtiği süre zarfında gelen tepkilere rağmen Alman reflekslerine yerleşen pasifist-

Sivil Güç diplomasi geleneğine bağlılığını sürdürmeye çalışmıştır (Tian, 2023, s.218).

Amerika Başkanı Joe Biden'ın Ocak 2022 yılında yaptığı açıklamalarda NATO'nun içinin boşaltılmasının doğuracağı sonuçlara dikkat çekerek Berlin hükümetine, İkinci Dünya Savaşındaki kaosu sorumlusu olduğunu hatırlatmış ve bencil çıkarları uğruna Rusya ve Çin ile kurmuş olduğu rekabet-ortaklık ilişkisine gelebilecek her türlü zarardan kaçınmasını alaycılıkla suçlamış ve Rusya ile derinleşen çıkar çatışmasında Almanya'yı NATO'nun zayıf halkası olarak tanımlamıştır (Lowry, 2022). Özellikle Almanya'nın Rusya ile devam eden Kuzey Akım 2 boru hattı çalışmalarının devam etmesine yönelik Amerika yönetiminden gelen sert açıklamalar eşliğinde Olaf Scholz, beklenmedik bir aksiyon olarak Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin üçüncü gününde Alman dış politikasında tarihi bir değişime işaret eden açıklamasını gerçekleştirmiştir. Rusya'yı suçladığı tarihi konuşmasında, Beyaz Saray'ın tutumuyla benzer bir zeminde buluşması ve NATO bünyesinde müttefik dayanışması göstererek ortak bir karşılık verileceğinden bahsetmesi (Beyaz Saray, 2022) ılımlı başlayan yeni dönemi sancılı bir sürecin içerisine sürüklemiştir.

Almanya'nın Soğuk Savaş sonrasında otuz yılı aşkın süre boyunca Rusya ile geliştirdiği yakınlaşma (Krumm, 2023) Almanya'nın dış ve savunma politikasında çığır açan Zeitenwende (dönüm noktası) açıklamasıyla sona ermiştir (Anheier,2023). Diyalog çağrısı ya da gerilimi azaltacak bir girişimden ziyade Scholz'un açıkladığı silahlanma planı, Almanya'yı dünyanın en büyük askeri harcamasını yapan üçüncü ülke seviyesine yükselterek altmış yılı aşan pasifist politikaları bir kenara atan paradigma değişikliğine yol açmıştır (Bisiada, 2023, s.2). Amerika Birleşik Devletleri başkanlarının tüm baskılarına rağmen NATO bünyesinde yapılması planlanan savunma harcamalarının %2'lik oranını artırmaya direnen Almanya, ordudaki küçülmeden vazgeçip köklü bir değişime girişmiştir.

Rusya'nın emperyalist güç olma gayretindeki bu girişimine karşı dünyanın çift kutuplu bloklara bölünme riskinden bahsederek Avrupa Birliği ve değerlerine atıfta bulunmuş ve Alman dış politikasının temel yapı taşlarından biri olan Batı ve

Avrupa Entegrasyonu'na (Westbindung & Europäische Integration) bağlılığının yeni dönemde de devam edeceğinin güçlü sinyallerini vermiştir (Scholz, 2023). Konuşmasının üzerinden geçen sekiz aylık süreçte Zeitenwende başlığıyla Foreign Affairs'de yayınlanan yazısında özellikle Almanya'nın savaşa yaklaşımını şu sözlerle ortaya koymuştur.

Zeitenwende ile Ukrayna'daki savaş Avrupa güvenliğinin çok ötesine geçiyor... Avrupalılar ve Avrupa Birliği olarak biz dünyanın giderek çok kutuplu bir görünüm aldığı bu düzende nasıl bağımsız aktörler olarak kalabiliriz? (Scholz, 2023)

Sözlerinin devamında ise Rus agresifliğinin ileri bir safhaya geçerek Avrupa bütünlüğüne zarar vermesi Avrupa'nın bağımsızlığını güvence altına almanın yolunu enerji tedarikini ve rotalarının çeşitlendirilmesinin mecburi bir zorunluluk olduğundan bahsederek Almanya'nın yeniden bir güvenlik riski içerisine girdiğinden söz etmiştir (Scholz, 2023). Bu durumda Avrupa Birliği'nin her zamankinden daha fazla yakın iş birliğine olan ihtiyacının güçlü ve egemen bir Avrupa vizyonunun etrafında birleşmekle mümkün olacağına değinerek (Scholz,2023) birlik içerisinde doğacak muhtemel bir ötekileşmenin önüne geçmek istemiştir. Zeitenwende'nin resmettiği hırs sadece savunma politikasındaki bir değişiklik ile ifade edilemez. Dönüm noktası duvarın yıkılışından günümüze dek süren statükonun dağılması, Amerika ve Çin liderliğindeki yeni jeopolitik blokların giderek belirginleşmesi ve nihayetinde Almanya'yı jeopolitik çıkarlarını ve stratejilerini düşünmeye itmiştir (Raik & Quencez, 2023, s.2). Ontolojik güvenlik tehdidi karşısında ABD'nin boyunduruğu altına girmeyi kabul eden Scholz, Merkel'in soğuk kanlı tavırlarıyla iki ülke arasında yürüttüğü dengeli ilişkinin dışına çıkarak Almanya'yı savaşın tarafları arasında yer almasına neden olmuştur.

Avrupa topraklarına savaşın yüksek yoğunlukta geri dönmesi sadece Rusya ile ilişkilerde köklü bir değişimi kapsamamış aynı zamanda Çin ve ABD'nin arasında artan çok kutuplu rekabet ortamında Avrupa Birliği'nin bu denklemin önemli bir aktörü olarak var olabilmesi için Almanya'nın daha iddialı bir liderlik üstlenmesini gerekli kılmıştır. Avrupa Birliği'nin özerklik derecesini geliştirecek girişimler Almanya'nın güvenlik kaygılarından ziyade ekonomik çıkarlarını

önceleyen yaklaşımlarını değiştirmesinde yatmaktadır (Raik & Quencez, 2023, s.5). Avrupa entegrasyonuna bir aksiyon kazandırma amacı taşıyan bu sözler batılı değerlere bağlılığı ileri bir seviyeye taşıyarak Almanya'nın "eylem çerçevesini" Avrupa Birliği olarak genişletmiştir (Blumenau,2023, s.1897).

Diğer yandan "Daha Güçlü Bir Avrupa" başlığında değindiği hususlar ele alındığında çok taraflılığa ve askeri harcamaların yeniden şekillenmesine odaklanarak Ukrayna'nın askeri birliklerinin eğitilmesini ve teçhizatla donatılmasını Almanya'nın hayati derecede önemli rolleri arasına yerleştirmiştir (Scholz, 2023). NATO topraklarının her bir karışını savunacaklarına dair verdiği mesajda eskisinden daha güçlü bir Transatlantik ittifakının da altını çizen Scholz (Scholz, O. 2023), Almanya'nın koalisyon sözleşmesinde bahsi geçen çok kutuplu düzende artan rekabet ortamında üstleneceği rollere yeni bir çekidüzen verme isteği ile ciddi bir atılım gerçekleştirmeye çalışmıştır (Scholz, 2023).

Zeitenwende açıklamaları Amerika cephesinde olumlu bir karşılık bulurken kabine üyelerine danışmadan gerçekleştirilen bu açıklama Scholz'un şansölye olarak itibarını zayıflatmış ve kendi içinde Avrupa'nın "gönülsüz lideri" ikilemiyle yeniden yüzleşmesine neden olmuştur. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus ise şansölyenin kabinede artan hakimiyetinin sunmuş olduğu etki alanı ile arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum Almanya'daki koalisyon ortakları, müzakere süreçlerinin siyasi getirilerini yakından takip ettikleri gibi kabine içindeki yetki dağılımıyla hükümetin dış politika davranışları üzerinde müdahalede bulunabilmektedirler (Opperman & Brummer, 2013, s.3).

Koalisyon hükümeti içinde artan anlaşmazlıklar özellikle Olaf Scholz'un Ukrayna'ya Leopard tank gönderme planına karşı isteksizliğiyle gün yüzüne çıkmıştır. Dış işleri bakanı Baerbock Kiev'e askeri desteğin artırılması yönündeki çağrısına Hür Demokratlar'ın Bundestag savunma komite başkanı Strack-Zimmermann destek verirken Scholz'un sözünü yerine getirmedeki isteksizliğiyle hem Amerika cephesinde hem de koalisyon içerisinde bir şok etkisi yaratarak Zimmermann tarafından bu durumun bir felaket olarak nitelendirilmesine ve hükümeti başarısızlıkla suçlamasına neden olmuştur. Tank gönderme konusunda

kamuoyunda ve kendi dış işleri bakanıyla fikir ayrılıkları yaşayan Scholz koalisyonundaki diğer üyeler arasında kızgınlığın artmasına yol açmıştır (Rinaldi & Burchard, 2023). Diğer bir yandan partilerin farklı toplumsal kesimlerin tercihlerini yansıtma bakımından kamuoyu analizleri partilerin seçmen kitlesinin devamlılığını sağlayabilmek adına önem arz etmektedir. Aksi takdirde partilerin oy oranlarındaki küçük değişikliklerin seçim sonuçlarına yansımaları koalisyon hükümetleri sistemlerinde büyük değişikliklere yol açtığı göz önünde bulundurulduğunda (Mader & Schoen, 2023, s.3) son dönemlerde yapılan kamuoyu yoklamaları incelendiğinde Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline karşı Almanya'nın savunma harcamalarını artırılmasında ve AB sınırlarının korunmasını yönünde pozitif bir öngörü mevcutken güç kullanımına yönelik negatif algı önceki dönemle benzer bir seviyede kalmaya devam ettiği görülmüştür (Mader & Schoen, 2023, s. 12).

Birçok siyasi kararda olduğu gibi dış politika hususunda da kamuoyu karar alıcılara sınırlar çizmektedir. Bu sınırlar dahilinde hareket kabiliyetine sahip olan karar vericiler seçim puanlarını riske atmamak için kamuoyu tutumlarını dikkate almaktadırlar (Mader & Schoen, 2023, s.3). Özetle Scholz iki çekişmenin arasında tercih edeceği yola göre içte ve dışta yönetmesi gereken farklı zorluklarla muhatap olmuştur. Bu bakımdan Scholz, Amerika'ya rağmen dış politikanın temel sütunları aksine bir tutum içerisine girmekte çekinceli davranması anlaşılır bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bundeswehr'ın sınırlı mevcut koşulları ve Bundestag'da Scholz'un bir konsensus yaratmadaki başarısızlığı proaktif politika girişimlerini reaktif kalmaya itmiştir. Özellikle Bundeswehr için bir kereliğe mahsus ayrılan 100 milyon Euro bütçe harcama planlamasının "satın alma" odaklı olup uzun vadeli bir çözüm sunmaktan uzak kalması, Bundestag'da ihtiyaç duyulan reformların yanında ABD'nin MGK modeline benzer Alman Ulusal Güvenlik Konseyi fikrinin yeniden başarısız olması ve Alman halkının Ukrayna savaşına katılım için gösterdiği desteğin %56'dan hızla geriye düşmesi Scholz'un eksik liderliği ve partiler arası keskin fikir ayrılıkları Zeitenwende'nin iddialı çıkışlarını saman alevi misali sönmesine neden olmuştur (Raik & Quencez, 2023, s.6).

Zeitenwende açıklamasının sonuçlarını mevcut Alman dış politikası üzerinden okuma girişimi bize her ne kadar bir öngörü sunmuş olsa da dış politikadaki bazı hareketli parçalar (ilkeler arasındaki geçişkenlikten doğan çelişki) nedeniyle hırs dolu açıklamalar pratikte sınırlı bir uygulama alanı bulduğu görülmektedir (Blumenau, 2023, s.1897). Bu duruma dair yapılan en önemli analiz ise Jakub Eberle'nin "Merkel sonrası Alman dış politikasını anlamak" başlıklı inceleme yazısında ele aldığı Almanya'nın sahip olduğu kültürel sınırlardan yani "fren sisteminden" bahsetmektedir. Buna göre doğrudan kararların içerisine yerleştirilen bu sınırlar herhangi bir siyasi girişimi stratejik kültür normlarının sınırları içerisinde tutma gayretini temsil etmektedir (Eberle, 2023, s.11). Özellikle Ukrayna savaşı ile bazı uygulamaları aşma amacı taşıyan Zeitenwende açıklaması, Almanya'nın sivil-güç kimliğine uygun olarak meşru bir zemine oturtulmaya çalışılmıştır. Ancak Baerbock'un Alman silahlarının insanları özgürleştirmek adına barışı sağlama çabası güttüğünü söyleyen bu hedefler (Baerbock,2022) dış politika ilkelerinde "sözde" bağlılık diğer bir ifadeyle taban tabana zıt politik uygulamalarla siyasi bir paradoks oluşturmuştur. Stengel'e göre bu 'siyasi paradoks' dediğimiz durumun yaşanmasına diğer bir ifadeyle pasifizmin (Sivil Güç) bünyesinde barındırdığı barışa bağlılık iddiasından dolayı savaşın meşrulaştırıldığı gibi anti-militarizmin daha güçlü bir şekilde karşılık bulmasına zemin hazırlayabileceğine karşılık gelmektedir. Bunun yanında anti-militarizmin de içinde barındırdığı hem kısıtlayıcı hem de etkinleştirici (caydırma amaçlı) ikircikli doğasını canlandırması karar alıcılar arasında fikir karmaşasına yol açabildiğinden bahsetmektedir (Eberle, 2023, s.11).

Sonuç olarak uluslararası ortamda artan gerilimler, dünyanın Batı ve Doğu blokları olarak yeniden karakterize edilmesi, Almanya'yı kendi güç kapasitesini devlet geleneklerine göre nasıl kullanması gerektiği konusunda stratejik güçlüklerle yüzleştirmiştir. İç dinamikler ve sistemik baskılar arasında bir tercih yapmakta zorlanan karar alıcılar, terazinin hangi tarafının ağır basacağı yönünde zorlu bir tercih yapmak zorunda kalmıştır. Almanya gibi koalisyon hükümeti sistemiyle yönetilen ülkelerde karar vericinin liderlik vasfı bu teraziye dengede tutmakta büyük bir rol üstlenmektedir. Merkel Almanya'sında dengeli dış politika belli bir seviyede sürdürülmesine rağmen Scholz'un Sosyal Demokratlar, Yeşiller ve Hür

Demokratlar kabinesi sistemik baskılar karşısında özellikle koalisyonun zayıf yapısından dolayı ilk başta ABD'nin siyasi baskılarına boyun eğmiş ancak toplumsal ve yerel unsurların sınırları aşan bir politikayı sürdürmekte zorlanmasıyla daha ılımlı orta bir yol izlemeyi tercih etmesiyle çelişkili bir tavır sergilemeye başlamıştır. Koalisyon anlaşmasını farklı bir düzleme taşıyan Zeitenwende açıklaması her ne kadar uygulanabilirliği hala tartışmalar yaratsa da Almanya'yı kendi politik çıkarlarını sürdürmesine mâni olmuş ABD'nin onayını alacak eylem ve açıklamaları tercih etme durumunda bırakmıştır.

20 Ocak 2023'te SPD'nin yeniden yayınladığı "kargaşa içindeki bir dünya için sosyal demokrat tepkiler" başlıklı yazıda güçlü bir Avrupa inşa etmenin önemini ulusal çıkarların önemli bir ayağı olarak kabul ettiğini gösterme çabası Almanya'nın ABD öncülüğünde hareket etmeye karşı bir direnç sergilemek istediği şeklinde yorumlanabilir. Ancak Almanya, Avrupa'nın kapısına dayanan bu krizler karşısında ve kutuplaşan küresel düzende güçlü bir aktör olarak kalmak için mücadele vermeye devam edeceğini kanıtlama çabasını sürdürememiştir (SPD, Kommission Internationale Politik, 2023). Bu durumda Almanya birçok stratejik kültür ilkesini baltaladığı gibi ABD'nin Soğuk Savaş dönemi koşullarını çağrıştıran eylem planlarından rahatsızlık duyduğunu gizlememiştir. Aynı şekilde Washington'un Almanya ve Avrupa üzerinde kurduğu ve kurmayı planladığı denetim kanallarının ağırlığının azaltılması fikrine dayanan bu açıklamalar Scholz ve Biden arasında artan gerilimle gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Kısaca Scholz, üç partili koalisyonu yönetmekte Yeşiller ile yaşadığı fikir ayrılıklarından dolayı dış politika tercihlerinde ciddi zorlanmalar yaşamıştır. Buna ek Washington'dan gelen siyasi dayatmalar ve Avrupa içerisinde Alman müdahaleciliğine olan tepkiyi kullanma çabası Alman hükümetini yıpratmıştır. Ancak tüm bu gelişmeler sadece liderlerin anlaşmazlıkları üzerinden değerlendirilemeyecek kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Amerika kendisine rakip güçlü bir Avrupa Birliği yerine Batılı değerlere bağlı ve yeri geldiğinde Amerika güdümünde olacak bir ortaklık için Almanya'yı dengelemeye çalıştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yukarıdaki başlıklarda değindiğimiz devlet aktörlerinin siyasi eğilimlerine ve dış politika üzerinde gözlemlenen değişim unsurlarına yer

verilmiştir. Almanya'nın belli başlı konularda bir etkileşim geçirdiğine dair sorular Alman dış politikasının Avrupa merkezli mi yoksa küresel merkezli bir eğiliminde mi olacağı yönünde olmuştur. Bu iki dinamiği bir arada yürütmenin bedelleri olduğu gibi belli bir tercihin getirdiği çoklu sorunlardan da endişe edildiği görülmektedir. Tüm bu genel değerlendirmenin net bir ölçütünü uluslararası olaylar bağlamında sunmak yetersiz olsa da Alman dış politikasını etkileyen ve dönüştüren denklemlerin başında Transatlantik İlişkilerin açıklanması ve tartışılması gerekmektedir. Bir sonraki bölümde Transatlantik ittifakın Berlin ve Washington arasındaki karşılıklı ilişkileri etkileyen ve dönüştüren parametrelerine değinilecektir.

3. ABD-ALMANYA İLİŞKİLERİ ÖZELİNDE 21. YÜZYILDA TRANSATLANTİK İLİŞKİLERİN YENİ SEYRİ

Transatlantik ilişkiler ABD'nin keşfinden kuruluşuna değin geçen süre zarfında ekonomiden politikaya, savunmadan sosyal kültürel alanlara varan çok boyutlu ve derin bir bağa sahiptir. Almanya'nın Kıta Avrupa'sından farklı olarak Amerika ile varolan ilişkilerinin tarihi 1815'li yıllara varan Amerika kıtasının geneline yayılan bir göç hareketiyle ilişkilendirilmektedir. Avrupalı sömürgeci devletlerin aksine Amerika'ya yerleşen Almanlar ekonomik zorluklar, siyasi ve dini baskıdan uzaklaşmak ve son olarak Hitler yönetiminden kaçan Yahudilerle birlikte Alman nüfusu genele oranla %9'a varan bir seviyelere ulaşmıştır (Sarı Ertem & Vural, 2019, s.207). Henüz siyasi birliğini sağlayamamış olan Amerika için Avrupalı devletlerle geliştirilen ilişkiler sömürgeci ülkelerin faydasını gözetken bir ilişki dinamiğine sahipti. Dönemin Alman birliğini temsil eden Prusya ise Amerika kıtasında sömürgeci yaklaşımdan ziyade ticari ortaklığı tercih eden yaklaşımı nedeniyle ABD'nin ilk siyasi temsilciği Bremen ve Hamburg'da konsolosluk açılmasıyla ilişkilerin ehemmiyeti kalıcı hale getirilmeye çalışılmıştır (Sarı Ertem & Vural, 2019, s.207, U.S Department of State, 2021). Bu karşılıklı muhataplık ABD'nin sömürge güçlerine karşı verdiği mücadele sonucunda 1823'te Başkan James Monroe'nin Monroe Doktrinini ilan ederek Eski ve Yeni Dünya ülkeleri arasındaki sınırları kesin çizgilerle ayırmasına kadar uzanmaktadır (Sümer, 2008, s. 123). Böylelikle Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politika gelişimi 1900'lü yıllara kadar süren Amerikan iç savaşının yanında sömürge güçlerine karşı verilen mücadeleyle ilişkilendirilmektedir. Böylelikle Amerika yeni bir siyasi gelenek olan "ilerici emperyalizm" ilkesini diğer devletleri uygarlaştırıcı bir vazife olarak kabul ederek hegemonik bir mücadele girişimi benimsemiştir (Sümer, 2008, s. 123).

Avrupalı devletler karşısında elde ettiği üstünlükler ABD'nin küresel politikasını dönüştürerek Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki süreci yönetmesine olanak tanımıştır (Karakaya, 2023, s.74). Böylelikle iki savaş sonrası zayıflayan Avrupalı devletler bu yeni süper güç karşısında ekonomiden güvenliğe birçok alanda bir pazar konumuna gelmiştir. Avrupa entegrasyonunu Marshall Planı ile destekleyerek NATO stratejik savunma birliğini Sovyet tehdidi karşısında "ortak

kader” kavramıyla etrafında kurumsallaştırarak Batı ittifakına bir form kazandırmıştır (Karakaya, 2023, s.74). Bu süre zarfında ittifakın birliğini tehdit eden “Alman sorunu” için Avrupa coğrafyasının kaderini belirleyecek düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Avrupa’daki bu yeniden inşa politikaları savaş suçlusu olarak öncelikle Alman gücünü kısıtlamaya ve akabinde barışı yeniden inşa etmeye yönelik belirlenmiştir.

Almanya’nın bir tarım ülkesi olmasını hedefleyen *Morgenthau Planı*’ndan vazgeçilerek Almanya’nın da diğer Avrupa ülkelerinde olduğu üzere tüm alanlarda kalkınmasını hedefleyen *Schuman Planı*’nın uygulanmasına karar verilmiştir (Özen & Kolasi, 2016). Bu plan değişimi doğrultusunda Almanları küstürecek veya dışlayıcı herhangi bir girişimden kaçınılması hedeflenmiştir. Böylelikle gelecekte muhtemel bir soruna mahal vermemek adına Almanya’nın ötekileştirilmesinden vazgeçilmiş ve Avrupa bütünleşmesinin ve inşasının yolları aranmıştır (Koç, 2021:1700). Amerikan Başkanı Truman Fransa ve İngiltere öncülüğünde Almanya’nın demokratik değerlerle yeniden inşasına başlarken, Sovyet tehdidine karşı ekonomik yardım paketleriyle de küresel çapta yankıları yükselen Doğu-Batı ideolojik ayrışmasını resmileştirmiştir. Dünya’nın tanık olduğu bu ideolojik ayrışmanın ortasında kalan Almanya, iki farklı yönetim birimiyle Soğuk Savaşı somut bir görünümün kazandırmıştır. 1989 yılına değin sürecek ideolojik kamplaşma Gorbaçov’un açıklamaları sonrasına tecrübe edilen Sovyet yıkılışıyla son bulmuştur. Alman dış politikasının itici gücü olan çift kutuplu sistem yerini belirsizliklere ve yeni bir dünya düzenine bırakırken, küresel dünyanın yegâne gücü olma fırsatını 11 Eylül saldırılarına kadar sürdürecektir olan ABD hegemonyası Almanya dahil tüm dünya üzerinde tezahür etmeye başlamıştır (Denison, 2001, s.158).

Almanya için transatlantik ilişkiler kaidesi ise doğrudan Amerikan temelli politika anlayışı ile Atlantik bölgesi ile kurulan ilişkiler dinamiğini kapsamaktadır. Bu bağlamda ikili ilişkilere yüklenen anlam, ilişkilerin tabiatını teşkil eden güvenlik ihtiyacının ehemmiyeti ve iktisadi hedeflerin kapsamı olarak genişletilmiştir (Rudolf, 2005, s.5). Ancak Soğuk Savaş döneminde Alman siyasetinin bir uzvu haline gelen “*Eingebundenheit*” yani “*bağlılık*” Avrupa ve Atlantik Almanya’sı

söylemlerinin sıklıkla dile getirilmesine neden olmuştur. Bu değerlere derinlemesine bağlılık, dış politikadaki devamlılık ilkesinin merkezi bir yer teşkil etmesinden kaynaklanmıştır (Denison, 2001, s.156). Dünya Sovyet yıkılışına tanıklık ederken Almanya tam egemenliğini kazanmış ve yeni bir bunalım rüzgârı Avrupa gündeminin ortasına düşmüştür. Küresel çaptaki yeni güç boşlukları bölgesel anlamda iktidar yarışlarına sebebiyet verirken Almanya yeniden siyaset sahnesinin önemli bir paydaşı olarak sahneye çıkmış ve Amerika ile ilişkiler yeni bir belirsizliğin içerisine girmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde ise ulusal parametrelere eşlik eden küresel ve bölgesel faktörler dikkate alınarak Almanya'nın ABD ile ilişkilerinin yaşadığı kırılmanın nedenleri süreçleriyle birlikte analiz edilmeye çalışılacaktır.

Transatlantik ilişkilerin güçlü yansımalarına sahip bu iki ülkenin iç politikadaki gerilimleri ve siyasi liderlerin birbirinden farklılaşan politik görüşlerin uluslararası ilişkileri nasıl şekillendirdiği ve etkilediği ele alınacaktır. Bush döneminde ortaya çıkan çıkar farklılıklarının siyaset edimlerindeki etkileri ve bu etkilerin serencamında Obama, Trump ve Biden dönemlerindeki Berlin-Washington ilişkileri süreklilik ve değişim ilişkisi bağlamında farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu politik çıkarların farklılaşmasına eşlik eden Obama, Trump ve Biden dönemleri Almanya nezdinde Washington ile olan bağlarda sürekliliğin ve değişimin sınırlarını yeniden çizmiştir. Bu değişimleri ve yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde Alman dış politikasının Transatlantik ilişkilerde tecrübe etmiş olduğu siyaset pratiklerini neoklasik realist yaklaşımın sunmuş olduğu teorik arka plan eşliğinde tartışacağım.

3.1. George W. Bush Dönemi ABD-Almanya İlişkileri: Küresel Düzenin Yeniden Dizaynı

Almanya'nın yeniden birleşmesi ve uluslararası sistemde tezahür eden güncel gelişmeler dış politikada stratejik ve jeopolitik dönüşümlere sebebiyet vermiştir. Bunun neticesinde Almanya'nın Amerika'ya bağımlılık göstermesini zorunlu kılan Sovyet tehdidin ortadan kalkmasıyla birlikte Almanya'nın güvenlik ve savunma politikalarının merkezinde yer alan Atlantik İttifakı ve Avrupa

Topluluğu'na bağlılık farklı bir anlama karşılık gelmeye başlamıştır. Öyle ki Almanya, 90'lı yıllarda başlayan ve 2000'lerin ilk yıllarına uzanan değişim rüzgârları için Winston Churchill'in "her zaman bir Alman sorunu olacaktır" sözlerine haklılık payı kazandıran Bush ve Schröder çekişmesiyle yakın ilişkilerde bir dönemin sonunu başlatan gelişmelere tanıklık etmiştir (Larres, 2003, s.23).

Soğuk Savaş sonrası rotasını belirlemek üzere Alman liderler ulusal çıkarlarını koruma ve gerçekleştirme girişimlerinde somut ve sürdürülebilir adımları hayata geçirmeye başlamıştır. Alman toplumuna güveni yeniden tazeleyecek ve Almanya'ya dair negatif bir kuşkunun tezahür etmemesi için ittifak ruhuna bağlılık ve bu ittifak anlayışı doğrultusunda uluslararası siyasette sorumluluk üstlenmek kalıcı bir dış politika aracı olmuştur. Her ne kadar Alman kalkınmasını ve entegrasyonunu kapsayan politikalar Amerikan öncülüğünde başlamış olsa da ikili ilişkilerin tek taraflı bağımlılık anlayışı etrafında zorunlu kılınmasına sebep olan savunma ve güvenlik kaygıları farklı bir görünüm arz etmeye başlamıştır. Çift kutuplu dünya düzeninde Amerikan hegemonyası altındaki Almanya yerine, daha bağımsız, daha özgün ve uluslararası sistemde aktif rol üstlenen bir aktör olarak yer edinmeye başlamıştır. Neticede Alman dış politikasında daha rasyonel ve etkin faaliyetler, ulus-devlet paradigmasındaki yeni değişimler içinde daha somut ve baskın bir konum haline gelmiştir. Amerika tarafından küresel düzene yeniden tesis etmeden hemen önce gerçekleşen 11 Eylül saldırıları uluslararası siyasette yeni bir devrin başlangıcı olmuştur (Reichwein, 2019, s.98).

Terör saldırıları küresel çapta yankılara yol açarken, George W. Bush yönetimi altındaki Amerika, bu saldırılar nezdinde bir imaj zedelenmesi yaşamıştır. Küresel liderlik koltuğundaki sarsılmaz güç imajı darbe almış ve Washington çareyi müdahaleci bir dış politika stratejisi geliştirmekte bulmuştur. Uluslararası ilişkiler literatürüne *saldırgan realist yaklaşım* olarak yansıyan Bush doktrini, uluslararası siyaseti yeniden dönüştürme fırsatını 11 Eylül saldırıları ile alınan "önleyici savaş" kararıyla elde etmiştir. Bu büyük tehdit algısını bertaraf etmek adına, Amerika özgürlüğü, huzuru ve istikrarı muhafaza eden yegâne güç olduğunu, gerektiğinde

yeni hakimiyet alanlarıyla kendi çıkarlarını dönüştürebileceğini kanıtlamıştır (Jervis, 2003, s.365).

Başkan Bush'un burada gözettiği fayda doğrudan ABD'nin sistem üzerinde mutlak otorite olma gayretinden kaynaklanmıştır. Artık küresel siyasetin gündeminin yeni endişesi "terörle savaş" olarak ilan edilmiştir. Bu durum silahlı örgütlere ve bu örgütlere destek olan haydut devletlere karşı topyekûn bir mücadeleyi kapsamaktaydı (Ataman & Gökcan, 2012, s.216). Bu gelişmeler eşliğinde, Bush döneminde ortaya atılan Ortadoğu projesinin ateşli savunucuları olan *Jacksonian Lobisi*, bir diğer adıyla yeni muhafazakârlar, Amerika çıkarlarını yönlendiren düzenlemeleri diplomasiden ziyade doğrudan fiziki-antagonist savaş pratiklerini savunarak dile getirmişlerdir. Onlara göre ABD'nin dünya sorunlarından elini çekmesinden ziyade yöneticisi olacağı yeni dünyayı "silahlı denetim" araçları ile kontrol altında tutması gerekmektedir (Hurmi, 2010, s.61). Washington'ın yeni dış politika söylemleri, bu anlayış ile meşruiyetini tesis etmek için küresel düzende barışın, istikrarın, demokratik ilkelerin ve güvenliğin sağlanması vaat ederek tehditleri önleyici saldırgan siyasetini inşa etmiştir.

Amerikan yönetiminin bu yeni tutumu karşısında Alman hükümeti benimsemiş olduğu dış politika kültürü ve pratikleriyle çelişkili bir durum içerisinde kalmıştır. 11 Eylül terör saldırısı ve Afganistan bölgesindeki operasyonlar Alman siyaseti içinde yeni tartışmaları gündeme taşımıştır. Bir dönem liberal düzenin yaratıcısı ve destekleyicisi olan ABD'nin bu düzene meydan okuyan yeni yüzü, Almanya cephesindeki demokratik-liberal değerlerin zayıflamasına ve eleştirilmesine yol açmıştır. Avrupa genelinde Irak müdahalesine yönelik şüpheli yaklaşım esasında Bush'un çok taraflılığa yüklediği anlam müttefiklerinin rızasını gözetmekten ziyade hegemonik bir görünüme evrilmiştir (Dinç, 2011, s.159).

Soğuk Savaşın sona ermesinden bu yana kademeli olarak Amerika ile ilişkilerin zayıflaması neticesinde Atlantik ötesi ilişkiler farklı bir görünüm kazanmaya başlamıştır. Schröder yönetimi dış politikada 'bağlılık' ilkesinin Amerika odaklı yapısallığını küresel odaklı olmak üzere değiştirmeye niyetlenmiştir (Forsberg, 2005, s.214). Ancak Almanya nezdinde ikili ilişkilere

rehberlik eden temel dayanaklarda veya ulusal çıkarları şekillendiren geleneksel normlarda bir kırılma gerçekleşmemiştir (İnat, 2009, s.8). Bush yönetiminin yeni stratejik eğilimi, Berlin cephesinde rahatsız edici bir gelişme olarak kayda geçmiştir (Rudolf, 2015, s.134). Esasında Amerika yönetimi sistem içerisinde hegemonyasına karşı çıkacak muhalif bir gücün oluşumuna engellemeyi ve küresel hegemonyasının eş zamanlı olarak tanınmasını arzu etmekteydi. Başkan Bush'un ulusal güvenlik stratejisinde düşmanı tanımlamaktan kaçınması, esasında askeri müdahalelerine meşru bir zemin hazırlamış ve Almanya'nın bu müdahalelerinin sınırları hakkında endişelerini haklı çıkaracak gelişmeleri tetiklemiştir (Ataman & Gökcan, 2012, s.223).

Siyasi atmosferin bozulmasından hemen önce, Alman liderler Amerika'ya her türlü askeri destek ve siyasi dayanışma sözü vererek diplomatik dayanışmayı en yüksek seviyeye taşıyarak başarılı bir diplomatik çıkış gerçekleştirmişlerdir. Bu dayanışmayı Amerika büyükelçisi Wolfgang Ischinger ikili ilişkilerin bu zamana kadar geldiği en iyi zaman olarak vurgulayarak Soğuk Savaş sonrası bu desteğin önemine vurgu yapmıştır (Fürtig, 2007, s.313). Alman halkı yapılan kamuoyu çalışmalarında %50'nin üzerinde bir oranla *Bundeswehr'in (Alman Silahlı Kuvvetleri)* sınır ötesi operasyonlarına destek vermiştir. Bunun yanı sıra ise *'Kalıcı Özgürlük Operasyonu'* ile Kosova savaşı sürecindeki politikalarla özdeşleştirilmiştir. Almanya bu dönemde Transatlantik ve Avrupa sahnesinde artık kendinden emin ve yine kendine hizmet eden bir görünüm eşliğinde dikkatleri üzerine çekmiştir (Karp, 2005, s.66). Ancak Schröder yönetimi, bencil tavırlar sergileyen Amerika yönetiminin son hamlesi üzerine destek kararını yeniden gözden geçirmek istemiştir. NATO'yu bir kolluk gücü gibi kullanmak isteyen ABD, Irak müdahalesi sonrasında batılı değerlerle ters düşen ve AB'nin koruyucu rolünü devre dışı bırakacağı yönündeki ifadeleri ile krizi derinleştirmiştir (Dinç, 2011, s.160).

Irak işgalinin hemen öncesinde Avrupa'da gerçekleştirilen gösterilerin Avrupa halkının ve kimliğinin *Kantçı* bir barış simgesinin tezahürü olarak değerlendiren Alman filozof Habermas, batılı temsilcilerin politik yaklaşımları arasındaki makasın giderek açıldığını tasvir edilmiştir (Dettke, 2018, s.2). Öyle ki

Bush'un ısrarla Saddam yönetiminin elinde bulundurduğunu iddia ettiği Kitleleş İmha Silahların varlığına dair bulguların yetersiz olduğunu gösteren BM raporlarına itibar etmemesi, 2003 yılında Irak işgalinin arkasında yatan amacın ne olduğuyula ilgili eleştirel ve sorgulayıcı sonuçları beraberinde getirmiştir (Ataman & Gökcan, 2012, s.217). Kamuoyu nabzının devlet yönetiminde yoğun hissedildiği bu dönemde, Almanya Kızıl-Yeşil koalisyon hükümeti dış politikadan ziyade yerel politikalara yönelmesi nedeniyle uluslararası arenada Almanya'nın kendi yolunu izlediği "*German Way*"- *Alman Yolu* eleştirileri nüksetmeye başlamıştır (Fürtig, 2007, s.315). Schröder her zaman Alman çıkarlarını daha fazla gözetken bir şansölye olarak Washington'a '*muhtemel maceraları*' kabul etmediğini belirterek dayanışmanın sınırlı bir destek olarak kalacağını dile getirmiştir (Forsberg, 2005, s.228).

Alman siyasi elitler savaş karşıtı duyarlılıklarını pasifist veya Amerikan karşıtlığından ziyade Almanya'nın uluslararası alanda yeni rollerine gözünü dikmiştir. Batı ile entegrasyonun ya da ulus üstü kurumlara olan bağlılığın aşıldığına dair yapılan eleştirel yorumların aksine, Almanya için Batı'nın bir parçası olmanın ötesinde; Batı'nın ne olduğunu tanımlamaya ve Soğuk Savaş'ın kısıtlayıcı etkilerinden kurtulmanın yarattığı atılgnlıkla dış politika tercihlerinde farklılaşmaya yönelmenin ve en uygun olanı seçme özgürlüğünü yakaladığı yeni bir aşamaya geçildiğinin göstergesi olarak okunmuştur (Forsberg, 2005, s.214). Amerika tarafından planlanan operasyonların coğrafi sınırları konusunda bir karar alınması istendiğinde, Almanya ile Amerika arasında yapısal bir ayrışma görünür olmaya başlamıştır. Avrupalı devletler ABD'nin Irak müdahalesine yönelik '*normatif güç*' opsiyonları üzerinden bir yol izlenmesini önerirken ABD'nin müdahalede ısrarcı tavırları karşısında Almanya kendini geri çekerek Batılı müttefikleriyle ters düşmüştür.

Seçim arifesindeki Schröder popülist-politik kaygılarla hareket ederek *Baba Bush* döneminden kalan Irak- Amerikan çekişmesinden uzaklaşmayı başarabilmiştir (Fürtig, 2007, s.314). Ancak Almanya'nın Kosova savaşında gösterdiği etkili diplomasiyi Irak savaşında gösterememiş olması, Almanya için eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Nitekim Almanya'nın ulusötesi

operasyonlara katılımdaki isteksizliği etkisini izole ve seçici birçok taraflılığın tercih edildiğini gözler önüne sermiştir (Reichwein, 2019, s.99). Müttefiklerine yönelik benzer bir tutum içerisinde olması kamuoyunun barışçıl Alman kimliğiyle örtüşmeyen yaklaşımlardan rahatsızlık duyulduğunu göstermiştir (Sarı Ertem & Vural, 2019, s.222).

Almanya artık ulus-ötesi operasyonlarda ikili bir uzlaşmadan daha fazlasının gerekliliğine inanmaktaydı. Operasyonların öngörülen durumu ve kaynak birleşiminden doğan maliyet analizlerine kadar kontrollü bir müdahalenin önemine dikkat çekerek yeni stratejik arayışlarına Amerika ile sınırlı kalmayarak devam etmek istemiştir (Feldman, 2012, s.72-3). ABD'ye karşı pasif direniş AB kesiminde görüş farklılıkları yaratmıştır. Amerikan liderliği istenmeyen olarak ilan edildiğinde, Almanya'nın NATO'nun diğer üyelerinin desteğine duyduğu ihtiyaç aşikâr olduğu gibi Batı cephesinde de ortamın yumuşaması Obama'nın toplumsal barışı sağlayan yumuşak güç söylemlerine kadar ters yönde kalmaya devam etmiştir (Dinç, 2011, s.169).

ABD'nin transatlantik ilişkilerinde yaşadığı yapısal sorunlar jeopolitik paradigmlar içerisinde karşılaştığı gerilimler ve engeller nedeniyle derinleşmiştir. Alman çok taraflılığına ters düşen tek taraflı eğilim ise NATO bünyesinde kavramsallaştırılan ve kolektif kimliği merkeze alan liberal demokrasi ve ortak değerlerin güvenlik algısı ile korunma ilkeleri Bush dönemi boyunca önemini yitirmiştir (Rudolf, 2005, s.135). Karşılıklı güven ilişkilerinin zedelenmesi sonucu Almanya'nın AGSP'yi geliştirerek Amerika'ya karşı güvenlik kaygılarında bağımlılığı azaltmaya yönelik bir karşıt girişimde bulunmuştur. Avrupa Birliği'nin kriz anlarında özerk aksiyon alma kapasitesinin artması sonucu ilişkilerde “gerçek eşitlik” veya “yakın eşitlik” sağlanabilmesi hedeflenmiştir. Transatlantik bağların zayıflaması durumunda doğacak güvenlik riskleri AB çatısı altında yeniden kamulaştırılmaya çalışılmıştır (Rudolf,2005, s.136).

Almanya'nın, AB-ABD arasındaki gerilimi çok taraflı kanallar vasıtasıyla çözüme kavuşturma girişimleri, Almanya için kendi iç politik meselelerinin daha kolay bir şekilde gündeme alınmasına ve neticeye bağlanmasına imkân tanımıştır.

Almanya bu geniş değer farklılıkları için güven ortamı tesis etmeyi hedeflemiştir (Larres, 2003, s.39). Almanya'nın sahip olduğu yetenekleri ve kabiliyetleri mutlak bir şekilde kullanmaktaki isteksizliği Alman dış politikasını karakterize eden ilkeleri dönüştürmüştür. Bu açıdan Schröder'in 2002 yılında dile getirdiği; *"Alman ulusunun varoluşsal sorunları hakkında düzenlenecek kararlar yalnızca Berlin'de alınabilir"* ifadesi, muhalif Almanya'nın kendi benliğini ve siyasal gerçekliğini ilan ettiği an olarak tarihe işlenmiştir (Dettke, 2018, s.3). ABD'nin hegemonik vesayetine ve BM'nin güç tekeli etrafında neticeye bağladığı Irak'ın işgal kararına Almanya'nın olumsuz bir tutum ortaya koyması bu yeni siyasal gerçekliğin realist politik duruşun bir tezahürü olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur (Dettke, 2018, s.4). Kızıl ve Yeşil koalisyonunun ortaya koyduğu yeni politik söylemler ile meşruiyet sağlanmasını hedeflenmiştir. Bush yönetimine taviz vermeden sergiledikleri eleştirel siyaset pratikleri ve söylemleri iç ve dış politikada liderlik gücünün ilan edilmesinin bir fırsatı olarak kabul görmüştür.

"Aynı göz seviyesinde etkileşime girmek" sloganı ve ulusalcı çıkarlardan taviz vermeyen bir realist politikaların takibi Schröder için pragmatist pozisyonunu sürdürme gayretini somut kılmış ve Alman dış politikasının yeni açılımını temsil eder hüviyete kavuşmasını sağlamıştır (Dettke, 2018, s.6-7). İlişkilerdeki *Yeni Atlantizm* evresi Avrupa'nın Amerika karşısında daha özgüvenli ve kendinden emin olmasını sağlarken, Almanya'nın ise kendi tercihlerini ifade etmekte özgür ve ciddiye alınan bir ortaklık ilişkisine kapı aralamıştır. Küresel düzende artmakta olan istikrarsızlık, dış politikada ortak mücadeleyi gerekli kılmıştır. Ancak Almanya, ABD'nin muhataplık seviyesinin eşitler düzeyinde gerçekleşmesi için diğer bir ifadeyle birbirlerine muhtaç oldukları gerçeğinin kabul edilmesi şartıyla istikrarın yakalanabileceğine olan inancının arkasında durmaya devam etmektedir (Alkan, 2000, s.65).

3.2. Barack H. Obama Dönemi: Transatlantik İlişkilerde Yakınlaşma

Amerika tarihinin ilk siyahi başkanı olan Barack H. Obama 2008 ve 2016 yılları arasında iki dönem başkanlık yapmıştır. Demokrat Parti bünyesinden adaylığını ilan eden Obama dünyanın birçok bölgesine gerçekleştirdiği seyahatlerle

olumlu bir izlenim yaratmayı başarmıştır. Ancak Bush döneminden Amerika'ya miras kalan geri dönülemez müdahaleler uluslararası sistemde ciddi konjonktürel değişimlere yol açmış ve transatlantik ilişkileri dönüştürmüştür. Amerika dünya üzerindeki yegâne güç olmadığını aynı zamanda tek kutuplu hegemonik bir dünya siyasetinin mümkün olmadığını idrak etmiştir. Çıkar odaklı ilişkilerin bu çoklu yeni versiyonu güç odaklarının çatışmasına neden olmuştur. Sağlanmak istenen güç merkezli düzen atmosferi Ortadoğu'da çatışmacı bir görünüme bürünmüş, Avrupa'da baş gösteren mali krizlerle birliğin yapısına yönelik fikir ayrılıkları canlanmış ve bununla birlikte Rusya'nın ve Çin'in yayılmacı politika güden milliyetçi akımların etkisine girdiği yeni bir dünya düzeni tezahür etmeye başlamıştır (Jones, 2016). Kısacası 2000'lerin ortasında transatlantik ortaklığın istikrarlı yapısı ciddi kriz dalgaları tarafından sınanmıştır.

Dünya genelinde eski Amerika yönetimine dair uluslararası toplumun endişelerini barındıran kronikleşmiş sorunlar üzerine giden Obama yönetimi, yeni transatlantik ilişkiler sürecinin de yönlendiricisi olmak adına Berlin'de yaptığı konuşmada, "küresel vatandaşlığın yüklerini paylaşmanın Amerika ve Avrupa'yı bir arada tuttuğunu, Washington'un tek taraflı olarak bu yükü taşıyamayacağı ve daha fazlasını yapabilmenin yolunun sorumluluğu paylaşmaktan geçtiğine" değinmiştir (Anderson, 2018, s.6). Küresel düzlemde yaşanan jeopolitik dönüşümler özellikle Amerikan müdahaleciliğine yönelik eleştirel bir değişim talebiyle karşılaşmıştır. Bu tepkileri gündemine taşıyan Obama yönetimi, öncelikli olarak yumuşak güç opsiyonları üzerinden ABD'nin dış politikasını yeniden tanımlanacağını ve uluslararası toplumda oluşan nefret algısını bertaraf etmenin yollarının aranacağını dile getirmiştir.

Obama'nın küresel siyasetin polisi olma politik zihniyetini yumuşatmak ve eleştirilere karşı yeni bir söylem üretmek için Ortadoğu ve Avrupa ülkelerine gerçekleştirdiği ziyaretlerde bulunmuştur. Uluslararası imajını düzeltmek isteyen ve yeni politik kararların destek bulmasını sağlamak için diplomatik ziyaretler gerçekleştiren Obama yönetimi, hem on binlerin katıldığı konuşmalara imza atmış hem de Avrupa ülkelerinden aldığı olumlu dönüşlerle ABD'nin Bush döneminde inşa ettiği dış politikadaki söylemleri değiştireceğine ve tersine çevireceğine dair

politik teminatlar vermiştir (Anderson, 2018, s.6). Bu açıdan Obama döneminde transatlantik ilişkilerin önemi karşılıklı olarak vurgulanmıştır. Irak ve Afganistan operasyonlarında tecrübe edilen başarısızlıkların sonucunda ortaya çıkan uluslararası siyasetteki olumsuz temsiller giderilmek istenmiş ve yeni insani diplomasi araçlarına ve neo-realist yeni nesil dış politika araçlarına ve sonuçlarına önem verileceği ifade edilmiştir.

Amerikan merkeziliğini benimseyen anlayışların terk edildiğine olan vurgusuyla ilişkilerdeki gerginlik seviyesini en alt seviyeye çekmeyi başarmıştır (Skidmore, 2012, s.43). Obama yönetimi dış politikada önceki yöneticilerin uygulamalarından kesin bir kopuş gerçekleştiremese de transatlantik ortaklığın canlandırılmasında güçlü bir kampanya yürütmesiyle olumlu bir izlenim yaratmayı başarmıştır (Jones, 2016, s.2). Esasında transatlantik ilişkiler Amerika nezdinde istikrarlı bir koalisyon ortaklığı olarak değerlendirilebilir. Bu tartışmalı istikrarlı yapı liderlerin sisteme ve ülkelerinin konumuna dair algılarından ve uluslararası yapının mevcut durumundaki yeni gelişmeler eşliğinde dönüşebilmektedir (Jones, 2016, s.5). Ortak güvenlik ve insanlığın devamı için uluslararası iş birliği yapmanın bir tercihten öteye zorunluluk hali aldığını vurgulayan Obama, yeni yol haritası hakkında ortaklarına çağrılarda bulunmuştur. Obama yönetimi boyunca Almanya, Atlantik ittifakının bölgesel etkisinde ve AB'nin politika merkezinde kendi pozisyonunu kuvvetlendirici bir ilişki dinamiği inşa edebilmiştir (Helwig, 2020, s.7). Bush'un "*liderlikte ortaklık*" kapasitesini paylaşılabilceği uluslararası oyuncular arasında gördüğü Almanya, bu dönemde de Atlantik ilişkilerinin kilit oyuncusu olarak ön plana çıkmıştır (Larres & Wittlinger, 2018, s.153).

Transatlantik ilişkilere yatırım yapmanın bir öncelik olduğu çıkışı her ne kadar dile getirilse de Merkel yönetiminin ilk iki dönemi AB'ne bağlılıkta ısrarcı olan, kendine güvenen ve fikir anlaşmazlıklarında ısrarcı tavrıyla gözleri üzerine çeken bir izlenim yaratmıştır (Allers, 2016, s.9). Aynı şekilde Obama'nın iktidarda bulunduğu tüm süre zarfında Ortadoğu sorunlarına yönelik İsrail'in desteklenmesi, nükleer silah sahibi olma yolunda ilerleyen İran tehdidi ve El-Kaide'nin yayılmacı varlığından duyulan endişe gündemde önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu nedenle Suriye'de yaşanan Rus yükselişine ve kimyasal silahların kullanımına karşı tepkisiz

kalmayısıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. “*Arkadan liderlik*” yaptığı yönündeki eleştirilere maruz kalan Obama, Libya operasyonunda Fransa ve İngiltere’ye sınırlı destek vererek bir bataklık olarak nitelendirdiği Ortadoğu çatışmalarından yüzünü Asya’nın yükselişine çevirmiştir (Moran, 2017, s.274).

Obama’nın dış politika tercihlerinde görülen bu seçicilik Irak ve Afganistan müdahalelerinin yarattığı iktisadi ve askeri maliyetleri nedeniyle Çin ve Rusya’nın hakimiyet alanlarını artırmalarına yönelik bir endişeden kaynaklanmaktaydı. Özellikle Batılı ortaklarından NATO savunma bütçesine katkılarını artırma talebini ilk dile getiren başkan olmasıyla da anlaşıldığı üzere Amerika yeni dönemde Batı’nın desteğini arkasına alarak bölgesel çatışmalardan kaçınmayı ve Çin yükselişini yakalamayı hedeflemektedir. Küresel güç dengelerinin realist argümanlardan okumanın pratikte faydasını gören Amerika, otokratik rejimlere uyguladığı baskı ve kontrol mekanizmalarının Çin ve Rusya gibi ülkeler arasında yeni bir dayanışma yarattığını uzun süre idrak edememiştir. Başkan Bush’un terörle mücadele adı altında uyguladığı önleyici savaş girişimleri bölgesel güç boşlukları yaratarak bu coğrafyaları güç çekişmeleri için açık bir konuma haline getirmiştir. Böylelikle tüm bu müdahaleler Amerika’ya tek başına askeri bir müdahaleye girişmenin doğurduğu maliyetleri sadece iktisadi anlamda değil insani ve siyasi tüm alanları kapsayacak bir kara bir yazgıya neden olmuştur.

Tüm bu gelişmeler karşısında Almanya, zor bir coğrafi bölge olması nedeniyle Ortadoğu’da devam eden isyan hareketleri ve krizlerin yayılmasına dair duyduğu endişeyle ABD’nin operasyonların sınırları ve süresi hakkındaki belirsiz tavırlarına karşı çekimser kalmaya devam etmiştir. Bir iç savaşa dönmeye başlayan rejim değişikliği talepleri uluslararası camiadan tepkiler toplamış ve BM Güvenlik Konseyi’nin insani krizi önlemek adına aldığı ikinci bir kararla Libya’ya yönelik düzenlenecek yardım çağrıları askeri bir müdahaleye dönüşmüştür (Bülbül, 2019, s.425). NATO bünyesinde Fransa ve ABD askeri birliklerinin katılımıyla gerçekleştirilen operasyonlar sonucunda Libya’da rejim değiştirilmiş ancak Afganistan sürecinde yaşanan zorluk ve başarısızlıkların yanında Alman kamuoyunun bu süreçteki tutumu siyasi elitleri tarafsız kalmaya itmiştir (Demirtaş & Mazlum, 2018, s.50). Aslında bölge ile tarihsel bağ ve çıkarlara sahip olmayan

Almanya için Ortadoğu, petrol ithalatı ve İsrail ile dostluk ilişkilerinin sürdürülmesine bağlı kısıtlı bir döngüden öteye geçememiştir (Demirtaş & Mazlum, 2018, s.51). Ulusal değerleri öne çıkaran bu tutum ‘*Amerikan olmayan*’ uygulamalardan uzaklaşmanın sinyalleri ise yavaşça kendini belli etmeye başlamıştır (Demirtaş & Mazlum, 2018, s.51).

Medyadaki tutumun aksine liberal bir realist olma yolunda ilerleyen Obama, stratejik ihtiyatlar gerçekleştirerek yürütülen operasyonlarda ulusal güvenlik ve çıkarların temini gereği seleflerini takip etmiş ve devam eden operasyonları genişleterek dış politikada önceki yönetimden pek de farkı olmayan bir sürekliliğe sahip olmuştur (Jones, 2016, s.2). Obama yönetimi her ne kadar Atlantik ilişkilerinde Clinton ve Bush döneminde verilmeyen önemi gösterdiği bir seçim propagandası tercih etmiş olsa da Almanya’nın Avrupa liderliğini yürütmesi yönündeki beklentilerini dile getirerek sorumluluk paylaşımını hatırlatmıştır (Jones, 2016, s.2).

Transatlantik ilişkiler hakkında George W. Bush, müttefikler arasındaki bir bölünme karşısında ittifak içerisinde bir uzlaşmanın yakalanamayacağını ve bunun da yük paylaşımının etkili ve anlamlı bir şekilde gerçekleşmesini önleyerek küresel düzlemde güç kaybına yol açabileceği uyarılarında bulunurken Obama ise ABD’nin olmadığı bir ittifak düzenini başarılı görmediğini dile getirmekteydi (Jones, 2016, s.4). Bush’un değerlendirmesini ortaya koymuş olduğu en önemli nokta Transatlantik ortaklığa her iki liderin nasıl bir bakış açısıyla yaklaştığını göstermek adına çok değerlidir. Almanya yönetimi Schröder’in Alman Yolu’nu izlediği politikalarıyla eleştirilmesi esasında ABD’nin NATO ve Birleşmiş Milletler gibi örgütler aracılığıyla Batılı ortaklarına belli politikaları dayatmasına karşı net bir duruşu temsil etmesi bakımından önemli bir yönü bulunmaktadır. Obama’nın söylemde ve pratikte farklı güç opsiyonlarını tercih eden uygulamaları Batılı ortakları karşısında itibarını zayıflatmıştır. Atlantik ortaklığındaki tüm bu yıpranmaları Berlin ve Washington’un Libya müdahalesinde karşı karşıya gelmelerine rağmen (Allers, 2016, s.10) NATO’nun üstlenicisi olduğu bir diğer operasyon olan Mali müdahalesine askeri destek vermekten kaçınmasıyla derinleşmiştir.

Obama yönetimi Merkel'in sert tavrını müttefiklik bağlarına indirilen ağır bir darbe olarak nitelendirmiştir. Merkel yönetiminin ikinci dönemine denk gelen bu ayrılıkçı tutum Almanya'nın kendini kaderini tayin etme yönündeki istekli duruşunun açık bir sinyali tüm uluslararası kamuoyu karşısında sergilemiştir (Miskimmon, 2012, s.393). Dönemin dış işleri bakanı Guido Westerwelle'nin her adaletsizlikte askeri araçlarının kullanmanın yanlış olduğunu dile getirerek ABD'nin ısrarcı tavırlarına karşı bir direnç sergilemiştir. Merkel yönetimi uluslararası kriz yönetiminde silahlı ve çatışmacı yöntemlerden kaçınan anti-militarist tutumlarında ısrarcı olurken, ABD'nin ve BM'nin çatışmanın askeri müdahaleyle çözüme kavuşturulması yönündeki taleplerine kapılarını kapatmıştır (Allers, 2016, s.10). Almanya bu kararının ardından Avrupa Birliği içerisinde kendini izole ettiğini ve dostlarının güvenini sarstığına dair hem bölge devletlerinden hem de Alman Federal Meclisinden yoğun eleştiriler almıştır (Oppermann, 2012, s.504).

Hükümetin Libya konusundaki *“uluslararası toplum Libya'ya müdahale edilmesi gerektiğini söylüyor ancak biz Almanya'nın çıkarları için bir kez daha katılmama hakkımızı muhafaza ediyoruz”* açıklaması ile operasyonun güvenilirliğini sorgulamış ve tarafsızlığını müttefiklerine karşı yeniden dile getirmiştir (Oppermann, 2012, s.517). Normal ülke statüsüne yükselen ve özgüvenini pekiştiren Almanya artık çok uluslu operasyonların doğrudan kendi menfaatine olması halinde katılacağı yönündeki ayrılıkçı bu tavır rahatlıkla sergilemeye başlamıştır (Miskimmon, 2012, s.393). Almanya Soğuk Savaş'ın bitişiyle bir güvenlik tüketicisi olmaktan çıkıp güvenliğin teminini mümkün kılan bir aktör konumuna gelmiştir. Bu düzeye gelmesi ise Kızıllar – Yeşillere kadar bir düzine yıl olsa da ortakları nezdinde fikrine “danışılan” bir müttefik ve farklı bir görüşe sahip olma hakkını kazandığına dair kendi halkını da ikna ettiği bir süreci gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur (Fürtig, 2017, s.313). Bölgesel krizlerin birbiri ardına tırmanışa geçtiği dönemde Alman politikacılarının dış politikadaki performansları *Sonderweg (ayrı yol)* veya *Alleingang* (kendi kendine hizmet eden-yalnız devam eden) şeklinde yorumlanmıştır (Aggestam, & Hyde-Price, 2020, s.603).

Libya konusundaki kararsızlığıyla bölgesel çatışmalarda geri planda yürüttüğü liderlik esasında transatlantik bağlara yüklenen anlamın aşındığına işaret etmekteydi (Kanat, 2014, s.10). Obama iktidarı, George Bush'un ABD'nin müttefikleriyle istikrarlı bir iş birliğine sahip olmadıkça çok az sorunun üstesinden gelebileceğine dair inancının aksine, ABD'nin içerisinde bulunmadığı bir soruna çözüm üretmenin neredeyse imkânsız olacağı gibi yalnızca ABD'nin çözebileceği de çok az sorunun olduğuna inanan bir görüşün savunucusu olmuştur (Jones, 2016, s.3). “*Aptal savaş*” çıkışları ile yaptığı seçim konuşmalarından bu yana geleneksel çizgisinden ayrılmayan Obama, şahin bir dış politikaya kayan gündem maddelerini Batıdan uzaklaşarak belirlemiştir. Özellikle içte ve dışta Amerika önceliklerini ilk sıraya alacağını belirten Obama, bir neticeye kavuşturulamamış çatışmalar nedeniyle liberal söylemleriyle ters düşen realist bir dış politika izlediği görülmüştür (Brands, 2016, s.104).

Öyle ki Cumhuriyetçi kanat Demokrat Cumhurbaşkanı demokrasiyi ve insan haklarını silah yoluyla dağıtmasına yönelik sert sözlerle eleştirerek Başkan Obama döneminde Amerika dış politikasının nasıl değiştiğine dair net bir tablo sunmaktadır. Libya sonrasında Amerika cephesi, Almanya'nın NATO harcamaları konusunda “*maliyetine değmeyecek yatırım*” değerlendirmesini yapan eski savunma bakanı Robert M. Gates'in sözlerini haklı bulduğunu ifade etmiştir. Hem George W. Bush'un hem de Barack H. Obama'nın Almanya'nın sisteme daha fazla entegre olması yönündeki teşviklerine rağmen, Almanya'nın küresel aktörlükteki gönülsüz davranışları bölgesel istikrarı tehdit eden krizlerden hemen öncesinde değişim sinyalleri vermiştir (Larres & Wittlinger, 2018, s.154).

2014 Münih Güvenlik konferansında güvenilir ortaklığın zedelendiğini kabul eden Merkel, siyasi çekişmelerin yalnızlaştırdığı Almanya'nın küresel sorumluluk anlayışını gözden geçirmenin zamanı geldiğini vurgulamıştır (Allers, 2016, s.2). Merkel yönetimi, 11 Eylül sürecinde gösterilen “*sınırsız dayanışma*” politik duruşuyla benzeşen bir dayanışma vurgusuyla ilişkileri yeniden rayına oturtmaya çalışmıştır. İdeolojik ayrışmanın dış politikayı çıkmaza soktuğu bu ikilem, Ukrayna krizinde sergilenen diplomatik başarı ile değişmiştir. Obama

dönemindeki diplomatik yakınlıklar kısa süreli gerilimler yaşasa da temel de ikili ilişkilerin dinamiği sert iniş ve çıkışlarla sarsılmamıştır (Brugger, 2019). ABD'ye olan güveni tazelemek adına Obama yönetimi *Paris İklim Anlaşması* gibi ortak çalışma projelerine dahil olurken, Berlin ise İran nükleer müzakerelerini yöneterek uluslararası camiada üstleneceği rollere dair verdiği sözün arkasında durduğunu göstermiştir (Helwig, 2020, s.7). Kısa bir süre sonra Rusya'nın Kırım ilhakı, Ukrayna'nın istikrarsızlaştırılması çabaları, AB ve NATO'nun faaliyetlerini baltalayacak müdahalelerin gerçekleşmesiyle Obama'nın tüm işlevsel diplomasine rağmen başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

NATO'nun Avrupa'nın doğu kanadına yaptığı yatırımlarda cesaretinin kırılmasının sorumluluğu Almanya'nın omuzlarına yüklemiştir (Brands, 2016, s.114). Ukrayna Krizi patlak verdiğiinden bu yana Obama yönetimi Rusya'nın her zaman güvenlik riskini tırmandıracak bir hakimiyetini sürdürme girişimlerinde bulunma ihtimaline karşı Avrupa'nın bir meydan okuma yapılacaksa bu görevi üstlenmesinin diğer devletlerden daha öncelikli olduğuna dikkat çekmiştir. Merkel'in transatlantik ilişkileri onarıcı girişimleri ise yeni açılımları beraberinde getirmiştir (Szabo, 2018, s.541). Rusya ile geniş bağlantılara sahip olan Merkel, kamuoyuna düşük profilli bir izlenim yaratmaya çalışsa da sahnenin arkasında süreci koordine etmede kritik roller üstlenmiştir (Aggestam & Hyde-Price, 2020). Almanya, Avrupa konseyinde etkisini artırmaya başladığı bu kritik süreçte Sivil Gücün parametrelerinden faydalanarak yapıcı önlemler alınmasını sağlamıştır (Forsberg, 2016, s.29).

Uluslararası sorumluluğun ciddiyetinin farkına varan Almanya, terörizmle mücadelede katkıda bulunmaya, barışın korunması için diplomatik angajman sergilemeye başlamış ve ABD iş birliğinde bu zamana kadar hiç olmayan bir taahhülle yakınlaşma gerçekleştirmiştir (Larres & Wittlinger, 2018, s.154). Normandy grubunu (Rusya, Ukrayna, Fransa) ve Weimar üçlüsünü (Almanya, Fransa, Polonya) yöneterek bölge birliğini canlandırmıştır. Ortak liderlik çabasını AB'ne bırakılamayacak kadar hassas bir konu olarak gören Almanya, tepkileri üzerine çekmemek adına arabuluculuk masasını müttefikleri ile paylaşmıştır. İnsani diplomasinin önemli bir temsilcisi olarak bu çatışmayı çözüme kavuşturan

Almanya'nın öncü duruşu Batılı müttefiklerince kimi yerde baskıcı olması nedeniyle eleştirilirken kimi yerde ise ani aksiyon almaktan kaçınarak Rusya ile sahip olduğu çıkar ilişkisini koruma çabasından dolayı eleştiri oklarından kaçamamıştır. Ukrayna krizi liderlikte-ortaklığın en açık örneğinin sergilendiği Merkel'in Putin ile yürütülen müzakerelerdeki diplomatik başarısı, NATO dayanışmasını yeniden canlandırmış ve Rusya'nın hayalini kurduğu bölünmüş ve zayıf Avrupa'nın aksine Amerika ortaklığının yeniden canlanmasına yol açmıştır (Szabo, 2018, s.546).

Dış politikadaki anti-militarist tutumunu uluslararası kurumların çatısı aracılığıyla yapısal angajmanlar uygulayarak gerçekleştirmiş, çok taraflılık politikasını krizleri büyütmeden ve olası riskleri engelleyerek uluslararası siyasette dengeleyici rolünü sürdürmeye çalışmıştır. Yürütülen koordinasyon Almanya'nın askeri donanım yetersizliğine ve Rusya ile Amerika'dan daha fazla organik bağa sahip olmasına rağmen sürdürülmüştür. Askeri enstrümanların kullanımında Başkan Obama ve Şansölye Merkel'in benzer tutumu sergilemesi özellikle Amerika cephesinde Clinton'a yakınlığıyla bilinen Demokratlar içerisinde tepkilere yol açmıştır. İşgalin devam ediyor olmasına ek olarak ekonomik ve siyasi yaptırımlarla krizin derinleşmesi ise Atlantik ittifakının başarısızlığa mahkûm diplomatik stratejiden öteye gidemediği yönünde ithamlarla karşı karşıya kalmasına yol açmıştır (Szabo, 2018, s.543). Ukrayna krizinin yönetilmesinde Obama'nın teşvikleriyle Merkel Almanya'sı Avrupa'da kabul edilebilir etkili bir lider rolü sergilemeyi başarmıştır. Bu destekleyici yaklaşımın iki farklı nedenden ötürü gerçekleştiği düşünülmektedir. Bunlardan ilki ABD'nin Asya yükselişini yakalama girişimleri nedeniyle yönünü ve ilgisini tamamıyla doğuya aktarma isteğiyle birlikte, Avrupa ülkelerini *free-rider* yani ücretsiz yolcular, başka bir deyişle yeterli sorumluluk üstlenmekten kaçınan ABD'nin güvenlik destekleyicisi olmasından istifade eden ülkeler olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Almanya sahip olduğu askeri imkân ve siyasi kapasitesi nedeniyle Bush'un tabiriyle Amerika'dan görevi devralabilecek "*liderlikte ortaklık*" potansiyeline sahip bir ülke olarak görülmektedir (Helwig, 2020, s.7). Bu sürecin uzun vadedeki bir sonucu olarak 2015 yılında yayınlanan ulusal güvenlik strateji belgesi küresel

önceliklerin Avrupa ile kalıcı ittifakı güçlendirilmesine odaklanmış, aynı zamanda Asya ile ilişkilerin derinleştirilmesini ve Ortadoğu’da barışın tesis edilmesini vurgulayan siyasal bir yönelişi işaret etmiştir. Almanya tarafından 2016’da yayınlanan ‘Beyaz Kitap’ Rus tehdidinin yayılmacı politikasının Avrupa düzeni için uzun vadeli sorunlarına değinmiştir. Bölgenin refah ve güvenliği için Moskova ile sürdürülmesi gereken iş birliğinde doğru dengenin bulunması için gerekli önlemlerin ihtiyacına dikkat çekilmiştir. Bunun için Batılı devletlerin ittifak çatısına muhtaç olduklarının altı çizilmiştir.

NSA belgeleri yayınlanması ile meydana çıkan büyük dinleme krizinde ve Merkel’in “*dostlar arasında casusluk olmamalı*” sözleri, sahip olunan güven ortamını sarsacak herhangi girişimden kaçınmasıyla dikkatleri çekmiştir. Ancak Almanya ve genel itibariyle Avrupa ABD’nin artan Asya ilgisine şüpheyile yaklaşmasının birincil nedeni ABD’nin geride bırakacağı boşluğun yaratacağı güç dengelerindeki kaymadan kaynaklanan endişelerdir. Trump’ın seçilmesinin ertesinde ilişkilerin düşüşe geçmesi Şansölye Merkel’in “*Avrupalılar olarak kaderimizi artık kendi ellerimize almalıyız*” sözlerindeki haklılık payını artmıştır (Helwig, 2020, s.12). Trump döneminde bu ortaklık zihniyetinde görüş ayrılıkları derinleşerek Almanya’nın ABD desteği olmadan ve yeri geldiğinde ABD’nin AB’nin çıkarlarına zarar veren isteklerine karşı koymak ve AB’ni korumak durumunda kalacağı ve ilişkilerin alt-üst olduğu bir görünüme bürünecektir (Helwig, 2020, s.7).

Genel olarak iktidardaki sekiz yılından sonra Obama’nın dış politika karakteri üzerinde varılan ortak görüş; angajman, arka planda sürecin yöneticisi olmak ancak sürece tam anlamıyla katılmamak, düşmanlara karşı baskıyla yüzleşme veya zorlamayı gizlemek gibi büsbütün ulusal çıkara ehemmiyet veren bir anlayışın esiri olduğu görülmektedir (Singh, 2021, s.331). ABD’nin dış politika stratejisine kök salmış serbest ticari piyasasını ve demokrasiyi teşvik etmek, haydut devletlerle (nükleer silahların ve terör örgütlerinin yayılmasını önleyici) yüzleşmek, ittifaklarda sürekliliği sağlamak odaklı hedefler tüm zorlamalara rağmen sürdürülmüştür (Brands, 2016, s.104). Liberal politika mirasını ve geleceğini güvence altına almak için ABD’nin büyük stratejisini küçültülerek örtük

bir hale getirmeye çalışmıştır. Daha iyi huylu, daha az militarist ve idealist bir Birleşik Devletler görüşünü benimsemiş olsa da Amerikan hegemonyasının dünyadaki konumunun sunmuş olduğu faydayı göz ardı etmediği gözlemlenmiştir (Singh, 2021, s.331).

Zamanla artan partizan baskılar, ABD'nin tüm yeteneklerinin korunacağı yönündeki açıklamalarda kendini göstermiştir. Öyle ki Bush'un haklarımızı arayacağız çıkışına benzer bu güçlü muhalefet baskısı, Küresel İlişkiler Konseyinin dile getirdiği; *“ne dünya gündeminden geri kalabiliriz ne de onu kontrol alabiliriz”* açıklamasının gerekenin liderlik olduğunu ve *“özgür dünyanın liderliğinin”* kapısının açık kaldığını iddiası yeni dönem dış politikasının yönelimi hakkında nasıl olacağı konusunda netlik kazandırmıştır (Singh, 2021, s.332).

3.3. Donald Trump Dönemi: Transatlantik İlişkilerde Derinleşen Fikir Ayrılıkları

2005 yılından beri iktidarda bulunan Angela Merkel yönetimi her biri ayrı Amerikan liderleriyle farklı dinamiklere sahip bir ilişkiye sahip olmuştur. Bush ve Obama dönemlerinde gergin başlayan ilişkiler Merkel'in ortak değerler paylaşımı sayesinde başarılı bir şekilde yürütülmüştür. Ancak Donald Trump'ın cumhurbaşkanı olarak seçilmesinden kısa bir süre sonra yetmiş yılı aşkın süredir devam eden müttefiklik dayanışması kaygı verici boyutlarda ivme kaybetmeye başlamıştır (Larres, 2018, s.195).

Dış politika yaklaşımını milliyetçi esaslara vurgu yaparak tanımlayan Donald Trump, ABD'nin küresel, askeri ve ekonomik üstünlüğünün sınındığı bu yüzyılda benzersiz çıkar odaklı yaklaşımlarıyla dünya kamuoyuna kendisini tanıtmıştır (Brands, 2017, s.8). Uluslararası ilişkilerin merkezine Amerikan önceliklerini yerleştiren Donald Trump, ulusal çıkarlar için gerektiği takdirde kontrol ve baskı mekanizmalarını uygulanması konusunda esnek bir siyasi görüşe sahip olmuştur (Renshon, 2021). Varolan çok kuşaklı projeleri yıkma girişimine soyunan Trump, ABD'nin küresel lider olmasını mümkün kılan araç ve uygulamaları hedef alırken Amerikan korumacılığından istifade eden ortaklar üzerindeki baskıyı artırmaya

karar vermiştir (Brands, 2017, s.9). “*Make America Great Again*” (Amerika’yı yeniden büyük yap) çıkışı müttefikler nezdinde endişeyle karşılanmıştır. Bu söylem önceki başkanlardan çok da farklı bir yaklaşımı kapsamayan, müttefik bağlarının zayıflamasını ve seçici bir kitleyle yola devam edileceğinin açık işaretlerini vermektedir (Kanat, 2018, s.77).

Michael Anton, Trump’ın küreselleşme ve milliyetçilik esaslarının popülist söylem ve uygulamalarından rahatsızlık duyduğunu özellikle küreselleşmenin yol açtığı “*zorlayıcı homojenliğe*” karşı duruşu temsil etmeye soyunduğundan bahsetmektedir (Restad, 2020, s.8). 2016 ve 18 yılları arasında cumhurbaşkanı stratejik iletişim sorumlusu olarak görev yapan Anton, Trump doktrininin temel ilkelerini oluşturan liberal ulus ötesi anlayışın sonlanması gerektiğine olan inancından bahsetmektedir. Trump’a göre küreselleşme ve ulus-ötesi anlayış Amerika’ya pahalıya mal olmuş iki büyük yanlış girişimdir (Restad, 2020, s.9). ABD’nin önceki başkanlarının küreselci dış politika yaklaşımlarını, özellikle Clinton ve ekibini, bu minvalde günah keçisi ilan eden Trump, küreselci yaklaşımın Amerika egemenliğini ve statüsünü zayıflattığını ve bu politik tutumların terk edilmesi gerektiğinden bahseder (Edwards, 2018, s.181). Bu açıdan dış politika yaklaşımının üçüncü ayağını oluşturan “herkes için milliyetçilik” ise uluslar üstü bürokratik yapılara (Avrupa Birliği gibi) ve çok taraflılık ilkesine dayalı (Paris iklim değişikliği ve İran Nükleer anlaşmaları) yapısal örgütlenmeleri engelleme girişimi vazifesi görmektedir.

Dördüncü ve son sütunu ise dünyanın homojenleştirilmesinin ABD’nin çıkarlarına zarar veren Avrupa Birliği gibi siyasi ve ticari amaçla bir araya gelen çok taraflı yapıların aleyhinde bir görüşten almıştır. Bu açıdan Trump’ın daha sonrasında kendini bir milliyetçi olarak tanımlamasına karşın *Trumpizm* olarak literatürde yer edinen anlayış *etno-milliyetçilik* kategorisine yerleştirilmiştir. Nitekim etno-milliyetçilik doğası gereği liberalizme karşıdır (Restad, 2020, s.8-9). Geleneksel başkanlık doktrinlerinde olduğu gibi ABD’nin dünya üzerindeki rolü ile Trump’ın onu tanımlama girişimi, temel ulusal kimliğe ve Amerikan gücüne odaklanan bir devlet tasavvurudur. Muhafazakâr Amerikan milliyetçiliği Trump’ın

kendine özgü psikolojik kapasitesinin imkanları dahilinde teşekkül eden bir yapı olarak değerlendirilmektedir.

Öyle ki devlet başkanının fikirleriyle dış politika unsurları arasında geliştirilen uyum süreci eylem pratiklerine kabadayılık, pragmatik hedefleri olan, alışılmadık bir esneklik ve benzersiz bir duruş sahip olmasıyla karşımıza çıkmaktadır (Renshon, 2021, s.5). Demokrasiyi teşvik edici girişimler Trump’a göre ABD’nin Soğuk Savaş döneminde varolan istisnai doğasını bozmuştur. İstikrarlı bir dünya düzeni için küresel polisçilik rolüne kendini fazla kaptırmış bir Amerika, ona göre bu düzenin bozulmasındaki baş sorumludur (Renshon, 2021, s.5).

Ulus inşası ve rejim değişikliklerine karşı mücadele girişimleri ve ardından bölgeden çekilme kararlarının yarattığı güç boşlukları terör örgütlerinin ortaya çıkmasına ön ayak olmuştur. Trump’a göre ortaya çıkan ve arzu edilmeyen yanlış-kötü politikalar doğrudan ABD’nin eski başkanlarının yanlış siyasi kararlarından kaynaklanmıştır. Bu nedenle “*önce Amerika*” hareketi ulusal çıkarları destekleyen ve yurt içinde bir ulus inşa etme girişimini ifade eden yaklaşımın bizatihi kendisidir. Trump yeni dış politika manevrası ile ABD’nin ayrıcalıklı statüsünü tekrar kazanabileceğine inanmıştır (Edwards, 2018, s.188). New York Times’a verdiği demeçte; “*artık düşman aramak için yurtdışına çıkmadığımızı bilmeliler*” şeklindeki sözlerine dünya üzerindeki istikrarın sürdürülmesi için evrensel değerleri yaymak yerine Batılı değer ve kurumların yeniden harekete geçirileceğinin sözünü vermiştir. Ancak kısa bir süre sonra NATO’nun Avrupa’daki mevcudiyetini ve güvenlik teminatını azaltma hamlesinden söz ederek Avrupalı müttefiklerini şaşkınlığa uğratmıştır (Langenbacher & Wittlinger, 2018).

Esasında Almanya bozulan transatlantik ilişkiler sonrasında Avrupa bölgesinde gerçekleşebilecek bölünmelerden endişe etmekteydi. NATO entegrasyonunda doğacak herhangi bir boşluk Avrupa bölgesel düzendeki istikrar ve barış ortamını sekteye uğratabilirdi. Bu durum karşısında Almanya için ABD desteği olmadan bölgesel düzeni korumanın yollarını arama girişimi ve ilişkileri yeniden eski rayına oturtabilmenin imkanlarını sorgulanmıştır (Helwig, 2020, s.16). Bu kriz Avrupalı müttefiklerinin ihtiyaç ve endişelerini göz ardı eden Obama’nın *free-rider*

ifadeleriyle benzer anlamı barındırması bakımından dikkat çekmektedir (Kanat, 2018, s.78). Bu durum özellikle Almanya için Amerika liderliğinin kabulü ve güveni üzerine inşa edilen dış politika kurucu ilkelerinde diğer bir ifadeyle Transatlantik İlişkilerin özünün ihlal edilmesine karşılık gelmekteydi (Brugger, 2019). Ancak Amerikalı liderler açısından olaya yaklaştığımızda Bush ve Trump'ın kişilik özellikleri her ne kadar benzerlikleri açısından ittifak bağlarına zarar veren en önemli değişken olarak değerlendirilse de Obama'nın çizmiş olduğu siyasi imaj dış politika pratikleriyle uyuşmayan birçok özellik barındırması bakımından Atlantik ittifakına yaklaşımı diğer yöneticilerden farkını ortaya koyamamıştır.

Trump'ın Merkel'e yönelik kişisel eleştirileri zamanla Almanya'nın en önemli dış politika kurallarını temsil eden AB'ne yönelik krizi derinleştiren bir dile dönüşmüştür. Trump konuşmasında İngiltere'nin birlikten ayrılmasını öngören Brexit sürecini desteklemesinin yanında; *"AB'ne bakıyorsunuz ve Almanya'yı görüyorsunuz. İngiltere'nin ayrılmasını çok zekice buluyorum çünkü orası Almanya için bir araç olmuş durumda"* sözleriyle Alman yönetimini hedef alarak küreselcilik yaklaşımının sonuçlarına duyduğu tepkiyi Avrupa Birliği üzerinden ortaya koymuştur (Brugger, 2019, s.8).

Merkel yönetimi, ne SPD gibi Amerika'yı şeytanlaştırıp ayrışmayı ve derinleştirmeyi ne de Fransa'dan sonra en büyük müttefiki olan Amerika başkanına duyulan derin güvensizliğe rağmen ilişkilerde ciddi bir kopuşu göze alamamıştır. Transatlantik ilişkilerin mahiyeti Berlin ve Washington arasındaki ilişkiyi aşan tarihi bir geçmişe sahiptir. Ancak Almanya, Atlantik ilişkilerinin bağlayıcı formunda yaşanan savunma merkezli kriz sonrasında NATO'ya alternatif bir savunma mekanizmasına ihtiyaç duyduğuna karar vermiştir (Langenbacher, 2019, s.393-94). Dahası Almanya'nın uzun yıllardır Avrupa Birliğini genişletme ve derinleştirme girişimleri Amerika'ya Avrupa kıtasında geniş bir kitleye sahip olmasına olanak sağlamıştır. Netice itibarıyla Washington ve Berlin arasındaki iş birliğinin geleceği için Avrupa Birliği kilit bir role sahip olmuştur.

Uluslararası gelişmelere karşı yalnız baş etmenin zorluğunun farkında olan Almanya, birlikteliğin önemine ve dünyayı şekillendirme yeteneğine sahip olmanın

anahtarı olan çok taraflılık ilkelerine bağlılığı devam ettirmeye çalışmıştır. Ancak ekonomik rekabete dönüşen ve ABD'nin Bush döneminden arta kalan ticari açığın katlanarak artması (Petrović, 2021, s.273) Asya yükselişindeki rekabetin dışında kalan Amerika, suçun Alman yönetiminin AB üzerindeki etkisinden kaynaklandığını iddia edecek kadar ileri götürmesiyle sonuçlanmıştır (Sarı Ertem & Vural, 2019). Transatlantik uyumun sürekliliği, ortak hedef ve çabalar etrafında şekilleniyor olduğu gerçeğini göz ardı eden Trump, AB'nin bütünlüğünü zedeleyebilecek ve özellikle Almanya'ya yönelik geleneksel dış politikadan kopuk izlediği düşmanca tavrın sonuçlarıyla ilgilenmemiştir.

Geleneksel dış politika yaklaşımından uzaklaşan Amerika, Almanya ve Avrupalı devletleri onarılması güç bir ayrışmanın içerisine sürüklemiştir. NATO ve Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'nda (TTIP) Obama döneminde başlatılan müzakere görüşmeleri Trump'la birlikte sekteye uğramıştır. Bu ise ikili ilişkilerdeki grafik eğrisinde olumsuz anlamda yeni bir dalgalanmaya sebebiyet vermiştir (Kanat, 2018, s.84). Batı ittifakının omurgası olarak ABD ve Almanya'yı tanımlayan Bush'un eski konuşma yazarı David Frum, Trump dönemindeki belirsizlik ve düşük seviyeli ortaklıktan Trump'ı suçlu bulmuştur. Merkel'in; başkalarına tamamen güvenebileceğimiz zamanların bir süreliğine bittiğini dile getirdiği konuşmasının ardından G7 toplantısına katılım göstermemesi ittifakın en güçlü ortağını ortaklığın dışında bırakmasına neden olmuştur.

Jeopolitik ve ekonomik açıdan güçlü ve etkili bir ortak olduğunu kanıtlayan Almanya, küçük stratejik ortaklarıyla uluslararası çevrenin zorlayıcı atmosferinde stratejik dayanışmadan uzak kalmıştır (Langenbacher, 2019, s.394). Yakın zamanda Amerika'ya bağlılığın Amerika başkanı her kim olursa olsun azami seviyeye indirilmesi gerektiğini fikrini NATO müttefikliğine olan bağımlılığın azalması gerektiği fikriyle pekiştirerek iplerin kopma noktasına geldiğinin sinyallerini vermiştir (Thimm, 2021). Bu yolda Almanya'nın attığı adımlar daha önce yürümüş olduğu yolları geride bırakacağının işareti olarak değerlendirilmiştir (Schöne, 2021).

Ticaret ve iklim politikalarında yaşanan gerilimler Trump'ın AB'den düşman olarak bahsetmesi ve bu birlik içerisindeki en büyük ortağı Almanya'yı hedef alan stratejiler izlemesi transatlantik ilişkilerinin kasti olarak zayıflatıldığını düşündürmektedir (Mair, 2021). Trump'ın Atlantik ötesiyle ilişkileri iktisadi araçlar üzerinden şekillendirme gayreti Avrupalı müttefiklerin ortaklık anlayışına ters düştüğü gibi Obama döneminde başlatılan ticari anlaşmalar ve çevreci dış politika parametreleri birer birer rafa kaldırmıştır (Sarı Ertem & Vural, 2019, s.226-28). Ayrıca Almanya'nın jeopolitiği gereği savunma dayanışmasına ve serbest ticaret anlaşmalarına olan bağlılığı Amerika ile ilişkilerin ciddi anlamda sorgulanmasına neden olmuştur. Rusya ile ilişkilerde bir kesintiye gitmekten kaçınan Merkel yönetimine karşı Rusya'ya bağlı ve sadık olduğu yönündeki ciddi ithamlara tartışmaları kızıştırmıştır. Almanya'nın silahsızlanma ve çok taraflılığa dayanan Sivil Güç ilkesine bağlılığının sürdürülebilirliğine dair karşıt görüşler toplum tabanında karşılık bulmaya başlamıştır.

Özellikle göçmen akımı ve muhtemel enerji krizleri karşısında Alman halkı Avrupa içi dayanışmayı ve NATO'nun ve BM'nin çözüm diplomasisinden uzak pasif dayanışmasına yeni alternatifleri talep eder olmuştur. Trump'ın NATO birliklerini Almanya'dan çekeceğine dair tehditkâr açıklamalar yapması, Alman ticari devlerine yaptırımlar ve tarife tehditleri, Rusya ile sürdürülen diplomatik diyaloglara karşı sadakat ithamları Merkel'in G7 zirvesine katılmak istememesine kadar varan bir yabancılaşmaya ve uzaklaşmaya neden olmuştur (Janes, 2021, s.70).

Almanya dış politikasının iki sacayağından birini oluşturan transatlantik ortaklığın yerine tüm ilgi ve özverisini AB'ne aktarmaya karar vermiştir. Amerika'ya sırtını dönen Berlin, uluslararası hedeflerini gerçekleştirebilmenin önündeki engellerin büyüklüğü karşısında yeni cephe arayışlarına girişmiştir. Avrupa'yı bir arada tutan Amerika gücüne duyulan ve bu güce dayalı sistemin öneminin azalması askeri güçlerinin geleceği ile ilgili belirsizliklerle sarılı Alman yükselişi hakkındaki endişeleri tetiklemiştir. Ancak Almanya'nın Avrupa'daki yerinin sorgulanması Fransa ile yakın ortaklığından kaynaklanacak bir

gruplaşmanın yaşanıp Avrupa'nın Atlantikçi ve merkez Avrupa olarak ayrılma riskini de gündeme taşımıştır.

Amerika-Almanya ilişkilerinin NATO harcamaları konusundaki gerilimi Bush dönemiyle savunma harcamalarında artan payın paylaşımına kadar gitmektedir. Bush, Avrupalıların bu harcamalardan pay üstlenmelerinin karşılığında daha güçlü ve yetenekli bir sisteme sahip olacaklarına dair yaptığı açıklamalar daha sonra Trump tarafından keskin bir dille ifade edilerek ittifak bünyesindeki anlaşmazlığın derinliğini ortaya çıkarmıştır. Obama'nın NATO üyeliğinden istifade edenlerin risk ve maliyet paylaşımında bir arada olması gerektiğine yönelik vurgusu benzer kaygıların tüm başkanlar tarafından paylaşıldığını göstermektedir (Lacin, 2020:308).

Sonuç itibariyle Trump'ın yaptırım kararları NATO'nun stratejik faydasını göz ardı edemeyen ABD'nin politika yaklaşımını değiştirmemiştir. Ortaklığın maliyet-fayda dayatmasından karlı çıkmayı başaran Amerika, Avrupalı müttefikleriyle iş birliğinde seviye kaybı yaşanmadan devam etmiştir. İlişkilerin Obama döneminde olduğu seviyeye dönmesi kolay olmasa da son otuz yılı aşkın süredir devam eden krizler neticesinde transatlantik değerler ciddi bir dönüşüm yaşamıştır. 11 Eylül ile gerilimin tırmanmaya başladığı günlerden bugüne gelindiğinde, Ortadoğu'yu etkisi altına alan siyasi ve terör kriziyle burun buruna gelinmiş, Avrupa ekonomik ve göç kriziyle birbirine düşman kesilmiş ve Brexit süreci ile bölünmenin eşiğine gelmiş Batılı devletler için transatlantik ilişkilerin sürdürülebilirliği sorgulanmıştır. Ancak Avrupa Birliği'nin 2020 yılında yayınladığı raporda bu bağın güç ve etkisinin devam eden bir benzersizliğe sahip olduğuna yer verilmesi ortaklığın azami seviyede de olsa sürdürülmesinin bir zorunluluk olduğunu göstermiştir (Janes, 2021, s.63).

Brexit süreciyle ABD'nin Avrupa içindeki alternatif etkileşim kanalının devre dışı kalması Almanya'nın rolü Avrupa'da ve küresel mecra da Amerika için artmıştır. Ayrıca Washington, Almanya'nın Rusya'ya karşı diplomatik başarılarına duyulan ihtiyacına ek olarak askeri caydırıcılık adına öncelikli olarak NATO'nun ve AB'nin koordineli yaklaşımlarına duyduğu koşullu ilişkiyi sürdürmekte kararlı

davranmıştır. Diğer yandan birleşik bir Batı'nın yokluğu Çin'in yükselişinin engellenmesini zorlaştıracak gerçeği çarpıcı bir şekilde anlaşılmıştır. Almanya'nın Çin karşısında ticari dengeyi koruyor olması Amerika'ya koordinasyonlu bir iletişim kapısı sunmaktadır. Pandemi sürecinde sağlanmaya çalışılan etkileşim ile yeni iş birliği kapısının açılması Alman çatısı altında başlatılan çevreci ve iklim değişikliğine dair konuların yeniden gündeme taşınmasına yardımcı olmuştur (Janes, 2021, s.69-73). Bu da gösteriyor ki zorluklar çağında NATO üzerinden sağlamlaştırılmaya çalışılan bağlar ekonomik ve siyasi yapılarla birlikte ittifakın bel kemiğini oluşturmaktadır.

Liberal değerler için mücadele eden Almanya bu zorluklar döneminde vereceği meydan okumalara karşı dış politikadaki “keskinlik” kalıplarının hassaslaştığı diğer bir ifadeyle kırılganlaştığını kabul etmiştir. Artık Almanya, iktidara gelecek herhangi bir Amerika başkanının Trump'ın yeni bir versiyonu olma ihtimaline hazır olmadığını kabul etmiştir. Nitekim Merkel'in ayrılışı Transatlantik ilişkilerin yönü ve geleceği hakkında ikili ilişkilerin nasıl yürütüleceğine dair cevaplanması gereken önemli soruları beraberinde getirmiştir.

3.4. Joe Biden Dönemi: Çok Kutuplu Sistemde Artan Rekabet

Aktif bir politika geçmişi olan Demokrat Partili Joseph Biden, Amerika tarihinin en çekişmeli başkanlık seçimini en yüksek oy oranına ulaşmayı başararak elde etmiştir. Önceki selefi Donald Trump'ın ABD'nin küresel konumuna verdiği zararı onarmak adına “Amerika geri döndü”- (America is back) kampanya sloganıyla iddialı bir çıkış yaparak müttefikleri arasında olumlu bir atmosferle karşılanmıştır (Krstić, 2021). Joe Biden'ın transatlantik ortaklığa dair Başkan Obama ve Clinton dönemlerini hatırlatan söylemlerde bulunurken Afganistan ve Çin gibi meselelerinde ise Başkan Trump'ın şahin politikaları yerine müttefiklerinin avantajlarını göz önüne alacağı yumuşak güç unsurlarını sürdüreceğini ifade etmiştir (Olsen,2022, s.154 Karakaya,2023, s.88).

Amerika Birleşik Devletleri'nin 46. Başkanı Joe Biden, otuz altı yıllık senatör yardımcılığı boyunca Obama ve Clinton'ın başkanlıkları döneminde önemli

görevlerde yer almıştır (White House, 2019). Yeni kabine üyelerini daha önce Obama ve Clinton yönetimlerinde hükümet portföyünde yer almış farklı etnik-millî kimliklere sahip profesyonellerle çalışmayı tercih etmesi akıllara (AlAlkim, 2021, s.382) üçüncü bir Obama dönemi mi (Üstün,2020) yoksa Trump'ın 'Önce Amerika' çıkışıyla benzerlik gösteren Amerika çıkarlarının öncelediği uygulamalara geri mi dönüldüğü düşüncelerini akıllara getirmiştir (Üstün,2021). Herhangi bir başkandan daha fazla dış politika deneyimine sahip Başkan Biden, Aptalca şeyler yapma "Don't do stupid" ilkesiyle ABD'nin denizaşırı taahhütlerine karşı bir duruş benimseyen Başkan Barack Obama'dan ve kısa vadede operasyonel faydayı benimseyen "America First" – Önce Amerika ilkesiyle Başkan Donald Trump'dan aldığı ilkelerle Amerika çıkarlarını öncelediği yeni dış politika versiyonuyla hareket ettiği görülmektedir (Gearan, 2021).

Özellikle Biden "ulusal çıkarları" ve orta sınıfa zarar veren ticari savaşlara karşı izleyeceği dış politika tutumu (Biden, 2020) Donald Trump'ın 'Önce Amerika' sloganıyla benzer yönler barındırması bakımından dikkat çekmiştir (Olsen, 2022, s.154). Dış işleri bakanı Antony Blinken, Biden doktrinin ayırt edici özelliğine dair iki önemli bileşenden bahsetmektedir (Kim, 2023, s. 110). Birincisi uluslararası düzenin işleyişi kendiliğinden organize olmamaktadır. Bu kendi başına devletin devletler birbirleriyle ilişkilerini düzenlemeleri için kendi sorumluluklarını üstlenmeleri gerektiğine aksi takdirde daha güçlü bir devletin düzenin işleyişine müdahale etmesi durumunda kaotik sonuçların doğabileceğine dikkat çekmektedir. Böyle bir ihtimalin barındırdığı riskler nedeniyle Amerika, sistemle bağlantısını koruyarak sistemin işleyişinde rol almak zorundadır.

İkinci sırada ise pandemi, iklim krizi, tehlikeli silahların yaygınlaşması gibi hem küresel ve hem de Amerika halkını doğrudan etkileyen yerel ve büyük sorunlar karşısında hiçbir ülkenin tek başına çözüm üretecek kapasiteye sahip olmadığına işaret etmiş ve iş birliği ve diplomasi aracılığıyla ABD'nin öncü eylemlere girişmesinin bir zorunluluk aldığını altını çizmiştir (Kim,2023, s. 110., Blinken,2021) Buna ek olarak Amerika Temsilciler Meclis üyesi Andy Kim'in, Başkan Biden'ın dış politika doktrini için Washington'un küresel siyasetin değişen yapısı nedeniyle yeniden uluslararası ittifak ve kurumlara yatırım yaparak rekabet

gücünün artırmasına odaklandığını ifade etmiştir. Küresel altyapının güçlenmesi demek ulusötesi tehditlere karşı uluslar üstü çözüm üretebilme kapasitesine sahip olmaya karşılık gelmektedir (Kim, 2023, s.110).

Başkan Biden'ın dış politika yaklaşımını daha anlaşılır şekilde ifade etmek gerekirse Foreign Affairs dergisi için kaleme aldığı yazısında ilk olarak Donald Trump'ı 21. yüzyılın yeni tehditleri karşısında ortak eylem seferberliği ilan etmeyerek Amerikan öncülüğünden feragat ettiğini ve bu durumun doğurduğu güç kaybından dolayı ABD'nin demokrasisini ve ittifaklarını yenilemek ve ekonomik geleceğini korumak için ABD'nin bir kez daha dünyaya liderlik etmesinin gerekliliğinden söz etmiştir (Biden,2020, s.2). Devamında ise dış politika eylem çerçevesini ortaya koyan şu sözleri eklemiştir;

“...Bizi iki dünya savaşında zafere götüren ve Demir Perde'yi indiren gücü ve cüretkarlığı ortaya çıkarmanın zamanı geldi. Demokrasi ve liberalizmin faşizm ve otokrasi üzerindeki zaferi özgür dünyayı yarattı. Ancak bu çekişme sadece geçmişimizi tanımlamıyor. Geleceğimizi de belirleyecek.” (Biden, 2020, s.3)

Bu sözleriyle liberal uluslararası düzenin devamlılığını sağlayacak yegâne güç olma vazifesini Amerika'ya ve Batı ittifakı için biçilmiş bir kaftan olarak tabir eden Biden, demokrasi ve özgür değerler adına küresel çapta otoriter rejimlere karşı mücadeleyi bu yüzyılın gündemi olarak belirlemiştir. Bu bağlamda dış politikanın düzenleyici ilkelerini, ittifakları ve güvenlik iş birliklerini sağlamlaştırma, çok taraflı platformları genişletme, güçlendirme ve stratejik riskleri önleyici 'yenilenmiş' bir odaklanma gerektirdiği inancını sıklıkla dile getirmiştir (Kim, 2023, s.110).

Biden seçim sürecinden itibaren ortaklığa yaptığı çağrı vurguyla Transatlantik bağlar hakkında yeni düzenlemeleri yürürlüğe sokmuştur. İttifak gündeminin en önemli başlığı ise Rusya'nın Ukrayna işgali ve Çin'in artan hegemonik üstünlüğü olmuştur. Temel endişe İkinci Dünya Savaşı sonrasında inşa edilen liberal uluslararası düzenin normatif değerlerini aşındıran uygulamaların, Çin ve ona eşlik eden otokratik rejimlerin 1990'lardan itibaren Kuşak Yol Girişimi

ve Şangay İş birliği Örgütü gibi kurumsal alternatiflerle sürdürülmesine yönelik olmuştur (Martin ve Sinkkonen, 2022, s. 110). Biden başkanlığının başından itibaren sıklıkla dile getirdiği biri demokratik diğeri otokratik iki rakip vizyon arasındaki küresel mücadelenin boyutları ekonomik çekişmeyi aşar bir görünüm almıştır. ABD'nin NATO ve AB gibi kurumsal girişimler aracılığıyla rakip ülkeleri çevreleme girişimleri Asya ve Batı arasındaki çekişmeyi tetiklemiştir. Diğer bir ifadeyle ABD'nin liberal dünyayı savunmak, yönetmek ve kurallarını uygulamak için gerçekleştirdiği birtakım girişimler Rusya ve Çin gibi büyük güçleri saldırgan davranmaya zorlamıştır (Kagan, 2023, s.49).

Özellikle Rusya 2008 sonrasında AB ve NATO'nun eski Sovyet kalıntılarında ilerlemesini bir güvenlik tehdidi olarak algılamasıyla agresif politikalar sergilemiştir (Ash, 2023, s.68). 2008 yılında Batı'nın jeopolitik genişlemesini Gürcistan ve Kırım ilhakları ile duraksatmış 2014 yılında benzer sebeplerle Ukrayna'yı işgal etmiş ancak her ne kadar geçici çözümlerle bir netice sağlansa da 2022 yılının hemen öncesinde Ukrayna'nın yeniden NATO'ya dahil olma talebi karşısında işgal girişimi topyekûn bir savaşa dönüştürmüştür.¹ Ukrayna savaşının tarafları olarak neredeyse tüm dünyanın kutuplaşmasını arzulayan Amerika, zamanla müttefikleri tarafından savaşın genişleyen etkilerinden sorumlu tutulmuş ve Avrupalılar arasında sorumluluk paylaşımı konusunda fikir ayrılıklarını pekiştirmiştir (Anderlini & Caulcutt, 2023).

Öyle ki Başkan Donald Trump döneminde ittifakta derinleşen anlaşmazlıklar Avrupa Birliği içerisinde Amerika hegemonyasına karşı stratejik özerlik arayışına bir ivme kazandırmıştı (Martin & Sinkkonen, 2022, s. 100). Her

¹ Robert Kagan makalesinde Amerika'nın "özgür dünyayı" savunma girişimlerini hegemonya biçimi olarak değerlendirmektedir. Üzerinde durduğu en önemli husus ise Amerikalıların yapmış oldukları her eylem için bir zorunluluk göstererek asıl gayelerini ört bas ettiklerini ifade eder. Öyle ki siyasi tarihlerini aktarım tarzları incelendiğinde kendilerini saldırıya uğrayan bir ülke olarak konumlandırırken Japonların Pearl Harbor'a saldırmaya ve Hitler'i savaş ilan etmeye yönlendiren Amerika politikalarını unuttuklarından gem vurmaktadır (Kagan,2023, s. 47-48). Bu eleştirilerin hedefi esasında Ukrayna işgalinin nasıl başladığı ve Amerika'nın bu durumu nasıl değerlendirdiğine yöneliktir.

ne kadar bu politikayı gerçekleştirme girişimleri belli sorunlar nedeniyle aksamış olsa da Almanya ve Fransa'nın öncü olduğu bu stratejik girişim Avrupa'nın bir güvenlik tüketicisi olma durumuna son verme amacı taşımaktaydı. Başkan Biden vaatleriyle Avrupa'ya kısa vadede bir soluk aldırılmış olsa da Avrupalılar Trump sonrası ilişkilerin Barack Obama ile varolan istikrarlı düzene geri dönemeyeceği yönünde fikir birliğine varmışlardır. Son otuz yılda ciddi dönüşümler geçiren ittifak bağları şimdi yeni bir miladın eşiğine gelirken (Janes, 2021, s. 63) henüz ismi ve kapsamı hakkında net bir mutabakata varamamışlardır. Bu bakımdan Transatlantik ittifakın karşı karşıya olduğu riskler ve fırsatlar Biden döneminde de varlığını korumaya devam ettiği görülmektedir.

Amerika açısından Atlantik ötesiyle ortaklık gözden geçirildiğinde Biden ve ekibi Avrupa'nın küresel ve bölgesel sorumluluklarını, taahhütlerini ve bunların tutarlılıklarını sorgulayarak göreve başlamıştır. İttifak ortaklarının birbirine nasıl, ne zaman, nerede ve en önemlisi 'neden' ihtiyacı olduğunu sorusunu yönelterek küresel sistemin şekillenmesinde Batı'nın birlikte hareket etmesi gerekliliğine dikkat çekmek istenmiştir (Janes, 2020, s.65). Bu soruların en önemli muhatabı başta Atlantik ortaklığının Avrupa'daki en büyük paydaşı olan Almanya yer almaktadır. Öyle ki Merkel'in şansölyelik dönemi boyunca Rusya ile kuvvetli bağlar inşa etmesi bunun yanında pandemi boyunca Çin ile yürütülen ekonomik iş birlikleri Trump döneminde olduğu kadar Biden döneminde de ittifakın bütünlüğünde bir gedik açmakla eleştirilmiştir. Şansölye Olaf Scholz ise jeopolitik kırılmaların yaşandığı bu çok kutuplu dünya da Almanya'nın bağımsız kalabilmesinin yolunu Merkel'in statükocu rolünü sürdürmekte görmekteydi (Zhenglong, 2023). Ancak her ne kadar taraflar onarıcı girişimler sergilemek için birtakım girişimlerde bulunsalar da ulusal çıkarlar konusunda anlaşmazlıklar zamanla gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Denizaşırı taahhütlerini Obama döneminden itibaren azami seviyeye indiren Amerika, Ukrayna savunmasında askeri destek vermekten kaçınmış ve ABD'nin küresel rolüne ilişkin görüşleri değiştirmiştir (Kagan, 2023, s.40). Otuz yılı aşkın süredir böylesine ciddi bir güvenlik kriziyle karşılaşmamış Avrupalı devletler Rusya gazına olan bağımlılıkları ve Batı müttefiklik bağına zarar veren bir ikilem

arasında kalmışlardır. Scholz ise bu ikileme bir son vermek ve Avrupa'nın Rusya'nın revizyonist politikalarına karşısında Batı bütünleşmesini vurgulayan 'Zeitenwende' açıklamasını yaparak Rusya'ya yönelik tecrit çalışmasının öncülüğünü üstlenmiştir. Burada Almanya Amerika ile bağların yeniden onarılmasına gayret göstererek Batı'ya olan sadakatini kanıtlama çabası içerisine girmiştir. Batılı müttefikler sırasıyla Rusya'yı Swift uygulamasından çıkartmış, gaz ve petrol alışı durdurmuş ve mali kaynaklarını dondurmıştır. Bunun neticesinde Putin yönetimi siyasi ve ekonomik ambargolar karşısında Çin ile daha güçlü ilişkiler kurmak için yakınlaşmıştır (Fasslabend, 2023, s.3). Her ne kadar Çin Halk Cumhuriyeti Ukrayna savaşındaki askerî tarafsızlığını korusa da Batıdan tecrit edilen ve dünyanın en büyük bölgesel ülkesiyle kurulan bu yakınlaşma Pekin için yeni stratejik hedeflerine ulaşma imkânı sunmuştur.

Batı kanadından gelen kutuplaştırıcı söylemler küresel bir yankı yaratmıştır. Bunun neticesinde ABD karşısında siyasi ve askeri güçlü bir direnişi temsil etme amacıyla yaklaşan Pekin ve Moskova ikilisine Tahran'ın da dahil olmasıyla Batı'nın kaynak kontrolüne karşı oluşturulan direniş eksenini üçlü bir form almıştır (Fasslabend, 2023, s.3). Diğer taraftan Batı ve Doğu Asya'ya ülkelere karşı alternatif kutuplaşma gayreti taşıyan bir diğer eleştiri Hindistan tarafından dile getirilmiştir. Hindistan'ın öncülüğünde Batı Asya'ya endeksli Latin Amerika ve Afrika'yı da kapsayan takım yıldızı (Fasslabend, 2023, s.4) Batı'nın çifte standardı, Ukrayna savaşı ve Çin'le rekabet bahanesiyle uluslararası sistemdeki reform çalışmalarının göz ardı edilerek ABD'nin ve Batı'nın dünyanın geri kalanına yabancılaştığına ve ortaklarını ihmal ederek kıldığını dile getirmiştir (Miliband, 2023, s.37).

Her iki durum karşısında Amerika cephesine yöneltilecek eleştiriler Biden'ın uluslararası sistemin kutuplaştığı yönündeki ifadelerine canlılık kazandırmıştır. Benzer bir şikâyet ise Avrupa içerisinde Almanya'nın özellikle son dönemlerde birliği genişletme ve derinleştirme girişimlerine yönelik Washington'un Janus tavırlar sergilemesine yönelik olmuştur. Öyle ki Amerika bir yandan Avrupa'nın savunma alanında daha dinamik ve sorumlu bir rol üstlenmesini kabul etme eğiliminde olurken diğer yandan klasik ittifakları koruma pahasına Avrupa'nın tek

başına üstleneceği herhangi bir rolü sınırlamakta ısrarcı davranmıştır (Martin & Sinkkonen, 2022, s.107).

Avrupa'nın alternatif güvenlik düzenlemelerine ihtiyaç duyduğu bu cazibeli ortamda alternatif bir güvenlik girişimine yönelmesi Amerika'yı kıta üzerindeki ana nüfuz araçlarından mahrum bırakacağı gibi NATO'nun da zayıflamasına yol açarak transatlantik bağları zayıflatacağı düşünülmektedir. Biden hükümeti ABD'nin küresel düzlemin çok kutuplu yeni yapısında hegemonyasını sürdürebilmesinin hayati koşulu olarak Avrupa ile bağların yeniden güçlendirilmesinden geçtiğinin farkındadır. Bu açıdan Ukrayna savaşı bir nevi uluslararası sistemin düzenini yeniden tesis etmek adına bir maşa olarak kullanılmaktadır. ABD'nin yeniden dünyaya katılımına ve Çin ile rekabetine odaklanan Biden dönemi, yeni stratejik kaygılarında Avrupa'ya yeteri kadar önem vermemekte ısrarla devam ettiği görülmektedir (Martin & Sinkkonen, 2022, s.109).

Netice itibariyle Obama döneminde başlatılan “Asya'ya dönme- pivot to Asia” politikası Amerikan – Çin çekişmesi konusu uzun bir süre daha Atlantik ittifakının baskın gündem maddesi olmaya devam edeceği görülmektedir (Howorth, 2023, s.4). Geçtiğimiz aylarda Macron'un Pekin ziyareti sonrasında verdiği röportajda Avrupa'nın Amerika'yı takip etmemesi yönündeki açıklamaları sonrasında birlik içinde ABD'nin öncülüğüne dair duyulan fikir ayrılıklarını tekrar gün yüzüne çıkarmıştır. Öyle ki Macron, Avrupa'nın Fransa liderliğinde dünyanın üçüncü süper gücü olabilmesini engelleyen en önemli hususun Amerika'ya olan bağlılığın stratejik özerkliğe imkân vermediğine işaret etmiştir (Anderlini ve Caulcutt, 2023). Angela Merkel döneminde ekonomik ve siyasi güçlü bir partner olarak Amerika karşısında duran Almanya bugün pandemiden kalan ekonomik bunalımı aşamamıştır. Scholz'un Ukrayna krizi için gür bir sesle dile getirdiği taahhütleri yerine getirmedeki isteksizliği koalisyonun baskılarına rağmen aksamıştır. Almanya omuzlarına yüklenen sorumluluğu ABD'nin üstlenmesini ve Batı adına öncü olmasını isteyerek arka planda kalmayı tercih etmiştir (Glucroft, 2023). Ancak Alman dış işleri bakanı Baerbock ve ekibi olarak Yeşiller partisi ve Scholz arasındaki anlaşmazlıklar Almanya'nın gelecekte Amerika ile ilişkilerin

nasıl bir yol alacağı konusundaki belirsizliği de ortaya koymuştur (Burchard & Rinaldi, 2023).

Kısacası Avrupa'nın özellikle son yıllarda Schröder, Merkel ve mevkidaşı Scholz tarafından Amerika'ya karşı aynı göz hizasında bir ilişki için verdikleri mücadele ABD'nin ekonomi politika hamlesiyle sadece küresel ticari dengelerin işleyişini sekteye uğratmamış aynı zamanda dışa bağımlı Avrupa endüstrisinde aşınmalara yol açmıştır. Küresel kutuplaşmayı yönlendirme fırsatını G7 gibi kurumsal örgütler aracılığıyla yönlendirme çabası Ukrayna meselesiyle gün yüzüne çıkarak ideal bir hesaplaşma alanı haline gelmiştir (Cafruny & Fouskas, 2023, s.2). Orta vadede Avrupa ve Almanya'nın çıkarları ciddi anlamda zarar görürken küreselleşmeye yeni bir form verme çabasında olan Amerika ve Çin için kar-zarar marjında olumlu bir eğilim olduğu gözükmektedir.

Rusya'nın Ukrayna müdahalesine dair “kısıktırılmamış” bir istila yaklaşımını dogmatik bir iddia olarak ortaya atan Amerika bu istilanın altında yatan faktörleri örtbas etme çabası otoriter rejimler karşısında yaklaşan küresel savaşa dair anlatılar Avrupa'ya restore edilerek sunulmuştur. Literatürde ‘sonsuz savaşlar’ olarak kayda geçen Irak ve Afganistan müdahalelerinin anılarını hafızalardan silme çabasına Ukrayna halkını da dahil ederek Washington’u ve NATO’yu bu savaşın tüm sorumluluğunun dışında tutmaya çalışmıştır (Cafruny & Fouskas, 2023, s.2). İsrail Başbakanı'nın bir Youtube kanalına verdiği röportaj da Washington ve onun Batılı müttefiklerinin Ukrayna ve Rusya arasında muhtemel bir uzlaşmayı engelleyerek Rus rejimini zayıflatmaya çalıştıklarını ifade etmiştir (Johnstone, 2023). Böylesi bir durumun ihtimali ise Avrupa'yı bölgede yeni bir güç boşluğunun doğuracağı muhtemel sorunların büyüklüğü karşısında birçok bağlamı etkileyecek riskleri göz önünde bulundurmalarını gerekli kılmaktadır.

Netice itibariyle Ukrayna'da vekil güçlerini kullanan Amerika, bir çatışma içerisinde olduğunu kabul etse de bu çatışmanın faturası Amerika'dan ziyade Avrupa'ya enerji fiyatlarında ciddi bir artış ve ekonomik daralma olarak yansımıştır. Ancak her ne kadar ekonomik daralmanın gözlemlendiği noktalar tarım ve enerji ithalatı noktalarında gerçekleşse de Amerika, NATO müttefiklerine silah

satışlarını ikiye katlamış Almanya ise askeri ve sanayi komplekslerinden ciddi kazançlar elde etmiştir (Gramer, 2023). Sonuç itibarıyla tüm Amerikan başkanlarında gözlemlenen dünya üzerinde hegemonyasını artırma girişimleri birtakım çatışmaları tetiklemiştir (Ash, 2023, s.67-68). Almanya üzerinde kurduğu baskı neticesinde NATO için savunma harcamalarını GSYİH'nin %2'sine yükselmesini sağlayarak Almanya sınırlarındaki NATO askeri varlığının artırılmasına ve nükleer başlıkları taşıyabilecek yeni jetlerle Bundeswehr'in donatılması taahhüdünü alarak yıllardır süre gelen tartışmaları sona erdirmiş gözükmektedir (Blumenau, 2023, s.1898).

Almanya yönetimi ulusal çıkarlarını gözetme pahasına bu süreçlerin işleyişini bürokratik bahanelerle yavaşlatmış olsa da neticede Amerika yeniden Avrupa'nın kurtarıcı statüsünü elde etmiştir. Transatlantik ilişkilerin kuruluşundan bugüne değin geldiği noktada Avrupa askeri- endüstriyel alanda sıçrama yaşayan ABD'nin pazarı olarak kalmaya devam etmektedir. Soğuk Savaş döneminin tehdit ve baskıyla kontrol altına aldığı müttefiklik bağları Avrupa'nın rakiplik iddialarını yeni krizlerle kontrol altına almıştır. Ancak bu durumun karşılıklı fayda zarar analizi önümüzdeki süreçte Ukrayna savaşının varacağı nokta ile anlaşılacaktır. Bu süre zarfında Amerika bölgede güvenliği tesis ettikten sonra Avrupa kıtasını gözden mi çıkaracak yoksa Çin rekabetinde güçlü bir müttefik olarak Almanya'yı ve Avrupa kıtasını bir denge aracı olarak yanında yer alması için destekleyecek mi soruları açıklık kazanacaktır.

SONUÇ

Bu çalışmada Alman dış politikasının 2000’li yıllarda değişmesinde rol oynayan olay ve olgulara değinilmiştir. Almanya 1989 sonrası süreçte ilk olarak Soğuk Savaş sürecinin yol açtığı çift kutuplu sistemin baskı ve denetiminden, sonrasında ise egemenliği üzerindeki tüm prangalardan kurtulmuştur. Değişimin doğrudan merkezinde yer alması bakımından sistemdeki bu kırılmalar Alman siyasal hayatında büyük tezahürlere yol açmıştır. İki farklı siyasi yönelime sahip ülkenin değerleri ve kurumları birleşirken Batı Almanya’nın kuruluş ilkeleri ve parti politikaları yeni Federal Almanya Cumhuriyeti’nin ulusal kimliğine eşlik etmiştir. Öyle ki bu değerlerin kaynaşmasında rol model olan Avrupa entegrasyonu ve Transatlantik bağların sürekliliği ilkelerine verilen öncelik uzun yıllar Alman ulusunun çıkarlarını şekillendirmiştir. Ancak çalışmanın 2000’li yılları kapsayan sınırları dahilinde gözlemlenen gelişmeler neticesinde Almanya’nın seçici bir kitleyle çok taraflılık ilkesini sürdürmeyi tercih ettiğini aynı zamanda Sivil Güç ve anti-militarizm ilkelerinin dış politikada yarattığı siyasi paradoks nedeniyle diğer bir ifadeyle bu iki ilkenin güç kullanımına izin veren ve kısıtlayan ikircikli doğasını yeri geldiğinde ulusal çıkarlarına hizmet edecek şekilde kullanıldığı görülmüştür.

Bu noktada Alman dış politikasında gözlemlenen değişimleri süreç-izleme analiz yöntemine uygun olarak NKR yaklaşımının argümanları üzerinden değerlendirilmesi sunulmaya çalışılmıştır. İç parametrelerin özellikle koalisyon hükümeti sisteminden kaynaklanan ara dinamiklerin liderlerin algıları, koalisyon hükümet sistemi, yeni toplumsal dinamikler ve ulusal çıkarların genişleyen yeni iddialarından ciddi anlamda etkilendiği gözlemlenmiştir. Almanya; yerel dinamiklerin karar mekanizmasının işleyişine olan müdahaleleri bağlamında ele alındığında ülkelerin dış politika tercihlerini yalnızca sistem odaklı okuma tuzağına düşen yanlış değerlendirmeleri ortaya koymak adına önemli bir örnektir. Bu ayrıştırıcı özellik, olayların sadece sonuçlarını değil, bu sonuçların nedenselliğinin anlaşılması adına süreçsel analizi sunulmaya çalışılmıştır.

Almanya; kendi şahsına münhasır bir hükümet sistemine sahip olması; kurulduğu günden itibaren koalisyon hükümetleri sistemiyle yönetilmesi,

şansölyenin son karar mercii olması, partilerin toplumun birçok kesimini bir araya getiren bir yapı arz etmesiyle, yerel dinamiklerin dış politika üzerindeki tesirlerinin göreceli ağırlığını ortaya koyan bir yönetim mekanizmasına sahiptir. Şansölye ile dış politika arasında bulunan müşterek bağ, bizlere şansölyenin ülkenin uluslararası düzlemde sahip olduğu imaj ile kendisinin bu imajı algılama şeklinin dış politikaya nihai şeklini nasıl verdiğini çok iyi göstermektedir. Değişimin başlıca unsurları olarak sistemsel tetikleyiciler öncelikle politikanın muhatabını ve boyutunu çizerken arka planda lider ve devlet içi unsurların, ki bunların başında kamuoyu, devletlerin geleneksel dış politika kültürleri ve muhalefet grupların tercih ve eğilimleri gelir, liderin bu olay ve olgulara üretilecek yanıtlara hangi aşamalara haiz olduğunu bizlere sunmaktadır.

Almanya sahip olduğu yönetim sisteminden kaynaklı olarak dış politika kültürü ve farklı parti misyon ve vizyonları nedeniyle şansölyenin yani temel siyasi aktörün politika tercihlerinin içeriğine ve yönüne müdahalelerde bulunmaktadır. Bu nedendir ki, değerlendirmemizin ana konusu olan Almanya'nın 2000'li yıllarda dış politikasında değişimin izleri takip edildiğinde belirleyici rolleri nedeniyle siyasi aktörlerin dolayısıyla Gerhard Schröder, Angela Merkel ve son olarak Olaf Scholz'un iktidarlarını ele alınarak bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda her bir siyasi liderin dış politikada tek belirleyici aktör olmadığı koalisyon gruplarının güçlü ve zayıf mekanizmaları sistemin yapısal baskılarını yönetme becerisini sınırlandırma veyahut etkisi altında kalma şeklinde yansımalarına yol açtığı tespit edilmiştir.

Dolayısıyla Alman dış politikasının 2000'li yıllarına yönelik yapılan dış politika analizi neticesinde elde edilen sonuçlar ve bu sonuçların nedensellikleri bizlere şunları göstermiştir:

- Almanya güçlü koalisyon ittifakına sahip olduğu dönemlerde dış politikada aktif bir siyasi eğilimde bulunarak uluslararası sistemin uyarıcıları ve baskılarını yönetme ve aynı zamanda ulusal çıkarlarını gözetken bir tutum içerisinde olma eğilimi sergilemiştir. Bu durumu

özellikle Schröder'in şansölyeliğinin ilk döneminde ve Merkel'in 2013 sonrasındaki iki dönemi için söylememiz mümkündür.

- Merkezi hükümet sistemi zayıf koalisyon birlikleri döneminde ise dış uyarıcılara açık hale gelmiş ve ortak bir mutabakat sağlayamayan koalisyon ortaklığı içte ve dışta farklı anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle son dönem hükümeti göz önüne alındığında zayıf koalisyon birliğinin yarattığı aksaklıklar nedeniyle Scholz'un dış politika tercihleri hem kabine üyeleri arasında anlaşmazlıkları tetiklemiş hem de toplum nezdinde ABD'nin boyunduruğu altına girmiş bir dış politika eğiliminden duyulan rahatsızlık artarak aşırı sağ kesime verilen desteğin artmasına neden olmuştur.
- Alman dış politikasının değişim ve süreklilik arasındaki dinamik bir görünüme sahip olduğu iddiası ise geçerliliğini korumaktadır. Bunun en önemli nedeni Almanya'nın Gerhard Schröder'in öncülüğünde başlattığı "normalleşme" hareketi toplumsal tabanda önemli bir yer bularak siyasi eylem planlarını ve partilerin manifestolarını etkilemiştir. Devlet geleneğinde köklü bir yere sahip stratejik kültür öğelerinin söylem ve pratikte farklılaşan uygulamalarına tanıklık edilmesine neden olmuştur. Bunun en önemli gerekçesi olarak ise bu öğeler arasında varolan siyasi paradoksun sunmuş olduğu stratejik boşlukları ulusal çıkarları doğrultusunda kullanmayı tercih etmesinde görülmektedir.
- Kısır bir döngüye hapsolan Transatlantik ilişkiler ise Amerika ve Almanya nezdinde gelecekte muhtemel bir krize karşı müttefiklik dayanışmasının sürdürülmesi her iki taraf içinde bir zorunluluk barındırmaktadır.
- Almanya'nın Avrupa Birliği'ne ait bir savunma yapılanmasını teşvik eden çalışmaları her ne kadar bölge için gerekli bir durum

olarak lanse edilse de Amerika bölgedeki askeri varlığını azaltacak tüm girişimleri engellemeyi ve Almanya'yı bölgede kendi himayesi altında kalmaya itecek bir ilişki dinamiğini inşa ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Netice itibariyle Alman dış politikası içinde bulunduğumuz yüzyılda ulusal kimliğine işlenmiş olan aidiyetleri benimsemeye devam ederken uluslararası sistemin dönüşümüne seyirci kalmamak adına birtakım adımlar atmayı ve bu yeni düzlemde söz sahibi olabilmenin yollarını aramıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde siyasi liderlerin dış politika perspektiflerine eşlik eden unsurlar ve bu unsurları şekillendiren ara unsurlara yer verilmiştir. Bu açıdan herhangi bir olay dizimi karşısında devlet aktörünün karar alma mekanizmasına müdahalesi olan kişisel özelliklerin yanı sıra Alman toplumunun kültürel değerlerine nüfuz eden Sivil Güç anlayışı ve bu anlayışa eşlik eden anti-militarist yaklaşım ve çok taraflılık ilkesinin dış politikadaki işlevselliği değerlendirilmiştir. Schröder dönemi özellikle Almanya'nın birleşmenin yol açtığı toplumsal ve kurumsal dengelerin henüz oturmamış olmasından dolayı birçok sorunlarla meşgul olduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle SPD yönetiminin ulusalcı bir yaklaşımla meclisteki çoğunluğa sahip olması, dış politika kararlarının akıbetini de etkilemiştir. Batı Almanya'dan miras kalan dış politika kültürünü sürdürme girişimlerini 11 Eylül sürecinde kısmen sürdürülse kamuoyunun yeteri kadar ikna olmadığı durumların tezahür etmesiyle Schröder, Afganistan operasyonlarına destek verme konusunda geri adım atmıştır. Aynı zamanda Başkan Bush'un tek kutuplu dünya düzenini sürdürme girişimleri karşısında Schröder Almanya'nın hayır deme hakkını ilk kez kullanarak Alman normalleşmesini başlatarak Alman ulusuna uluslararası sistemin önemli bir aktörü olarak kendi geleceğine Berlin'de karar verme yetkisini yeniden kazandırmıştır. Bu dönemde Almanya içte yakalamaya çalıştığı bütünleşmeyi dışta ihmal ederek Batılı ortaklarına karşı uzlaşmacı tavırlardan uzaklaşan bir yaklaşımın etkisi altında olmuştur. Burada parti dinamiklerinin ve kamuoyunun yoğun müdahalesi altında bulunan koalisyon grubu, güçlü iddialarını sürdürmekte zorlanmış ve yalnızlaşan bir dış politika profiline sahip olmuştur.

2005 yılından itibaren iktidarı elinde bulunduran Angela Merkel ise Alman dış politikasını taşıdığı yeni düzlemin anlaşılmasında önemli bir belirleyiciliğe sahiptir. Merkel geçmişin izlerini taşıyan karakteristik özellikleriyle Almanya'yı yerel siyasetin sık gündemlerinden bölgesel ve küresel bir arabulucu ve oyun kurucu rolüne taşıyan aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. 11 Eylül ile bağdaştırılan ve sistemin çok kutuplu bir görünüme kavuştuğu yeni yüzyılda devlet geleneği öğelerinin tanımlanmasında bir genişlemeye gidildiği görülmüştür. Bu çalışmada detaylıca ele alındığı üzere, 'Sivil Güç' (zivilmacht) ilkesinin paydaşları olan çok taraflılık ve askeri kısıtlama kültürü, uluslararası yapıda tezahür eden gelişmeler doğrultusunda Batılı ortakların beklentilerinin değişmesi, bölgesel krizlerden doğan güvenlik endişeleri ve Transatlantik ilişkileri tanımlayan değerlerde yaşanan anlam kaymaları; bu dönemin daha iyi anlamlandırılması bağlamında çok önemlidir. Euro krizi ile ittifak içerisinde tezahür eden fikir ayrılıkları Almanya'nın kurumsal ortaklığına yüklediği köklü bağları korumak adına önceliklerini yeniden tanımlamasıyla karşılık bulmuştur. Bölgede doğabilecek siyasi bir boşluğun sonuçlarını geçtiğimiz yüzyılda hazin bir şekilde tecrübe etmesi bakımından, Almanya'nın, sorumluluğun birlikte omuzlanması adına gönülsüz olarak çıktığı liderlik rolünü diğer aktörlere teslim edemeyecek seviyede benimsediği görülmüştür. Böylelikle Alman dış politikasının yükselişte olduğu en parlak dönemler Merkel ile özdeşleştirilmiştir.

Çalışmada ayrıca, Transatlantik ilişkilerin son yirmi yılında ittifakın üzerine inşa edildiği değerler öncelikle her biri ayrı liderlik vasfına sahip Amerikan başkanları hem dış politika tutumları bakımından hem de meclis dinamiğinde partilerin kökleşmiş kaideleriyle Avrupa'ya ve Almanya'ya yönelik tarihsel öğretilere sahiptir. Alman birleşmesini endişe ile takip edilen Batılı müttefikler Alman dış politika gelişmelerini yakından takip etmiştir. Buna karşılık Schröder ve ekibi, Bush'un saldırgan stratejileri karşısında sert bir duruş sergilese de Almanya bölgesel hegemonyasını ABD'nin desteği olmadan sürdüremeyeceğinin farkında olduğu kadar Bush'un ifade ettiği üzere ABD'nin ortaklarıyla istikrarlı iş birliği olmadığı müddetçe sorunların üstesinden kolayca gelemeyeceğinin farkına varmıştır. Bu nedenle ABD'nin Asya açılımı için öncelikle Avrupa Birliği'nin tam

desteğine diğerk bir ifadeyle Avrupa'nın motor gücü Almanya'nın bu desteği sürdürmek adına birliğı ikna etmesi için baskı uyguladığı karşılıklı çekişmelere tanıklık edilmiştir.

Öyle ki Schröder sonrasında Almanya, geleneksel kodlarına süreklilik vurgusu yapacak yeni bir siyasi lider arayışına girmiştir. Bu rolü Merkel'in statükocu dış politika duruşu ile aşılmış ve Batı ile bozulan ilişkileri dengeleyen önemli bir rol üstlenmiştir. Angela Merkel siyasi kariyerini zirveye taşıdığı 2014 yılından önceki süreçte ülke gündemini iç işlerindeki çekişmelerden dış politikaya döndürme çabası içine girmiş olmasıyla farklı bir yaklaşımın temsilcisi olduğunu dünya kamuoyuna göstermiştir. Alman dış politikasının başarısı arkasında Merkel'in ne Amerika için Rusya'ya yüz çevirmeyi kabul etmiş ne Rusya için Batılı müttefikleriyle arasını açmıştır. Her iki kesimi kucaklayıcı diplomatik bir başarıya imza atmıştır. Ancak Atlantik cephesi Avrupa'nın yükselen gücünü temsil eden Almanya'ya yönelik askeri ve ekonomik alanda beklenti içerisinde olmuştur. Merkel'in sert ekonomi politikalarıyla Avrupa kalkınması desteklenmiş ve Almanya Avrupa'nın dizginlerini sıkıca kavramıştır. Krizler döneminin 2010'lu yıllarda artarak devam etmesiyle Almanya, siyasi arenadaki arz talep dengesindeki konumunu; “güvenlik tüketicisinden” “arabulucu bir küresel oyuncuya” taşıyan kişi olmuştur.

2021 yılına gelindiğinde ise “grand coalition” büyük koalisyon yerini Sosyal Demokrat, Yeşiller ve Hür Demokratlara devrederek Almanya'nın ilk üç partili koalisyon ortaklığına tanıklık etmiştir. Uzun yıllar Merkel'in kabinesinde yer alan Olaf Scholz, köklü dış politika geleneğı Rusya'nın Ukrayna işgali karşısında meşhur “dönüm noktası” Zeitenwende başlıklı konuşmasıyla Merkel'in Almanya'ya kazandırmış olduğu denge politikası işlevini kaybetmiştir. Alman dış politikasında önemli bir paradigma değişimine yol açan bu açıklama ile Washington'un arzuladığı Avrupa desteğı sağlanmış olsa da anti-demokratik rejimlere karşı ilan ettiği savaşın büyük bir sorumluluğunu Almanya'nın omuzlarına yüklemiştir. Soğuk Savaşı andıran siyasi kutuplaşma tarafların Ukrayna üzerinde bir hesaplaşmasına dönüşmüştür.

Rusya'nın zayıflatılması pahasına savaşı körüklemeye devam eden Amerika yönetimi sadece silah satışlarını ikiye katlamakla kalmamış Avrupa bölgesinin güvenlik sağlayıcısı olarak NATO'nun etki alanını artırmayı başarmıştır. Tüm bu gelişmeler Almanya'nın hanesine eksi olarak işlerken Avrupa Birliği içerisinde Amerika'yı takip etmekte ısrarcı davranan Scholz karşısında en büyük destekçisi Fransa ile yol ayrımına gelmiştir. Ukrayna savaşının yakın coğrafyaya etkisi insani krizin yanında gıda ve enerji ithalatında büyük kesintilere yol açmış savaşın mali yükümlüğü karşısında bölgesel ekonomik bunalımı hissedilir seviyelere taşımıştır. Siyasi gerginliğin Alman toplumuna yansımaları aşırı sağ kanadın oylarını artırmasına ve Scholz'un kabinede sahip olduğu itibarın zayıflamasına yol açmıştır. 70 yıllık anti-militarizm ilkesinin işlevini kaybetmesine yol açan Zeitenwende uygulamaları, Alman dış politikasının içte güçlü bir merkezi yönetime sahip olmadıkça uluslararası sistemin baskıları karşısında ne kadar kırılgan olduğunu kanıtlamıştır.

Böylelikle bu çalışma NKR alanında yapılan analizlere bir katkı sunma amacı taşımaktadır. Bu zamana kadar Alman dış politikasına dair yapılan çalışmalar genel anlamda Merkel dönemi ile sınırlı kalmıştır. Üzerine yoğun çalışmalar yapıldığı bir diğer çalışma başlıkları ise Almanya'daki Türk göçmen nüfusuna yönelik olurken, Almanya'nın Avrupa Birliği içerisindeki rolüne değinen çalışmalar bulunmaktadır. Ancak Transatlantik ilişkilerin Amerika ve Almanya ile ilişkilerin karşılıklı etkileşim alanı inceleyen çalışmaların sınırlılığı dikkat çekmektedir. Literatüre bir katkı sunma gayreti taşıyan bu çalışmanın eksik yönleri bir sonraki çalışmalar için yol gösterici mahiyet taşımaktadır. Bu bakımdan koalisyon yönetim sisteminin dış politikada dar bir uygulama alanına yol açması ve toplumun değişen değerler algısının aynı şekilde dış politika pratiklerini olan etkisi bu çalışmada derinlemesine ele alınmamıştır. Bir sonraki çalışmalar için önemli gündem başlıkları arasında değerlendirilebilir. Bir diğer konu ise özellikle Ukrayna savaşının yol açtığı dünyanın yeni bir kutuplaşmanın eşiğinde bulunuyor olması Amerika- Almanya ilişkilerini dönüştürmekle kalmayacak Çin-Rusya ve Amerika-Avrupa Birliği cephesi arasında devam eden bu çekişmenin son minvalde yol açacağı sonuçlar önemini koruyan başlıklar arasındadır. Bu doğrultuda Almanya'da ve Avrupa'da aşırı sağ hareketlerin giderek yükselişe geçmesine eşlik etmesi

bakımından sistemin kutuplaşan yapısı Alman dış politikasında nasıl bir karşılık bulacağı muğlaklığını koruyan önemli bir noktaya işaret etmektedir.

Netice itibariyle küresel dengelerin yeniden şekillenmesine tanıklık ettiğimiz son yıllarda Almanya stratejik konumu ve jeo-ekonomik üstünlüğü göz önüne alındığında tüm bağlamları yönetmede önemli bir aktör olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bölgesel üstünlüğün tarihi sorumluluk bilincini aşındıran yeni yüzünde toplumsal değişim kaçınılmaz olmuştur. Alman gücünü sınırlandırma gayreti içerisindeki Batı'nın çok kutuplu yapı içerisinde söz sahibi olma hakkını koruyacak bu gücün varlığına yeniden güven duyması, Alman dış politikasının Merkel döneminde sergilediği üstün performansa geri dönmesinin bir ihtiyaç olarak iktiza ettiğini göstermiştir. Böylelikle Almanya normalleşme mücadelesini hegemon güçlerin çekişmesinde yer alacak önemli bir atılımın içerisine girmiş bulunmaktadır. Bir sonraki seçimlerde güçlü bir koalisyon ortaklığı sağlandığı takdirde tüm bu beklentiler Almanya ve özellikle Avrupa için büyük değişimleri beraberinde getirecektir.

KAYNAKÇA

Açıkalin, Ş. N., (2005). Germany's Foreign Policy: What Lessons can be Learned From The Schröder Years, Centre From European Reform, Essays,

Açıkalin, Ş. N., (2015). Leadership in Chaos: Angela Merkel and Eurocrisis, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Açıkalin, Ş. N., (2020). "Foreign Policy and Political Leadership: Recep Tayyip Erdoğan and Angela Merkel", Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi

Aggestam, L. & Hyde-Price, A., (2020). Learning to Lead? Germany and the Leadership Paradox in EU Foreign Policy, German Politics, C.29, S.1, 8-24,

AlAlkim, H. H., (2022). Biden's Administration Policies Towards the Middle East: Initial

Alkan, N., (2000). ABD'nin Almanya Politikası, Avrasya Dosyası Dergisi, C.6, S.2, s.54-67.

Allers, R. M., (2016). "Are We Doing Enough? Change and Continuity in the German Approach to Crisis Management". Journal of German Politics, 25(4), 519-540.

Anderlini, J. & Caulcutt, C., (2023). Europe Must Resist Pressure to Become 'America's Followers,' Says Macron <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-china-america-pressure-interview/> erişim tarihi: 25.08.2023

Anderson, J. J., (2018). "Rancor and Resilience in The Atlantic Political Order: The Obama Years". Journal of European Integration, C.40, S.5, 621-636.

Anheier, H. K., (2023). Mixed Signals from Germany's Traffic-Light Coalition, <https://www.project-syndicate.org/commentary/germany-coalition-government->

30.07.2023

Aras, İ. & Sağıroğlu, A., (2020). Almanya İçin Alternatif Partisi'nin Göçmen Karşıtlığı, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Y.20, S.46

Arslan, R., (2019). Almanya'da Siyasal Sistem: Yönetim ve Anayasa, Dünya Siyasetinde Almanya 2, Yönetim, Ekonomi, Toplum içinde birinci bölüm, H. Bağcı, İ. Ermağan, B. Gümüş, 1.Basım, Ankara

Ash, T. G., (2023). "Postimperial Empire: How the War in Ukraine Is Transforming Europe." Foreign Affairs, C. 102, S. 3, May/June 2023, 64-75.

Ataman, M. & Gökcan, Ö., (2012). Bush Dönemi Amerikan Dış Politikası: Bir Aşırı-Yayılmacılık Denemesi. Akademik İncelemeler Dergisi, C.7, S.2, 199-229.

Bayraktar, Zorba, H. (2023). Avrupa Güvenliğinde NATO-PESCO İlişkileri: İş Birliği Mi İkilem Mi?. Külliye, 4(2), 125-147. DOI: 10.48139/aybukulliye.1318662.

BBC, (2023). What is Russia's Wagner Group, and What has Happened to its leader?, <https://www.bbc.com/news/world-60947877> , erişim tarihi: 31.08.2023

Beach, D. & Pedersen, R. B., (2013). Process-Tracing Methods, Foundations and Guidelines, The University of Michigan Press.

Bega, M., (2017). Neoclassical Realism: Its Promises and Limits as a Theory of Foreign Policy. European Academic Research, C.5, S.1, 316-330.

Berenskötter, F. & Stritzel, H., (2019). Welche Macht darf es denn Sein? Tracing 'Power' in German Foreign Policy Discourse, German Politics, DOI: 10.1080/09644008.2019.1631808

Beyaz Saray, (2023). ABD Başkanı Biden'nın Rusya'nın Ukrayna'ya Yönelik Sebepsiz ve Haksız Saldırılarına İlişkin Açıklaması, <https://tr.usembassy.gov/tr/abd-baskani-bidenin-rusyanin-ukraynaya-yonelik-sebepsiz-ve-haksiz-saldirisina-iliskin-aciklamasi/> erişim tarihi. 22.07.2023.

Biden, JR. J., (2020). Why America must Lead Again, Rescuing U.S. Foreign Policy After Trump, Foreign Affairs, March/ April 2020
<https://www.foreignaffairs.com/print/node/1125464>

Bisiada, M., (2023). The discursive construction of a new reality in Olaf Scholz's Zeitenwende speech, Critical Discourse Studies

Blinken, A. J., (2021). Washington D.C Devlet Sekreteri, Secretary Antony J. Blinken with Wolf Blitzer of CNN's The Situation Room, Interview 8 Şubat 2021,
<https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-with-wolf-blitzer-of-cnns-the-situation-room/> erişim tarihi: 18.09.2023

Blumenau, B., (2022). Breaking with convention? Zeitenwende and The Traditional Pillars of German Foreign Policy, International Affairs, C.98, S. 6, s.1895–1913; doi: 10.1093/ia/iac166

Bölükbaşı, M., (2022). 1980 Sonrasında Alman Parti Sistemi: Siyasal Parçalanma Çağı, Amme İdaresi Dergisi, C.55, S. 4, Aralık 2022, 79-99

Brands, H., (2016). Barack Obama and the Dilemmas of American Grand Strategy. Journal of The Washington Quarterly, C.39, S.4, 101-125.

Brands, H., (2017). The Unexceptional Superpower: American Grand Strategy in the Age of Trump. Journal of Survival, C.59, S.6, 7-40.

Brugger, P., (2019). The Erosion of German Elite Trust in the United States of America. Journal of German Politics, C.28, S.4, 521-540.

Bulmer, S., (2014). Germany and the Eurozone Crisis: Between Hegemony and Domestic Politics, West European Politics, C.37, S.6, 1244-1263

Burchard, von Der H. & Rinaldi, (2023). G., Germany aims to 'Set the Record Straight' on China After Macron's Taiwan Comments,
<https://www.politico.eu/article/berlin-aims-to-set-the-record-straight-after-macrons-taiwan-controversy-aggressive-military-maneuvers/> erişim tarihi: 25.08.2023

Burchill, S., (2012). Liberalizm. S. Burchill, A. Linklater, R. Devetak, J. Donnelly, M. Paterson, C. Reus-Smit, & J. True içinde “Uluslararası İlişkiler Teorileri”: Üçüncü Baskı (55-84), Muhammed Ali Ağcan & Ali Aslan (çev.), İstanbul: Küre Yayınları.

Bülbül, A. (2019). Başbakan Angela Merkel Dönemi Almanya’nın Ortadoğu Politikası, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

Cafruny,A. & Fouskas, V.K., (2023). Ukraine, Europe, and the re-routing of Globalization, Journal of Balkan and Near Eastern Studies

Can, H., (2022). “Transformation and Continuity in German Foreign Policy from the End of Cold War to Present”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

Carafano, J. J., (2023). Is there a Biden Doctrine?, Geopolitical Intelligence Services AG, <https://www.gisreportsonline.com/r/biden-doctrine/> (erişim tarihi: 15.08.2023)

Carr, E. H., (2001). Twenty Years' Crisis 1919- 1939: An Introduction to Study of International Relations, Palgrave Macmillan.

Coalition Agreement, (2023). <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/coalition-agreement-482268> erişim tarihi: 19.07.2023

Crossley-Frolick, K. A., (2017). “Revisiting and Reimagining the Notion of Responsibility in German Foreign Policy”, International Studies Perspectives, C.18, S.4, Kasım, 443–464,

Çakaş, C. Ö., (2019). “Euro Krizinin Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme”, Alanya Akademik Bakış Alanya Academic Review, C.3, S.1, s.73-84, s.77

Çakırca, B., (2021). “Neoklasik Realizmin 'Dış Politikayı' Açıklama Gücü”, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.9, S.1, 231-239.

Çanlı, M. & Küsmez, A. C., (2019). Alman Silahlı Kuvvetleri ve Tarihsel Gelişimi, Dünya Siyasetinde Almanya 2, Yönetim, Ekonomi, Toplum içinde yirminci bölüm, H. Bağcı, İ. Ermağan, B. Gümüş, Nobel Yayınları 1.Basım, Ankara

Dalgaard-Nielsen, A. (2005). The Test of Strategic Culture: Germany, Pacifism and Pre-emptive Strikes. *Security Dialogue*, C.36, S.3, 339-359

Demirtaş, B. & Mazlum, M., (2018). Civilian Powers and the Use of Force: Evolution of Germany as a 'Realist Civilian Power' Perceptions, XXIII (1), s.27-62.

Denison, A., (2001). "German Foreign Policy and Transatlantic Relations Since Unification", *Journal of German Politics*, C.10, S.1, 155-176.

Dettke, D., (2018). "The 2003 Iraq War as a Turning Point in German-American Relations: Political Leadership and Alliance Cohesion". *Journal of German Politics*, C.27, S.2, 158-173.

Devlen, B. & Özdamar, Ö., (2009). Neoclassical Realism and Foreign Policy Crises, A. Freyberg- Inan, E. Harrison, P. James Rethinking Realism in International Relations Between Tradition and Innovation içinde, ss.136-164, The Johns Hopkins University Press, Baltimore,

Dinç, C., (2011). Transatlantik İlişkiler: Sistemik Değişimlerin ve Krizlerin Etkisi. In: C. D. Çakmak & A. Öztürk, Hrsg. Yakın Dönem Amerikan Dış Politikası: Teori ve Pratik. s.l.:Nobel Yayınları.

Diyarbakırlıoğlu, K., (2020) "Soğuk Savaş Sonrası Bölgesel Bir Güç Olarak Almanya'nın Avrupa Birliği İçindeki Rolü: Dönemler ve Değişim Dinamikleri", *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.4 S.3, November.

Duffield, J. S., (1999). Political Culture and State Behavior: Why Germany Confounds Neorealism, *International Organization* 53, S.4, Autumn, pp. 765–803

DW, (2002) Schröder Draws the Line Between U.S., Germany, <https://www.dw.com/en/schröder-draws-the-line-between-us-germany/a-604325> erişim tarihi: 20.08.2023

Eberle, J., (2023) Understanding German Foreign Policy in the (Post-)Merkel Era—Review Essay, *International Studies Review*, C.25, S.2, June

Edwards, J. A., (2018) Make America Great Again: Donal Trump and Redefining the U.S. Role in the World. *Journal of Communication Quarterly*, 66(2), 176-195.

Ela, M., Eser, L. Y., (2015) “Avrupa Borç Krizi: Nasıl, Neden ve Nereye?”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Nisan C.10, S.1, 209- 232

Ermağan, İ., (2021) Almanya’da Şansölye Merkel Dönemi ve Sonrasındaki Sürece İlişkin Bir Analiz, *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, C. 5, S.2, s.316-328

Ertoý, B., (2019) Uluslararası İlişkilerde Realist Geleneğin Dönüşü ve Neoklasik Realizm. *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, C.1, S.1, 1-26.

Faas, T. & Klingelhöfer, T., (2022) German Politics at The Traffic Light: New Beginnings in The Election of 2021, *West European Politics*, C.45, S.7, 1506-1521, DOI: 10.1080/01402382.2022.2045783, s. 1507)

Fasslabend, W., (2023) The War Against Ukraine and the Global Power Structure, *Austria Institut für Europaund Sicherheitspolitik*, Fokus 3.

Feldman, L. G., (2012). *Germany's Foreign Policy of Reconciliation*. s.l.:Rowman & Littlefield Publishers.

Forsberg, T., (2005). German Foreign Policy and the War on Iraq: Anti-Americanism, Pacifism or Emancipation?. *Security Dialogue*, C. 36, S.2, 213-231.

Forsberg, T., (2016). From Ostpolitik to Frospolitik? Merkel Putin and German Foreign Policy Towars Russia. *Journal of International Affairs*, C.92, S.1, 21-42.

Foulan, M., (2015). Neoclassical Realism: Challengers and Bringing Identities. *International Studies Review*, Band 17, 636-661.

Franke, U., (2021) Foreign and Defence Policy in the German Election, European Council on Foreign Relations, <https://ecfr.eu/article/foreign-and-defence-policy-in-the-german-election/>)

Fürtig, H., (2007). Playing the Muscle-Man or New Self-Assuredness? Germany and The Iraq War. International Journal of Contemporary Iraqi Studies, C.1, S.3, 311-329.

Gearan, A., In Foreign Policy, (2021) Biden adopts elements from former boss Obama – and from former rival Trump, April 26, The Washington Post https://www.washingtonpost.com/politics/biden-foreign-policy-100-days/2021/04/24/453a1fac-a216-11eb-85fc-06664ff4489d_story.html (erişim tarihi: 14.07.2023)

Glucroft, W. N., War in Ukraine: A stress test for US-German relations <https://www.dw.com/en/war-in-ukraine-a-stress-test-for-us-german-relations/a-64592605> erişim tarihi: 25.08.2023

Götz, E., (2021). Neoclassical Realist Theories, Intervening Variables and Paradigmatic Boundaries. Foreign Policy, C.17, S.2.

Gözen, R., (2019). Uluslararası İlişkiler Teorileri. İstanbul: İletişim Yayınları.

Gramer, R., (2023) The Arsenal of Democracy is Back in Business, Foreign Policy, 2 January 2023, <https://foreignpolicy.com/2022/12/29/arms-sales-united-states-nato-russia-ukraine-war-the-arsenal-of-democracy-is-back-in-business/>.

Hacke, C., (2005) Challenges for German Foreign Policy at the Beginning of the 21st Century, European Review, C. 13, S. 4, 541–550

Harnisch, S. (2013). German Foreign Policy: Gulliver's Travails in The 21st Century. Foreign Policy in comparative perspective: Domestic and International Influences on State Behavior, 71-93.

Harnisch, S., (2001) Change and Continuity in Post-Unification German Foreign Policy, German Politics, C.10, S.1, 35-60, DOI: 10.1080/09644000412331307384

Hellmann, G., (2016) Germany's World: Power and Followership in a Crisis-Ridden Europe, Global Affairs, C.2, S.1, 3-20, DOI: 10.1080/23340460.2016.1148829

Helwig, N., (2020). Out of Order? The US Alliance in Germany's Foreign and Security Policy. Journal of Contemporary Politics, 26(4), 439-457.

Hofmann, S. C., (2019): Beyond Culture and Power: The Role of Party Ideologies in German Foreign and Security Policy, German Politics, DOI: 10.1080/09644008.2019.1611783

Howorth, J., (2023) The Ukraine War and Its Implications for European Security, Wilfried Martens Centre for European Studies, May

Hurmi, A. B., (2010). Bush ve Obama Karşılaştırması Çerçevesinde Amerikan Dış Politikası. Alternatif Politika Dergisi, C.2, S.1, 56-81.

Hyde-Price, A., (2015) The “Sleep-Walking Giant” Awakes: Resetting German Foreign and Security Policy, European Security, C.24, S.4, 600-616, DOI: 10.1080/09662839.2015.1065484

İnat, K. (2009), Birleşme Sonrasında Almanya’nın Dış Politikası: “Normalleşme”nin Son Adımları, Bilgi (18), 1: 1-37.

Janes, J. (2021) Transatlantic Relations Under US President Joe Biden. *Z Außen Sicherheitspolit*14, 57–73

Jervis, R., (2003). Understanding the Bush Doctrine. Journal of Political Science Quarterly, 118(3), 365-388.

Johnstone, C., (2023) More Evidence That The West Sabotaged Peace In Ukraine, <https://caityjohnstone.medium.com/more-evidence-that-the-west-sabotaged-peace-in-ukraine-241600c6f3ae> erişim tarihi 31.08.2023

Jones, E., (2016). The New Transatlantic Relationship: Between Continuity, Change and Disillusionment. Journal of ISPI, Band 64.

Kaarbo, J., (2015). A Foreign Policy Analysis Perspective on the Domestic Politics Turn in IR Theory. *International Studies Review*, C.1, S.28, 189-216.

Kagan, R., (2023) "A Free World, If You Can Keep It: Ukraine and American Interests," *Foreign Affairs* 102, C. 1 (January/February), 39-53

Kanat, K. B., (2014). Obama'nın İkinci döneminde Amerikan Dış Politikası. *SETA*, C.93, S.10.

Kanat, K. B., (2018). Transatlantic Relations in the Age of Donald Trump. *Insight Turkey*, 20(3), 77-88.

Karp, R., (2005). The New German Foreign Policy Consensus. *Journal of The Washington Quarterly*, C.29, S.1, 61-82.

Kim, D., (2023). The Biden Doctrine and China's response. *International Area Studies Review*, C.26, S.2, 107–124.

Kiraz, S. (2020) Bir Dış Politika Analizi Yaklaşımı Olarak Neoklasik Realizmin İncelenmesi, Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.13, S.4, ss: 665-686

Kitchen, N., (2010). Systemic Pressures and Domestic Ideas: A Neoclassical Realist Model of Grand Strategy Formation. *Review of International Studies*, C.36, S.1, 117-143.

Koç, E., (2021). 1871'den Günümüze Alman Dış Politikasının Gelişimine Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.20, S.80, 1695-1708.

Konak, A., (2019) Kırım'ın İlhakı ile Sonuçlanan Ukrayna Krizi ve Ekonomik Etkileri, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, C.4, S.8

Krumm, R., (2023) An End to Germany's End of History, *IPS Journal* <https://www.ips-journal.eu/topics/foreign-and-security-policy/an-end-to-germanys-end-of-history-6786/> erişim tarihi: 14.07.2023

Lacin, I. O., (2020). The Transatlantic Alliance in the Age of Trump. *Journal of Global Change, Peace & Security*, C.32, S.3, 297-315.

Langenbacher, E. & Wittlinger, R., (2018). The End of Memory? German - American Relations under Donald Trump. *Journal of German Politics*, C.27, S.2, 174-192.

Langenbacher, E., (2019). *Twilight of the Merkel Era: Power and Politics in Germany After the 2017 Bundestag Election*. s.l.:Berghahn Books Press.

Larres, K. & Wittlinger, R., (2018). A Fragile Friendship: German - American Relations in the Twenty-First Century. *Journal of German Politics*, C.27, S.2, 52-57.

Larres, K., (2003). Mutual Incomprehension: U.S.- German Value Gaps Beyond Iraq. *Journal of The Washington Quarterly* , 26(2), 23-42.

Larres, K., (2018). Angela Merkel and Donald Trump- Values, Interests, and the Future of the West. *Journal of German Politics*, C.27, S.2, 193-213.

Lawry, R., (2022). The Worst Ally, 25.01.2022 <https://www.nationalreview.com/2022/01/the-worst-ally/> Erişim tarihi: 23.07.2023)

Lobell, S. E., Ripsmann, N. M. & Taliafferro, J. W., (2018). Is Peaceful Change in World Politics Always Desirable? A Neoclassical Realist Perspectiv. *International Studies Review*, C.20, S.2, 283-291.

Mader, M., Schoen, H. (2023). No Zeitenwende (yet): Early Assessment of German Public Opinion Toward Foreign and Defense Policy After Russia's Invasion of Ukraine. *Polit Vierteljahresschr* (2023).

Mair, S., (2021). Partners or Rivals? Dealing with Authoritarian Powers. *German Foreign Policy in Transition*, Band 10, 116-120.

Martin, G. & Sinkkonen, V., (2022). 'Past as Prologue? The United States and European Strategic Autonomy in the Biden Era'. *European Foreign Affairs Review* 27, Special Issue1: 99–120. Kluwer Law International BV, The Netherlands.

Matthijs, M., (2016). "The Three Faces of German Leadership", *Journal of Survival*, C.58, S.2, s.135-154,

Mauß, H. W., (2006). *Germany's Uncertain Power Foreign Policy of the Berlin Republic*. s.l.:Palgrave Macmillan.

Mauß, H. W., (2021). *Multilateralism and Partnership in German Foreign and Security Policy, German Foreign Policy in Transition, Volatile Conditions, New Momentum*, içinde G. Maihold, S. Mair, M. Müller, J. Vorrath ve C. Wagner, SWP Research Paper 10, Stiftung Wissenschaft und Politik German Institute for International and Security Affairs, Berlin.

Mauß, H., (2000). *Germany and The Use of Force: Still a 'Civilian Power'?*, *Survival: Global Politics and Strategy*, C.42, S.2, 56-80, DOI: 10.1093/survival/42.2.56

Mazlum, M. (2016). "Alman Dış Politika Kimliği ve Güç Kullanımı (1949-2016): Süreklilik ve Değişim Dinamiklerinin Analizi", TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

Mello, P. A., (2021). *German Foreign Policy, Foreign Policy Change in Europe Since 1991* içinde J. K. Joly, T. Haesebrouck, Palgrave Macmillian Press, Switzerland.

Miliband, D., (2023). "The World beyond Ukraine: The Survival of the West and the Demands of the Rest," *Foreign Affairs* 102, S. 3 (May/June): 36-43

Miskimmon, A., (2012). *German Foreign Policy and the Libya Crisis*. *Journal of German Politics*, C.21, S.4, 392-410.

Moran, A., (2017). *Barack Obama and the Return of Declinism: Rebalancing American Foreign Policy in an Era of Multipolarity*. In: E. Ashbee & J. Dumbrell, Hrsg. *The Obama Presidency and the Politics of Change*. s.l.:Palgrave Macmillan.

Mushaben, J. M., (2017). *Wir schaffen das! Angela Merkel and the European Refugee Crisis*, *German Politics*, C.26, S.4, 516-533, DOI: 10.1080/09644008.2017.1366988

Müller-Härlin, B., (2007). Angela Merkel's Foreign Policy, Contemporary Review; Spring; C.289, S.1684; Literature Online,

Müller-Rommel, F. (1997). Federal Republic of Germany: A System of Chancellor Government. In: Blondel, J., Müller-Rommel, F. (eds) Cabinets in Western Europe. Palgrave Macmillan, London.

Newman, A., (2015). "The Reluctant Leader Germany's Euro Experience and the Long Shadow of Reunification", The Future of the Euro, ed. Matthias Matthijs, Mark Blyth, Oxford University Press.

Onursal-Beşgöl, Ö., (2022). "Süreç İzleme Yöntemi ile Avrupa Bütünleşmesini Anlamak", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2022, S. 51, Özel sayı 1, Denizli, ss. Ö275-Ö286.

Opperman, K., & Brummer, K., (2013). Patterns of Junior Partner Influence on the Foreign Policy of Coalition Governments, The British Journal of Politics and International Relations,

Oppermann, K., (2012). National Role Conceptions, Domestic Constraints and the New 'Normalcy' in German Foreign Policy: the Eurozone Crisis, Libya and Beyond, German Politics, C.21, S.4, 502-519,

Oppermann, K., (2018). Between a Rock and a Hard Place? Navigating Domestic and International Expectations on German Foreign Policy, German Politics,

Ovalı, Ş. & Özdikmenli, İ., (2020). Ideologies and the Western Question in Turkish Foreign Policy: A Neo-Classical Realist Perspective. All Azimuth, C.9, S.1, 105-126.

Overhaus, M., (2004). In Search of a Post-Hegemonic Order: Germany, NATO and The European Security and Defence Policy, German Politics, C.13, S.4, 551-568,

Özen, Ç. & Kolasi, K., (2016). ABD'nin Almanya Politikası ve Yapısal Belirleyenler: Savaş Sonrası Güç Asimetrisi ve Hegemonik Düzen İnşası. Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C.15, S.2, 125-160.

Patzelt, W. J., (2004). Chancellor Schröder's Approach to Political and Legislative Leadership, German Politics, C.13, S.2, 268-299

Petrović, M., (2021). Political Relations Between Germany and the United States During the Trump Presidency. In: Europe in Changes: The Old Continent at a New Crossroads. University of Belgrade Faculty Studies.

Quintinn, A., (2013). Kenneth Waltz, Adam Smith and the Limits of Science: Hard Choices for Neoclassical Realism. International Politics, C.50, S.2, 159-182.

Raik, K. & Quencez, M., (2023). Whose Zeitenwende? Germany can not meet Everyone's Expectations, DGAP Policy Brief, C.17, June 2023

Rathbun, B., (2008). A Rose by Any Other Name: Neoclassical Realism as the Logical and Necessary Extension of Structural Realism. Security Studies, C.17, S.2, 294-321.

Ray, M., Olaf Scholz. (2023). Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Olaf-Scholz> erişim : 15.07.2023)

Reichwein, A., (2019). Germany's Growing Power in Europe: From Multilateral Collectivism Towards Re-Nationalization and Destabilization?. In: R. Belloni, V. Della Sala & P. Viotti, Hrsg. Fear and Uncertainty in Europe: The Return to Realism? s.l.:Macmillan Press, 85-108.

Restad, H. E., (2020). What makes America great? Donald Trump, Nationality and Identity and U.S. Foreign Policy. Journal of Global Affairs, C.6, S.1, 21-36.

Rinaldi, G. & Burchard, von Der H., (2023). German Government Faces Growing Rift Over Scholz's Reluctance to Send Ukraine Tanks, <https://www.politico.eu/article/olaf-scholz-leopard-tank-ukraine-reluctance-causes-growing-rifts-in-german-ruling-coalition/> January 23

Ripsmann, N. M., Taliafferro, J. W. & Lobell, S. E., (2009). Conclusion: The State of Neoclassical Realism, içinde Neoclassical Realism, the State and Foreign Policy, Cambridge, Cambridge University Press.

Ripsmann, N. M., Taliafferro, J. W. & Lobell, S. E., (2016). Neoclassical Realist Theory of International Politics. New York: Oxford University Press.

Rose, G., (1998). Review of Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. World Politics, C.51, S.1, 144-72.

Ross, J., Shehata, H., Baumgartner, A., (2023). Three Ruling Parties for Germany, One Voice for Europe, DGAP 2023)

Rudolf, P., (2005). The Myth of the German Way: German Foreign Policy and Transatlantic Relations. Journal of Survival: Global Politics and Strategy, C.47, S.1, 133-152.

Sarı Ertem, H. & Vural, Ç. (2019). İttifaktan Rekabete 21. Yüzyılda Almanya-ABD İlişkilerinin Retrospektif Bir Analizi. içinde H. Bağcı, İ. Ermağan & B. Gümüş. “Dünya Siyasetinde Almanya I: “Tarih-Dış Politika”. Nobel Yayınları, 204-238.

Schmitz, R., (2023). What You Need to Know About Germany’s New Chancellor and Coalition Government, erişim. 15.07.2023, <https://www.npr.org/2021/12/08/1062130622/germany-new-chancellor-olaf-scholz-coalition-government>

Scholz, O. (2023). The Global Zeitenwende: How to Avoid New Cold War in Multipolar Era. Foreign Affairs, C.102, S.1, 22-38.

Schöne, F., (2021). The Key Elements Paper on the Bundeswehr of the Future: Necessary Adaptations to Security Policy Challenges. German Foreign Policy in Transition, Band 10, 36-40.

Schweller, R. L., (2004). Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing. International Security, C.29, S.2, 159-201.

Singh, R. S., (2021). The Trump, Bush and Obama Doctrines: A Comparative Analysis. In: S. A. Renshon & P. Suedfeld, Hrsg. The Trump Doctrine and The Emerging International Systems. s.l.: Macmillan Press.

Skidmore, D., (2012). The Obama Presidency and US Foreign Policy: Where's the Multilateralism? International Studies Perspectives, C.13, S.1, 43-64.

Snyder, G. H., (1996). Process Variable in Neorealist Theory. Security Studies, 5(3), 167-192. Social Democratic Party of Germany. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Social-Democratic-Party-of-Germany>

Stein, S., (2021). The German Traffic Light Coalition Faces Numerous Challenges, Insight, C.1540, Ekim, 15, 2021,

Szabo, S. F., (2018). Partners in Leadership? American Views of the New German Role. Journal of German Politics, C.27, S.4, 339-554.

Şirin, B., (2020). Değişen Dünya Düzeninde Yeni Alman Dış Politikası, Ankara Çalışmaları Dergisi, C.19, S. 2, s.457-500.

Taliaferro, J. W., Lobel, S. E. & Ripsmann, N. M., (2009). Neoclassical Realism, The State and Foreign Policy. Cambridge: Cambridge University Press.

Taliaferro, J. W. (2009). "Neoclassical Realism and Resource Extraction: State Building for Future War". Jeffrey W. Taliaferro Steven E. Lobell and Norrin M. Ripsman (Ed). içinde "Neoclassical Realism, the State and Foreign Policy".Cambridge: Cambridge University Press.

Taliaferro, J. W., (2000). Security Seeking Under Anarchy Defensive Realism Revisited. International Security, C.25, S.3, 128-161.

Tekin, C., (2019). Almanya'da Toplum, Dünya Siyasetinde Almanya 2, Yönetim, Ekonomi, Toplum içinde yedinci bölüm, H. Bağcı, İ. Ermağan, B. Gümüş, 1.Basım, Ankara

Terhalle, M., (2022., Can Chancellor Scholz Save the West? The New German Government and Global Geopolitics, LSE Ideas Strategic Update, Temmuz 2022,

Tewes, H., (2002). Germany, Civilian Power and The New Europe, Enlarging NATO and The European Union, St. Martin's Press.

The White House, Joe Biden: The President, <https://www.whitehouse.gov/administration/president-biden/> (erişim tarihi: 15.08.2023)

Thimm, J., (2021). German Policy Towards the United States: More Self-Confidence and More Independence Needed. German Foreign Policy in Transition, Band 10, 112-116.

Thompson, M. R. & Lennartz, L., (2006). The Making of Chancellor Merkel, German Politics, C.15, S.1, Mart, pp.99–110

Tian, H., (2023). The Foreign Policy Transition of The German Scholz Government in The Context of The Russian-Ukrainian Conflict and Its Causes, C.7, FEIM , Highlights in Business, Economics and Management,

Turhan, E., (2019). Avrupa Birliği'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Savunma Boyutunun Gelişiminde PESCO'nun Rolü: Fırsatlar ve Zorluklar, İşletme Fakültesi Dergisi, C.20, S.2, 2019, s.347-374

Turner, E., Vampa, D., Scantamburlo, M., (2022). From Zero to Hero? The Rise of Olaf Scholz and the SPD German Politics and Society, C. 40, S. 3, Güz:127–147, Georgetown University and Berghahn Books

Turpin, L. D., (2018). UK-EU Military Cooperation and Brexit from a Neoclassical Realist Perspective: No Big Deal?. içinde C. Baciu & J. Doyle, Hrsg. Peace, Security and Defence Cooperation in Post-Brexit Europ. Springer, 3-27.

U.S Department of State, “U.S Relations with Germany”, <https://www.state.gov/u-s-relations-with-germany/> (erişim tarihi: 15.10.2023)

Üstün, K., (2023). Biden'ın Bir Yılı: ‘Amerika Geri Döndü mü?’ <https://www.setav.org/bidenin-bir-yili-amerika-geri-dondu-mu/> (erişim tarihi: 14.08.2023)

Üstün, K., (2023). Biden'in Dış Politika Ekibi: Müesses Nizamın Dönüşü mü?, <https://www.setav.org/bidenin-dis-politika-ekibi-muesses-nizamin-donusu-mu/> (erişim tarihi: 14.08.2023)

Weitershausen, I. V., Schäfer, D. & Wessels, W. (2019). A 'Primus Inter Pares' in EU Foreign Policy? – German Leadership in the European Council During the Libyan and Ukrainian Crises, German Politics.

Wiliarty, S. E., (2008). Angela Merkel's Path to Power: The Role of Internal Party Dynamics and Leadership, German Politics, 17:1, 81-96

Wohlforth, W. C., (1987). The Perception of Power: Russia in the Pre-1914 Balance. World Politics, 39(3), 353-381.

Wohlforth, W. C., (1994-1995). Realism and the End of the Cold War, International Security, Winter, 1994-1995, C. 19, S. 3 (Winter, 1994-1995), pp. 91-129

Yoder, J. A., (2011). An Intersectional Approach to Angela Merkel's Foreign Policy, German Politics, C.20, S.3, 360-375.

Zhenglong, W., (2023). The Diplomatic Philosophy of Olaf Scholz, 2023, <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/the-diplomatic-philosophy-of-olaf-scholz> erişim tarihi: 20.07.2023

Zimmermann, H., (2014). A Grand Coalition for the Euro: The Second Merkel Cabinet, the Euro Crisis and the Elections of 2013, German Politics, C.23, S.4, 322-336.